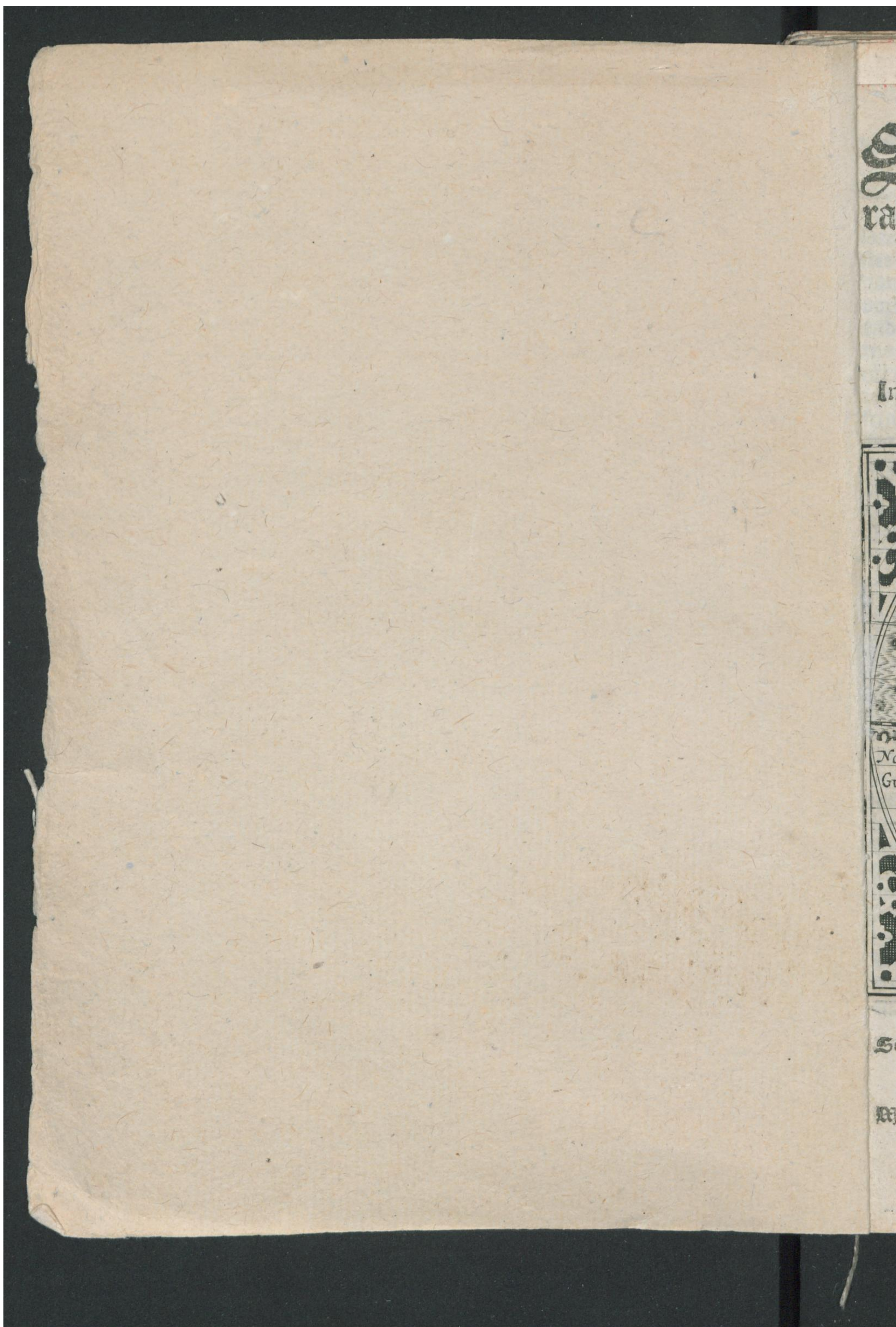

Spieghel der Spaenscher ty-rannye / in West Indien. Waer inne verhaelt wort de moordadighe / schandelijcke / ende grouwelijcke feyten / die de selve Spanjaerden ghebruyct hebben inde selve Landen.

Mitsgaders de beschryvinghe vander ghelegentheyt / zeden ende aert vande selve Landen ende Volcken.

In Spaenscher Talen beschreven, door den E. Bisschop Don Fray Bartholome de las Casas, van S. Dominicus Oorden.

Num. 35.

Schendet dat Lant niet / daer ghy inne woont / want wie bloetschuldich is / die schendet dat Lant / ende das Lant en can vant bloet niet versoent worden / dat daer inne vergoten wordt / sonder door dat bloet des gheens dier vergoten heeft.

Cicero Philip. 13.

Mijn opinie is / datmen den genen / die gheneucht heeft in tweedrachten / doot slaghen van Borghers ende inlantsche oorloghe / behoort te verdryven tot den getale der menschen / ende vande werelt te helpen.

t'Amstelredam by Nicolaes Biestkens de jonghe. Ende men vintse te coop by Cornelis Claesz, Opt Water int Schrijfboeck. M. D. XCVI.

Cort verhael vande destructien van Indien.

Als het Indien werde ontdeckt / int Jaer 1492. Het iaer daer nae quamen daer / om te stichten ende te besetten de Christenen / te weten de Spanjaerts / inder voeghen dattet gheleden zijn 49. iaren / datter groote menichte van Spaenjaerts ginghen / ende de eerste daer sy aen Landt quamen om het feyt van stichten ende besetten / was het groot ende wtnemende ghelurkich Eylandt Espannola / d'welcke inde ronde heeft ses hondert mylen / daer zijn ander seer groote ende ontallicke Eylanden van allen syden ontrent / de welcke wy alle saghen / ende waren meer bewoont ende vol van naturelen volcke / te weeten / Indianen / dan mach wesen eenich ander Landt inde werelt. Het vast Landt / d'welck leydt van dit Eylandt / ten naesten twee hondert ende vijftich Mylen / luttel meer / begrepen vande Zeecant / meer dan thien duysent mylen / al ondeckt / ende daghelijcx ontdecktmen meer / alsoo vol van volck / ghelijck een biecorf vol byen / so veel belangt datmen ondeckt heeft totten iaere duysent vijf hondert ende eenenveertich / schynende dat Godt in het voorschreven Landt / tsessens wtstorte den grooten hoop ofte meeste menichte van alle het ontallicke Menschelijcke gheslacht.

Het Eylande Espannola is 600. mylen int ronde / eerst ghevonden Anno 1492.

Alle dit ontallick Volck van alle soorten / schiep Godt simpel / sonder erchept noch eenighe dobbelheyt / wtnemende ghehoorsaem / ghetrou aen haere natuerlijcke Heeren / ende den Christenen die sy dienen / ootmoedich / patientich / vreetsaem ende stil / sonder kijven / troubleren / beroeren / niet quellick / niet crackeelachtich / sonder rancuer / sonder haet / sonder wraecke te begheren / meer dan ander ter werelt zijn. Oock zijn sy delicater / teerder ende weecker van complexie / ende die min moghen teghens den arbeydt / ende die eer sterven van wat sieckte dat het sy. Ja de kinderen vande Princen ende Heeren onder ons opghevoet ende opghetrocken in alle delicaet leven / en zijn niet delicater dan sy en zijn / hoe wel dat sy oock zijn vande ghene die van arbeyders af comen. Sy zijn oock seer arm / ende die min besitten noch en begeeren te besitten het tijtelijck goet / ende daerom niet hoveerdich / niet ambicteur / niet begeerlijck / haer leven is sulcx dat het ghene vande heylighe vaders inde woestijne schijnt niet strengher gheweest te hebben / noch min onlustich / noch arm. Sy gaen ghemeynlick naeckt / ghedeckt alleenlijck haere schamelheydt / ten hoochsten decken sy haer met een cleedeken van katoen / van anderhalf elle / oft twee ellen int viercant. Sy slapen op een sargie / ende die doen sy veel in een hanghende netteken / welck sy in het

Wat de Indianen voor luyden zijn.

Vertelt hier de nederheyt lijtsaemheyt / eñ dat goede genegen van dese lieden.

Waer net daer sy in slapen heet Hamacas.

WIe heeft van grooter quaet syn leven hooren seggen?
Den rijcken Adel sy op houte Roosters legghen,
En blaeckeren haer doodt, op langhsaem pynlijck vyer,
De Spaensche Gout-sieckte den Indiaen staet dier,
Sy stieren handeloos de Mannen en de Vrouwen
Als Booden van haer macht, die dit verkonden souwen
By haer ghevluchten hoop : een ysselijcke saeck;
Ach dit onnoosel bloedt roept van den Hemel wraeck!

Cort verhael vande destructie van Indien.

Eylandt Espannola heeten Yamaras. Sy hebben oock suyber onbelammert ende levende verstandt/ seer begrijpende ende leerbaer tot alle goede leere/ seer bequaem om aen te nemen ons heylich Catholick gheloove/ ende haer te vercieren met deuchdelijcke manieren/ ende de ghene die min beletsels daer toe hebben/ dan ander die Godt schaepte inde werelt/ende sy zijn soo importun/ achter dien dat sy eens beginnen kennisse te hebben vande saecken vanden geloove om die te volweten/ ende te oeffenen/ ende ghebruycken de Sacramenten vande Kercke/ ende Godt te dienen/ dat ick mach segghen/dat de Religieusen wel van noode hebben/ om haer te verdraghen/ dat Godt haer begave met seer merckelijcke gave van patientia/ eyndelijck hebbe ick hooren segghen aen veele wereltlijcke Spaenjaerts ouer veele Jaren ende menichmael/ niet connende loochenen de goetheyt die sy inde Indianen sagen/ voorwaer dit volck soude het geluckichste vande werelt wesen/ kenden sy alleenlick Godt.

Onder dese tamme ende sachtmoedighe Schapen/ende vander qualiteyt als voren/ van Godt haeren Schepper alsoo begaeft/ vielen de Spaenjaerts/terstondt als syse kenden/ als wtnemende felle ende van veel daghen hongherighe Wolven/ Tigren/ ende Leeuwen/ ende sy en hebben aldaer van over veertich iaer tot nu toe/ anders niet ghedaen/ ende doent noch heden daechs/dan die verscheuren/ dooden/benauwen affligheren/tormenteren ende bederven/ met vreemde/ nieuwe/diverse/ ende nimmermeer dierghelijcke ghesien/ noch ghelesen/noch ghehoorde manieren van wreetheydt/ waer af eenighe luttele hier onder sullen ghesept worden/ inder voeghen dat daer waren int Eylandt van Espannola boven drie Millioenen sielen/die wy saghen/ nu ter tijdt daer niet en zijn vande ingheboorne/ twee hondert persoonen/ het Eylandt Cuba is by na so lanck/ als van Valladolid tot Roomen/ende is hedendaechs t'eenemael verwoest. Het Eylandt van sint Juan/ende dat van Jamayca/ Eylanden seer groot ende seer gheluckich/ende playsant/ zijn beyde desolaet. D'Eylanden Lucayos/ welcke paelen aen het voors. van Espannola ende Cuba/ int Noorden/ zijn meer dan tsestich in ghetale/met de ghene diemen heet de Gigantes/ ende ander groote ende cleyne Eylanden/ ende daer af het slechtste is vruchtbaerder ende playsanter/ dan den hof vanden Coninck van Sevillien/ ende het ghesontste Lant vande werelt/ daer inne waren meer dan vijfhondert duysent sielen/daer en is op dit pas niet eene creatuere alleene. Sy doodense al/ soo syse wt haere Landen trocken/ende brochtense int Eylandt Espannola/achter dat sy sagen dat de naturele daer failleerden/ gaende derwaerts een schip ouer drie iaeren/ om te soecken ofter yet ouer ghebleven was (soo een goet Christen wert beweecht door compassie) om te bekeeren diemen soude moghen vinden/ men vonter maer elf persoonen die ick sach. Ander meer dan dertich Eylanden gelegen by dat van sint

Eylant Cuba is by na soo lanck als van Walodid tot Roomen,

sint Juan/zijn desert ende verlaten. Alle dese Eylanden te Lande/maecken meer dan tweedupsent mylen/ die al gheabondoneert ende wtghestorven zijn.

Int vaste lant wert vernielt grooter rijck dan thien Spanjen.

Van het groot vast Landt zijn wy verseeckert dat onse Spaenjaerts met haere wreetheydt ende boose feyten/ hebben vernielt ende wtgheroyt ende die heden daechs blijven te niete/ gheweest hebbende/ vol reylick volck/meer dan thien rijcken grooter dan heel Spanjen/ al gingen daer mede in Aragon ende Portugael/ ende meer Landts dan tweemael van Sevillien tot Jerusalem/ d'welck meer is dan tweedupsent mylen.

Presenteert reeckeninge te doen/ datter vernielt zijn meer dā 2000. millioenen sielen.

Wy sullen seer seeckere ende waerachtighe reeckeninghe geven/datter ghestorven zijn inde voors. veertich iaren door de voors. tyrannije ende helsche daden vande Christenen/ onrechtveerdelick ende tyrannelijck/ meer dan twaelf millioenen sielen/mans/vrouwen ende kinderen/ ende voorwaer ick gheloove/sonder dat ick meyne my te vergrijpen/ dattet is meer dan vijfthien millioenen. De twaelf milloenen maecken twaelf mael thien hondert dupsent/oft hondert mael hondert dupsent/ ende twintich mael hondert dupsent. De vijfthien millioenen maecken hondert mael hondert dupsent/ ende vijftich mael hondert dupsent.

Laten int oorlogen niemant leven dā vrouwen en kinderen/en altemet niet.

Twee generale ende principale manieren hebben ghehadt de ghene die daer ginghen/ ende haer heeten Christenen/ om wt te wortelen ende vanden bodem des aertrijcx wech te nemen de voors. miserable Natien/ d'eene door onrechtveerdighe/ wreede/ ende bloedighe tyrannische oorloghen/ d'ander/ naedemael sy ghedoot hebben/ alle de ghene die hadden moghen hyghen/suchten oft peysen/ opte vryheydt ende libertept vanden Landen/ oft om wtte tormenten diese leden/ te gheraecken (soo doen alle de Heeren naturele/ ende die mannen) want ghemeynlicken en laeten sy inde oorloghe niemandt leven / dan de kinderen ende vrouwen/ verdrucken sy al de reste mette swaerste afgrijselijckste ende scherpste slavernije/ daer in men opt menschen oft beesten soude connen gheleggen. Onder dese manieren van helsche tyrannije/ worden ghebrocht als ten hoofde/ alle d'ander soorten/om te vernielen al dat ontallick volck.

De oorsaecke waerom de Christenen hebben ghedoot ende verdestrueert/ so veele ende soodanige sielen/ heeft geweest alleenlick/om dat sy voor haer leste eynde achten het gout/ ende haer wilden in seer corten tijdt verbullen niet rijckdom/ ende opclimmen tot hooghe staten/ sonder proportie van haere persoonen/ te weten om de onversaeyde begeerte ende ambitie die in haer was/de welcke heeft grooter gheweest/ dan inde werelt mach wesen/ wesende de voors. Landen so gheluckich ende rijck/ ende het volck soo ootmoedich/ soo patientich ende soo licht om te onderwerpen/ den welcken sy niet meer respects en hebben ghedraghen/ noch spluyden en hebbender oock niet meer wercx af ghemaeckt

Ick

Afbeeldinghe vande Spaenſche Tyrannye.

DEr wreede Spangiaarts, haer onmenſchelijcke handel,
Haer woede raſery, haar Goddelooſe wandel,
In 't Weſt-Indiſche Landt in voortyden gheſchiedt,
Ghy hier in juyſte form wel af-ghebeeldet ſiet.
Derthien onnooſel lien, deſe Ziel-moorders vinghen,
Die zy tot Godes eer en zijn Apoſt'len hinghen!
Het ſnootſte laſter, laes! datmen ter wereld weet
Wert met Godts Heyl'ge naem bemantelt en bekleedt:
De kleene kind'ren ſy tegen Steen-klippen ſmeten;
Godt ſal in zijn gherecht dien grouwel niet vergeten.

[illegible] tot Jerusalem/ d'welck meer is dan twee duysent mylen.

Wy sullen [illegible] seker ende waerachtighe rekeninghe gheven/ datter ghe-storven [illegible] Christenen [illegible] van 12. millioenen zielen/ Mans/ Vrouwen en Kinderen/ [illegible] gelooue sonder dat ick meyne my te bedrieghen/ datter is meer dan 15. millioenen. De 12. millioenen maken twaelf mael thien hondert duysent oft hondert mael hondert duysent/ ende twintich mael hondert duysent. De vijfthien millioenen maken hondert mael hondert duysent/ ende vijf-thien mael hondert duysent.

Twee generale ende principale manieren hebben ghebruyckt de ghene die daer ghinghen/ en haer heeten Christenen/ [illegible] bodem van [illegible] miserable natien/ [illegible] door onrechtveerdighe/ wreede/ ende bloedighe tyrannighe oorloghen. d'ander/ nademael sy ghedoode hebben/ alle de ghene die hadden mogen hopen/ suchten ofte peysen/ [illegible] van den [illegible] [illegible] alle de Heeren naturele/ ende die Mannen/ [illegible] van de kinderen ende vrouwen [illegible] men oyt menschen oft beesten soude konnen [illegible]. Onder dese [illegible] / worden ghebracht [illegible] d'ander sorten, [illegible].

De oorsake waerom de Christenen hebben gedoot ende verdestrueert so vele en so [illegible] zielen/ [illegible] alleenlijck om dat sy [illegible] [illegible] haer persoonen te [illegible] [illegible] haer [illegible] de Werelt [illegible] [illegible] [illegible] God [illegible] [illegible] Ende [illegible] [illegible] Sacramenten. Ende [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

 Dat

(Ick segghe de waerheyt/soo ick wete/ende allen den voors. tijt ghesien hebbe) Ick en segghe anders niet dan van Beesten (God gave dat syse hadden ghetracteert ende gheacht als Beesten) maer ghelijck ende min dan den dreck ende slijck opter straten. Ende alsoo hebben sy sorge ghedraghen voor haer leven ende sielen / ende daeromme hebben sy al dat volck ghedoot sonder gheloove/ende sonder Sacramenten/Ende dit is een seer notoire geverificeerde waerheyt/dat alle menschen/al zijnt oock de tyrannen ende moorders selve/weté ende bekennen / dat noyt d'Indianen van alle het Indien/dé Christenen eenich quaet deden/maer dat syse hielden/als of sy uten Hemel ghecomen waren/ soo langhe tot dat sy of hare ghebueren eerst veel reysen/veel quaets/roovens/doodens/ghewelts ende quellinghe van haer ontfinghen.

Van het eylandt Espannola/legghende aen de Noortzyde/de Linie equinoctiael op 20.graden.

N het Eylant Espannola/welck was deerste (soo wy geseyt hebbé) daer de Christenen in quamen/ begost de groote destructie/ellende/ende bederffenisse van desen volcke / de voorsz. Spaenjaerts neméde de vrouwen eñ kinderen vande Indiané om hen te dienen/ende die te misbruycken/etende het ghene dat sy met veel swetens ende sueren arbeyt costen by een gerapen/niet te vreden wesende met tghene dat sy hen na hare macht/die altijt cleyn is (Want sy en plegen niet meer te hebben/ van dat hen ordenaerlick van noode is / ende bereyden met cleynen arbeyt) geerne gaven/waer in te noteeren staet/dat het gene dat ghenoech is voor drie huysen van dertich persoonen tsamen voor een maent/ een Christen eet ende vernielt in eenen dach/ende aenrechtende vele fortsen/ ghewelt ende overlast. Inder voeghen dat d'Indianen begosten te verstaen/dat alsulcke menschen niet en costen ghecomen zijn wt den hemel/ ende sommighe verchden haer eetwerck / andere haer vrouwen eñ kinderen/vele vloden opt gheberchte/om haer te scheyden van dien volcke/ ende van sulcke rouwe ende gruwelicke conversatie. De Christenen gaven haer suffeletten/smeten hen met vuysten ende stocké/sonder te mydé de Heeren/ende het quam soo verre/ tot sulcken temeriteyt ende onbeschaemtheydt/dat een Capiteyn vande Christenen de huysvrouwe verkrachte vanden grootsten Coninck/ Heere vanden gheheelen Eylande.

Groote soberheydt der Indianen.

Een Spaensch Capiteyn verkrachten de huysvrouwe vã hare grootste Coningen.

Hier om begosten d'Indianen te soecken middelen om de Christenen te verdryven wt haer Landt. Sy stelden hen in wapenen/ welcke seer weeck zijn ende van cleyne offentie ende resistentie / ende min defentie.

De Christenen te peerde/connen de Indianen niet weder staen.

(daerom dat alle hare oorlooghen / luttel meer zijn dan hier te Lande Juegos de Cannas/ende oock van kinderen) De Christenen met de peerden/sweerden ende lancien beginnë te moorden eñ vreemde wreetheden onder haer te doen. Sy vielen in de steden ende vlecken/ende en lieten noch ionck noch oudt/noch grootgaende vrouwen / noch die int kinderbedde lagen/die sy den buyck niet op en rockten ende verscheurden/alleleens oft eenen hoop Lammeren in hare kopen rustende hadden gheweest. Sy wedden wie een mensch met eenen slach totten middel clooven soude/oft het hooft afsnyden/oft het inghewant ontdecken.

Sy nemen de kinderkens/die teghen de steenrotzsen de hersenen inslaende.

Sy namen de jonghe kinderkens vande borste haers Moeders byde beenen/ende sloeghen die metten hoofde teghen de steenrotzsen / ander wirpense van achter over de schouderen inde ryvieren / lachende ende geckende/ende alsse vielen int water/riepen sy / bobbelt vry op / tuerpo de tal/ sommighe dooden sy metten sweerde / tsaemen mette moeders/ met al dat sy voor hen vonden. Sy maeckten seker Galgen/dat de voeten by nae op d'eerde raeckten/ende van derthien tot derthien/ter eeren ende reverentie van onsen Verlosser ende de twaelf Apostelen/brengende hout ende vyer/verbrandense levendich / ander bonden ende besetten al het lichaem met drooch stroo/ende alsoo ontstekende / verbrandense. Sommighe/ende alle de ghene die sy wilden het leven behouden / hieuwen sy beyde de handen af / ende behinghense daer mede / segghende: Gaet henen met brieven / te weten / draecht de tydinghe aen de ghene die opt gheberchte ghevloden zijn.

Ghemeenlijck so dooden sy de heeren eñ edelë by dese wrede maniere.

Ghemeynlijck dooden sy de Heeren ende Edelen in deser manieren: Sy maecten seker roosteren van stocken op vorckens/ende bondense daer op/ende sy stoockten daer cleyn vyer onder/op dat sy alleynskens schreeuwende ende cryschende/ in alsulcke desperate tormenten/haer droeve sielen wtsteenen souden.

Officier boser eñ wreder dan den hencker.

Ick sach eens op de Roosters brapen / vier of vijf printipaele Heeren (Ick meyne oock datter waren twee oft drie paer Roosteren/daer noch andere op laghen om te roosten) ende want sy door pyne seer riepen/ het welck den Capiteyn zijn slapen belettede/so beval hy datmense worgen soude/ende den Officier die booser was dan dë Hencker/ diese verbrande (ick weet wel hoe hy genaemt was/ende ooc so kenne ick zijn maechschap te Sevilien) en wildese niet worgen/ maer hy stack hare monden vol hout/op dat sy niet roepen en souden/ende stoockte het vyer/om dat sy van lancx/soo hy wilde/brapen souden. Ick sach alle dese voorsz. dinghen/ende ontallicke meer andere / ende al het volck dat wech cost loopen/verberchde hem in de Berghen/vliende van alsulck onmenschelijck ghespuys/ende sonder compassie/felle beesten: Ja wtropers ende Capitael vyanden van het menschelijck geslachte. Ende sy leerden hasewinden eñ ander wrede honden/dat siende eenen Indiaen dien sy verscheurden in eenen credo/ende grepen beter aen/ende aten hem op/ghelijck oft een vercken hadde gheweest. Dese honden maeckten groot jammer eñ

verscheuringe/

verscheuringe/ende om dat somtijts/maer selden ende luttel/ de Indianen dooden eenighe Christenen met goede redene ende heylige Justitie/ sy maeckten eene ordonnantie onder haer / dat om eenen Christen/die d'Indianen dooden souden/sy daer tegens hondert Indianen ombrenghen souden.

De Rijcken die int Eylandt Espannola waren.

In dit Lant Espannola waren vijf seer groote ende principale Rijcken/ ende vijf Coninghen seer machtich / den welcken bycans obedieerden alle ander Heeren van sommige verschepden Provintien/die sonder ghetal waren/ ende en kende gene superieur. D'een Rijck hiet Magua/ d'welck wil seggen het Rijck vanden Velde/of de la Vega. Dit Velt is een vande schoonste ende wonderlijckste dinghen van der werelt/want het duert tachtentich mylen vander Zee/diemen hiet del Sur/tot die van Noort. Het is breet vijf mylen/ende met achtien hoghe Bergen van allen zyden/daer comen dertich duysent Ryvieren in/ onder de welcke zijn de twaelf soo groot als Ebro ende Duero / ende Guadalquevir/ende alle die Ryvieren die vallen van eenen Berch die staet int Weste/ende zijn twintich of vijf en twintich duysent / ende sy zijn wtnemende rijck van Gout. In welck gheberchte wort begrepen de Provintie van Cuba/daer of men sept de Mynen van Cubao/daer af comt dat wtgelesen ende opgeclommen Gout/dat herwaerts over vernoemt is.

Int lāt Espānola warē certijts vijf seer grote Rijckē.

Een effen velt 80 mylē lanck.

Int geberchte vā Cubao valt tbeste Gout.

Den Coninck ende Heere van desen Rijcke is genaemt Guarionex/ hy hadde Heeren voor Vasallen soo groot / dat een van haer opbrocht sesthien duysent Mannen van oorloghe/ om te dienen den voors. Guarionex/ende ick kenne sommighe daer af. Desen Coninck was seer ghehoorsaem/deuchdelijck ende vreedtsaem van natueren/ ende toegedaen de Coninghen van Castilien / ende zijn volck gaf seecker jaren deur zijn bevel/elcken persoon die huys hiel/het hol van een Belle vol Gouts/en daer nae niet connende de voors. Belle vol maken / soo sneden sy die int middel af/ende gaven de helft vol. Want d'Indianen van dat Eylandt hebben seer luttel/oft gene wetenschap om Gout wt de Mijnen te graven/desen Cacique seyde ende presenteerde den Coningen van Castilien te dienen/ende op te rechten een Ackerwerck oft Lantbouwinge/welcke sich strecken soude van het eylant Isabella (welcke was d'eerste woninge vande Christenen) tot de stadt van sinte Dominicus/t'welck zijn vijftich groote Mylen / op conditie dat sy hem gheen Gout en souden eysschen/segghende metter waerheydt dat zijn ondersaeten dat niet en wisten te winnen. Het Ackerwerck dat hy seyde op te rechten/ wete ick

Desen Coninc soo machtich/ dat zijn heerē/ die hem onder daen warē/ opbrachtē 16000 mannen.

Caciquesiende tgout minder presenteerttlāt te ackeren/ om daer mede vry te zijn.

 dat hy

dat hy cost ghevoechlick doen/ ende dat het den Coninck iaerlicx soude ingebrocht hebben inde drie millionen Castillanen/ende dat daer deur/ beneffens int voors. eylandt/heden sdaechs wesen souden vijftich steden soo groot als Sevillien. Den loon ende betalinghe die sy desen goeden ende grooten Coninck deden ende gaven/ was/ dat sy hem onteerden deur zijn huysvrouwe/de welcke vercracht worde door een quaet Christen/die een Capiteyn was. Hy die de tijt hadde moghen gade slaen/ende zijn volck vergaderen om hem te wreecken / resolveerde alleen wech te gaen/ende sterven ballinck van zijn rijck ende staet / in een Provintie diemen hiet de los Eiguayos/ daer Heer af was een van zynen Vasallen/ Soo haest als sy hem misten/en cost hy niet verborghen blyven/sy ginghen oorloghen teghens den Heere die hem hadde/ daer sy grooten moort deden/tot dat sy hem creghen / ende met ketenen ende boyen ghevangen zijnde/setten hem in een schip om wech te voeren na Castillien/ waer deur veel Christenen verdroncken / ende groote quantiteyt van Gout/daer onder was het groot greyn dat 3600. Castilanen woech/ om dat God sulcken onrecht wreken soude.

Voor alle goe deucht vercachtē sy zyne huysvrouwe.

Daer verdroncken veele van dese tyrannen.

Het ander Rijck wert genaemt Del Varien daer nu de Coninckliicke haven is/als Cabo de la vela/ totten noorden/ ende grooter dan Poortugael/hoe wel voorwaer veel geluckiger ende weerdiger om bewoont te worden/ hebbende veele ende groote berghen ende Mijnen van gout ende coper/seer rijck/waer af de Coninck hiet Guacanagari/onder den welcken waren veel ende seer groote Heeren/ vande welcke icker veel hebbe ghesien ende ghekent. Aen het Landt van desen voorsz. Coninck quā eerst den ouden Admirael die d'Indien ontdeckte/ welcke d'eerste reyse de voorsz. Guacanagari/als den Admirael het Eylant ontdeckte/ ontfinck met alsulcke beleefthept ende liefde/ ende alle d'ander Christenen die by hem waren/hielp ende addresseerde (verloren gaende aldaer het Schip daer den Admirael op ginck) dat hy in zijn eyghen vaderlandt ende van zijn eyghen Ouders niet beter onthaelt hadde moghen worden/ dit hebbe ick uuten monde vanden voorsz. Admirael. Desen Coninck vliende om het moorden ende wreethept vande Christenen/ verdestrueert ende gepriveert van zijnen staet/ verloren zijnde/storf int gheberchte/ alle d'ander Heeren zijne ondersaten vergingen inde tirannije ende slavernije/ die onder sal verhaelt worden.

De deucht vāde Indianen wort haer qualick gheloont.

Het derde Rijck ende heerschappie was la Magnana/ een wonderlijck seer ghesont ende vruchtbaer landt/ daer nu ghemaeckt wort het beste suycker van dien Eylande. De Coninck hiet Caonabo/ ende in macht/ staet ende gravitept/ ende ceremonien van hem te laten dienen/ ginck alle ander te boven. Sy vinghen hem met eene groote subtijlhept ende quaethept/wesende sonder achterdencken in zijn huys/sy worpen hem in een schip/ende sonden hem na Castillien/ende liggende inde haven ses schepen om te vertrecken/soo wilde Godt thoonen dat dit met

Den Coninck Caonabo ghevanghen/naer Castilien ghesonden/vercincken alle.

vander/

d'ander/was eene groote onrechtveerdichept ende ongelijck/ende sondt dien nacht groot onweer ende tempeest/dat alle de schepen sonncken met alle de Christenen dier in waren/ende met den voorsz. Caonabo/ beswaert met ketenen ende boeyen. Hy hadde drie of vier vrome broeders ghelijck hy was/welcke ghesien hebbende alsulcke onrechtveerdighe ghevanckenisse van haren Broeder ende Heere/mitsgaders de destructien ende moorderyen/welcke de Christenen in d'ander Landen deden/ besonder als sy wisten dat de Coninck haren Broeder doot was/namen de wapenen om de Christenē aen te grijpen/ende daer over hen te wreken/maer de Christenen met seeckere peerden (welck de schadelijckste wapen is/diemen teghens d'Indianen ghebruycken mach) gaen tot henwaerts/ende moorden in sulcker manieren/dat sy verwoesten ende vernielden de helft van het heel Rijck.

De Broeders vandē Coninc willen hem wreken.

Het vierde Rijck is t'ghene dat ghenaemt wort de Xaragua/dit was ghelijck het merch oft hof van het gantsche eylandt/het was fraper in tale/beter ghepoliceert/ghemaniert ende gheordineert / ende passeerde in menichte ende rusticheydt van edeldom (want daer vele heeren ende edelen waren) mitsgaders in netheydt ende schoonheydt van allen den volcke/waren sy de meeste. De Coninck ende Heere hiet Behechio/ hy hadde een suster ghenaemt Anacaona. Dese twee ghebroeders deden aen den Coninghen van Castilien groote diensten: ende weldaden aen de Christenen/die verlossende wt groote perijculen des doots / ende nae den doot vanden Coninck Behechio/bleef int Lant zijn suster Anacaona. Daer quam eens de Gouverneur die het eylandt regheerde/met tsestich te peerde ende drie hondert te voete/ende die te peerde saten/waren suffisant om te bederven het heel eylant metten vasten Lande/ende daer quamen sonder achterdencken tzynen beroepe/meer dan drie hondert Heerē/vande welcke hy deur bedroch dede settē in een groot stropē huys/de grootste/ende dede haer levendich verbrandē/alle d'ander met ander volck deur liepen sy met hare Lancien ende Messen/ende sy hinghen (om haer meer te eeren) de Princesse Anacaona. Het gebeurde dat eenighe Christenen door compassie ofte begeerte/sommighe kinderkens namen/om te beschutten datse niet ghedoot en souden worden/ende settense achter op haer peerden/Als daer nu eenen anderen Spainjaert dit van achteren gewaer wert/nam zijn Lantie ende doorliep hem/een ander siende het kindeken op d'eerde/sneet hem de beenen af metten sweerde. Sommighe van dien volcke die vlien costen van dese onmenschelicke wreetheyt/trocken over in een cleyn eylandt/ dat daer by leydt/ acht Mylen inde Zee/ende de voorsz. Gouverneur condemneerde alle dese (die alsoo verliepen) voor slaven/om dat sy haer niet en lieten dootslaen.

Den Coninck Behechie doet den Coninck van Castilliē veel diensten.

De Princesse schandelic opghehanghen.

Wreetheyde over de kinderen.

Het vijfde Rijck hiet Higuey/daer een oude Coninginne Higuanama heerschappye over hadde / dese hinghen sy / ende ick sach ontallick veel volcx levendich verbrandē ende verscheuren/ende by diversche en nieuwe manieren

De Coninginne vant Rijck van Higuey wort opghehanghen.

we manieren van dooden ende pynen te tormenteren/ ende alle de gene
die sy levendich namen/maeckten sy alle tot slaven/ want de particula-
riteyten die in dit moorden ende vernielen van desen volcke zijn gheweest/
zijn soo veel/datmense in veel schryvens niet en soude conden begrypen
(want inder waerheyt ick gheloove wel hoe veel datmen seyde/datmen
van duysent delen niet een en soude connen wtdrucken) Ick wil alleen-

Den Auteur ontschuldicht de Indianen.

lick int gene dat het voorz. feyt van oorloghe raeckt/ beslupten/segghen-
de ende affirmeerende voor God ende in myne conscientie/dat ick voor
seker houde/dat tot alle dese onrechtveerdicheden ende booshepdt (ende
andere die ick late ende wel soude connen ghesegghen) d'Indianen niet
meer oorsaeke en gaven noch schult en hadden/ghelijck men soude mo-
ghen geven een convent van goede ende wel ghereguleerde religieusen/
om hen te rooven/doot te slaen/ende d'overblyvende stellen in een eewi-
ghe ghevanckenisse ende slavernie. Meer affirmeere ick dat totter tijdt
dat al de grote menichte van volcke/van dit eylant doot ende verwoest
was/dat sy tegens den Christenen niet een dootsonde (welcke voor den
menschen strafbaer soude zijn) en deden/en de gene die alleenlick zijn ge-
reserveert voor God/gelijck begeerlijckheyt van wrake/ haet ende ran-
ceur/welck sy teghens alsulcke capitael vyanden/ ghelijck hen de Chri-
stenen waren/souden hebben moghen draghen/dat viel/ geloove ick/in
seer luttel persoonen/ende waren luttel meer hittich ende scherp (so ick
wete door de groote experientie die ick van haer hebbe) dan de kinderen

De Indianen hebben wel recht-veerdich haer oorlogen tegen de Christenen gevoert.

van thien of twaelf jaeren / ende ick weet seeckerlick ende ontwyfelijck
dat d'Indianen altijt seer rechtveerdighe oorlooghen tegens den Chri-
stenen hebben gevoert/ende dat de Christenen eene noch gene die recht-
veerdich was/tegens d'Indianen noyt en hadden / maer wel warense
alle Duyvels ende seer onrechtveerdich/ja veel meer dannen soude con-
nen segghen van eenighen tyran ter werelt / ende van ghelijcken affir-
meere ick van allen den gheenen die soo al omme in Indien ghedaen
hebben.

Als nu de oorlooghen ende t'dooden vande mans (overblyvende ge-
meenlick de jongers/vrouwen ende kinderen) een eynde hadde/so deyl-
den sy de voorz. overblyvende onder hen / ghevende aen eenen dertich/
aen een ander veertich/aen sommighe hondert ende twee hondert per-

De arme overblyvelinghen worden ghedeelt.

soonen/soo een yegelijk wel metten Oversten tyran/die sy Gouverneur
hieten/stont/onder dit coleur dat hyse souden leeren inde saecke vanden
geloove/waer in de Christenen ghemeenlijck selve Idioten zijn/wreede
menschen/wtnemende gierich/luxurieus/ende en weten van gheen an-
der siel sorghe/dan dat sy de Indianen/die hen ghegheven ende bevolen
zijn/met namen de mans/seynden inde Mijnen om gout wt te graven/
d'welck is eenen onlydelijcken arbeydt/ende de vrouwen inde schueren
ende landthuysen/om de landtneeringhe te doen / arbeyden voor seer
stercke mans/sy en gaven noch den eenen noch den anderen niet t'eten
van

DE Gier'ghe Heb-luſt groot, de Karſten maeckt onchriſten,
De Spaenſche duyvels ſnoot, die locken loos met liſten
Drie hondert Heeren ſlecht, in eenen ſtroyen Hut,
Dees werden door den brand het leven uyt geput.
Ancoan die Princes wiert levendigh ghehanghen,
De vluchtelinghen ſy als wilde Dieren pranghen,
Het overſchot van 't Volck wert kommerlijck verſmacht,
Den Spaengiaert meer het Gout als d'edel Ziele acht.

[illegible]

van cruyt/ende dinghen van gheender ſubſtantie/het welck verdrooch-den de vrouwen inde borſten/ende alſo ſturven in corten tyt alle de kinderkens/ende om dies wil dat de mans verre vande vrouwen waeren/ende die nemmermeer en ſagen/de generatie verginck/de man ſturven van arbeyt ende hongher inde Mynen/ende de vrouwen van gelijcken int lantwerc/alſo verginc in dat eylant ſulcke grote volck/t'welck oock al omme inde werelt ſoude geſchiet hebbẽ/haddet alomme ſo geweeſt.

Aldus meeſt t'gheheele gheſlacht vergaē.

Om te ſegghen de ſware laſten van drie ende vier Arovas (Arovas is 25. pont) die ſy haer opleyden/ende d'Indianen droeghen dit hondert ende twee hondert Mylen/ende de Chriſtenen deden haer draghen in Hamacas/t'welck zijn ghelijck netten/want ſyſe altijt gebruyckten als Muylen/inder voegen dat ſy ſweeren op de ſchouderen hadden/ghelijck ſeer verweerde ende ghematteerde beeſten/oock met geeſſelen/ſtocken/ſoffeletten/vuyſten/vloecken/ende ander duyſent ſoorten van tormenten/die ſy haer int arbeyden aendeden/inder waerheyt het en ſoude in veel tijts ende pampiers niet connen verhaet worden/ende het ſoude de menſchen vervaren ende doen verſchricken. Het ſtaet te noteeren dat het bederven van deſen eylande ende landen begoſt/van datmen daer wiſte van d'aflyvicheydt vande deurluchtichſte Coninginne Iſabel/d'welck was int jaer 1504. Want tot die tijt toe haddemen alleenlijck/door onrechtveerdighe oorloghen/in dit eylant eenighe Provintien verdeſtrueert/maer niet teenemael/ende dit worde by na meeſtendeel voor de Coninginne verborgẽ. Want de Coninginne (die in glorie ſy) droech ſonderlinghe ſorghe/ende hadde een wonderlicke yver tot de behoudeniſſe ende proſperiteyt van dit volck/ſoo wy weten/die d'effect met onſen ooghen ghesien/ende handen ghetaſt hebben. Men moet oock eenen anderen reghel hier in teeckenen/dat de Chriſtenen in allen canten van Indien daer ſy ghecomen zijn/van daghe tot daghe/hoe ſy daer langer gheweeſt zijn/altijt hare wreetheden/verdruckinghen ende abominabelen overlaſt met gewelt over dat onnoſel volck gingen vermeerderen/ende haer quellende met nieu manieren van tormenten/want God lietſe teenemael vallen in eenen verkeerden ſin.

De arme Indianen worden in plaetſe van muylen ghebruyckt/om ſware packen te draghen.

De verwoeſtinghe begoſt als de doorluchtige coninginne Iſabel ſterf/ſy droech ſorghe voor dit arme volck.

Van d'eylanden van ſint Juan ende Jamayca.

DE Spaenjaers quamen inde voorſ. eylanden van ſint Juan ende Jamayca/welcke niet dan vol ſchoone hoven ende byekorven waren/int jaer 1509. met alſulcken propooſte/ende ten eynde als ſy waren gheweeſt int Eylant van Eſpannola/ſy deden daer van ghelijcken grooten overlaſt ende ſonden/ende meer ander ſeer notabele ende groote wreetheyden/meer doodende/brandende/brayende/wei pende voor de felle honden/ende daer nae verdruckende/tormenterende ende

qu ellende

Van een millioen Indianē geen 400 over ghebleven.

quellende in de Mijnen ende anderen arbeyt/ tot dat sy consumeerde ēñ te niet deden alle dat ongeluckich onnoosel volck. Daer waren in beyde de Eylanden meer dan ses hondert duysen sielen/ ende ick ghelooue wel meer dan een millioen/ ende daer en zijn heden daechs in elck niet tweehondert persoonen/ d'ander zijn al verloren sonder ghelooue ende Sacramenten.

Van het eylant Cuba.

Int Jaer 1511. quamen de Spaenjaerts int Eylant Cuba/ welck so ick ghesept hebbe/ soo lanck is alst soude moghen zijn van Valladolid tot Roome (daer groote Provincien ende volck in waren) sy begosten ende eynden op sulcker wijs als boven staet/ ende veel meer/ ende met meerder wreethept/ hier gebeurden veele notabele stucken. Eenen Cacique ende principalen Heere die genaemt was Hatuey/ ende was overcomen vant Eylant Espannolo tot Cuba met veel van zijn volck om te ontgaen de calamiteyten ende onmenschelijcke quade daden vande Christenen/ ende wesende int voorsz. Eylandt van Cuba/ ende hebbende verstaen dat de Christenen daer arriveerden/ vergaderde veel oft al zijn volck/ ende sepde haer/ ghy weet nu hoe datmen sept/ dat de Christenen hier overcomen/ ende ghy hebt by experiencie bevonden hoe dat sy ghetracteert hebben alsulcken/ ende alsulcken Heeren/ ende het volck van Hayti (welck is Espannola) het selfde comen sy hier doē. Weet ghy waerom sy dat doen? Sy antwoorden neen/ dan dat sy van natueren fel ende boos waren. Hy sepde: dat zijt alleen daerom niet en deden/ maer om dat sy eenen voor haer Godt houden die sy aenbidden ende seer lief hebben/ ende om dien van ons te crijgen om te aenbidden/ arbeyden sy om ons te onderwerpen ende te dooden. Hy hadde by hem een cofferken vol gouts ende gesteenten/ ende sepde: siet hier den Godt vande Christenen/ laet ons hem (duncket u goet) Areytos maecken (welck zijn dansen) ende moghelijck het sal hem aengenaem zijn/ ende hy sal haer bevelen dat sy ons geen quaet en doen/ sy riepen al/ tis goet/ sy danstender voor tot dat sy al moede waren/ ende daer sepde de Heere Hatuey: Siet hoe dat het sy/ in gheval dat wy hem bewaeren/ soo sullen sy/ om hem te crijgen/ ons ten lesten dooden/ dus laeten wijt in desen rivier werpen/ sy waren al van advijse datmen dat doen soude/ ende alsoo worpen sy het cofferken in eenen grooten rivier die daer ontrent was.

Eenen Cacique ende vande grootste Heeren van Hispanniola gevlucht zijnde op Cuba/ ēñ de Christenen daer comende heeft volc daer versamelt/ haer toonende een doose vol gout/ ende edel gesteenten/ seggende: Dit is den Christenē God/ dīe soecken sy ooc ons te leeren. Laet ons dese doose luyden wech slaen.

Desen Cacique ende Heere vluchte altijt voor de Christenen van dat sy int Eylandt van Cuba quamen/ als een diese wel kenden/ ende verweerde hem als hijse ghemoete/ ten lesten wert hy gevangen/ ende om dat hy alleenlick vliede voor soo boose ende wreede menschen/ dessen-

Afbeeldinghe vande Spaenſche Tyrannye.

Siet hoe de Spangiaerts hier bloetgierigh fel vernielen
Tot op twee hondert Man, ſes hondert duyſent zielen,
Caſique van Cuba 't Eyland als vooght beſat
Dees kend' den Spaenſchen aard, dus drencten hy zijn ſchat,
Als deſen Heer Hatney in't vlammigh vyer was ſtaende
En hem een goeden Man, van d'Hemel veel vermaende
Van 't eeuwigh blyde Rijck en van de Helſche pijn
Wou liever inde Hel, dan by de Spangiaarts zijn.

deerde hy hem teghens den geenen die hem wilden dooden/ ende met allen zijn volck totter doot verdrucken/levendich verbrant/ als hy ghebonden stont aenden staeck/ eenen heylighen man/ religieus van sinte Franciscus die daer was/seyde hem sommighe dinghen van God ende van onsen gheloove (die hy noyt ghehoort en hadde) ende mochten ghenoech zijn in dien cleynen tijt die den hencker hem gaf/ ende so verre hy dat wilde ghelooven dat hy inden hemel/ daer d'eeuwighe glorie ende ruste was/ gaen soude/ende ingheval/ niet dat hy inde helle varen soude/ende lyden d'eeuwighe tormenten ende pyne/hy een luttel peysende/ vraechde oft de Christenen inden hemel gingen/de religieus antwoorde: Ja/maer de goede. De Cacique repliceerde terstont sonder meer te dencken/dat hy daer niet en wilde gaen/maer wel inde helle/om niet te wesen daer sy waren/ noch soo wreden volck te sien. Dit is de fame ende eere die God ende ons gheloove door de Christenen/ die in Indien ghegaen zijn/hebben ghewonnen.

Desen selfden Cacique gevãgen zijnde/eñ aẽ de stake vast om te branden/ quam een Religieus vã sint Franciscus/ vercondichde hem den hemel hy soude Christen worden/ dander vraechde waer de Christenen voeren/ hy seyde inden hemel/ dander seyde ick en begeer by die tyrannen niet te zijn.

Eens comende een menichte van Indianen/ons vriendelick met spyse thien Mylen verre van een groote vlecke te ghemoete/ ende gevende ons seer veel visch/broot/cost/met al dat sy vermochtẽ. De Duyvel besat subytelick de Christenen/eñ sy vermelden mettẽ sweerde in mijne teghenwoordicheydt/sonder redene of oorsaecke die sy hadden/ meer dan drie duysent sielen/ die daer voor ons saten/ mannen vrouwen ende kinderen/daer sach ick sulcke wreetheydt/dat noyt yemandt diergheliicke en sach/noch en dachte te sien.

Dese wreetheyt en sach ic noyt.

Op een ander mael/luttel daghen daer na/liet ick weten met verseeckeringhe dat sy niet vreesen en souden alle de Heeren vanden Provintie de la Hovana/want sy van mijn credict hadden hooren segghen/dat sy haer niet en souden absenteren/ maer dat sy ons teghen comen souden/ ende datmen haer niet misdoen en soude/want overmits het voorleden moorden was het gheheel Lant vervaert/ende dit dede ick met advijs vanden Capiteyn. Als wy nu daer ontrent waren/quamen ons ontfanghen eenentwintich Heeren ende Caciquen/ ende de Capiteyn vinckse terstont allegader/brekende de verseeckeringhe die ick haer ghegheven hadde/ende wildese t'sanderdaechs levendich verbranden/ segghende: Het waer goet datmense verbrande/want sy metter tijt souden mogen eenich quaet doen. Ick vant my wel beladen ende in groote pyne om haer lieden te salveren/ten lesten sy ontquamen.

In Havana 21 heeren of Caciquen gevanghen/willende daer mee door gaen.

Nademael dat alle d'Indianen vande lande/van dit eylandt waren geset inde slavernie ende calamiteyt van die van Espannola/siende dattet al sturf ende verginck sonder remedie/ sommighe begosten te vluchten na de berghen/ ander wt desperatie haer te verhanghen/jae mans/ vrouwen ende de kinderen tsamen met haer/ende om de wreetheyt van eenen Spaenjaert/die een groot tyran was (welcken ick kenne) verhinghen haer wel 200. Indianen/ende by dese maniere bedurf veel volck.

De Indianen siende dese wreetheyt/ hinghen haerselven om den hals.

In dit eylant was eenen Officier vanden Coninck/welcke sy gaven inde deylinghe drie hondert Indianen/ ende ten eynde van drie maenden hadde hyer ghedoot/int arbeyden vande Mijnen/ twee hondert eñ t'seventich/inder voeghen datter hem maer bleven dertich/te weten het thiende deel/daer na gaven syer hem noch eens soo veel ende meer/ende van ghelijcken dede hyse sterven/sy gaven der hem altijdt meer / ende te meer vernielde hyer/tot dat hy oock sterf/ende de Duyvel nam hem ende zijn siele wech.

Sterven meer van 270. Indianen.

Drie of vier maenden was ick daer teghenwoordich / soo dat daer sturven van hongher/overmits dat de vaders ende moeders inde Mijnen ghedreven waren/meer dan seven duysent kinderkens.

Daer come om den hals meer dan 7000. kinderen.

Ander schrickelicke dinghen sach ick / daer na gingense d'Indianen/ die op de berghen ghevloden waren/saghen/daer sy een wonderlijcken grouwel bedreven/alsso verdestrueerden sy het voorsz. eylant/welcke wy nu onlancx saghen/ende t'is een groote deernisse te sien / hoe dattet verwoest ende desolaet gheworden is.

Sy saghen de menschen als men t Wils doet.

Vanden vasten Lande.

Nt jaer 1514. quam int vast Lant eenen onsalighen Gouverneur/welck eenen wreeden tyran was/ sonder eenich medelyden ofte wijsheydt/ghelijck een instrument van Godts thoorne / seer bequaem om daer te stichten ende te besetten met vele Spanjaerts/ende hoe wel dat sommighe tyrannen opt vast Landt gheweest hadden ende seer ghemoort/ oock gheschandaliseert veel volcx / het en hadde nochtans maer aende Zeecant gheweest/afworpende ende roovende t'ghene sy costen/maer desen ginck alle d'ander (die voor hem oock in alle d'eylanden gheweest hadden) te boven/soo oock alle zyne boose daden/voorgaende abominatien ende grouwel overwonnen/niet alleenlick aende Zeecant/maer oock in groote rijcken ende landen. Hy verwoeste/doode/ende wirp wtnemende groote menichte van volcke inde helle. Hy verwoeste veel mylen boven el Darien tot het rijck eñ Provintie van Nicaragua ingesloten/dwelck zijn meer dan vijf hondert mylen/ende het gheluckichste ende bewoonste Landt datmen inde werelt vint/daer veel groote Heeren waren/ontallicke ende groote vlecken/wonderlicke rijck van Gout/want tot die tijt toe en was nerghens so veel boven d'eerde ghebleken/ want al ist alsoo dat d'eylant Espannola hynae Spanien hadde vervult met Gout/ ende dat fijnder/so wast nochtans door d'Indianen wt het diepste vander aerden/ vande voorsz. Mynen/daer sy (soo ghesepdt is) sturven/ghehaelt.

Hoe veel Espãnola Spanien met Gout gevult hadde/die Provintie van Nicaragua heeft meer.

Dese Gouverneur ende zijn volck vonden nieuwe manieren van tormenten ende wreetheyden / om dat sy haer het Gout ontdecken ende

ghevēn

ghebeven souden. Daer was eenen van zijn Capiteynen/ die in een incomen (welcke hy dede door zijn bevel/om te rooven ende het volck wt te ropen) vermoorde meer dan veertich duysent sielen/die vernielende met den sweerde/levendich verbrandende / worpende voor de felle honden/ ende tormenterende met diversche tormenten/welck een religieus/broeder Franciscus van S. Roman/met haer gaende/met zijn oogē aēsach. Om het Gout meer dā 40000 siels vermoort.

Ende de boose blintheyt die altijdt tot noch toe inde ghene die d'Indien gheregeert hebben/is gheweest int feyt vande Indianen te bekeeren ende te behouden (d'welck sy altijt/dit segghe ick met waerheyt/belangende de daet ende effect hebben ghepostponeeret ende nae ghelaten/ hoe wel dat sy met woorden anders hebben ghetoont/ghecoloreert ende ghesimuleert) is tot sulcken diepte ghecomen/dat sy hebben gheimagineert / ghepractiseert ende bevolen / datmen den Indianen vermanen soude/dat sy het gheloove aen nemen/ende den Coningen van Castilien d'obedientie geven souden/anders dat sy haer met oorlooge / vyer/ende te bloede verbolghen souden/iae dooden ende vanghen/ als oft de soone Gods/die voor elck een ghestorven is/in zijn wet bevolen hadde/ als hy seyde: Euntes/docete omnes gentes / datmen de vreedtsame ende stille Heydenen/die in haer eyghen lant zijn/versoecken ende aenghebeven souden / om het Christen gheloove aen te nemen / ende soo verre sy sonder ander predicatie ofte leere dat niet doen en wilden / noch haer alsoo onderworpen onder de heerschappie vanden Coninck/die sy noyt en hoorden noch en sagen/ende besonder wiens volck ende bootschap seer wrede/onbermhertige ende grouwelicke tyrannen zijn/ dat sy daerom verbeuren souden haer Gout/Lant/Libertеyt/Wyven/Kinderen/ende het leven/d'welck is een absurd ende sot dinck / weerdich alle lasteringhe/ spottinghe ende helle. Als dan nu desen boosen ende onsaligen Gouverneur instructie hadde / dat hy de voors. vermaninghen doen ende versoecken soude/om de selve meer te justificeren / wesende andersins van haerselven onredelick/absurd ende wter maten onrechtveerdich/beval/ oft de moordenaers die hy sont/dedent van haer selven/dat sy/alsse ginghen inde nacht af loopen ende berooven eenighe vlecken daer sy wisten dat Gout was/ende d'Indianen wesende in hare huysen sonder achterdencken een halve myle van daer / onder haer selven vercondichden oft lasen de voors. vermaninghe oft versoeck / segghende: O Cacique ende Indianen van dit vast lant/van alsulcken vlecke oft plaetse / wy laten u weten datter een God is/eenen Paus ende eenen Coninck van Castilien/welcken een Heere over dese Landen is/comt terstont om hem obedientie te gheven/doet ghijt niet/ weet dat wy u met oorloghen vervolghen sullen/dooden eñ vangen. Ende tegens den dageraet sliepen de onnoosele met haere vrouwen ende kinderen / doen vielen sy inde vlecken/ stekende vyer inde huysen/welcke ghemeynlick van stroo waren/ ende verbranden de kinderen ende vrouwen levendich / ende veel sloeghen

 sy

syer doot eer sy wacker worden/de gene die sy wilden het leven behouden/dooden sy met pynigen/om dat sy haer segghen souden van ander contreyen daer Gout soude moghen zijn / oft van meer Gouts dan sy daer vonden / de reste sloeghen sy int yser ende maecktense slaven / daer na wesende het vyer gheeynt ende ghebluscht/gingen sy het Gout/dat in de huysen was/ soecken. In soodanighe wercken occupeerde desen verlooren mensch / met alle de boose Christenen die hy hadde/ van het iaer

1514 · tot 1522

veerthien tot het iaer eenentwintich of tweeentwintich toe / schynende in sulcken intreen vijf oft ses eñ meer dienaers/door de welcke sy so veel deelen(boven het gheene dat hem competeerde als Capiteyn generael) van al het Gout/ peerlen ende juwelen die sy roofden/ende slaven die sy maeckten/assigneerden ende gaven / Van ghelijcken deden d'Officiers vanden Coninck/seyndende derwaerts soo veel knechten als sy costen/ ende den eersten Bisschop van dat Rijck sondt oock de zyne / om deel in de voorz.comenschappe te hebben. Sy roofden op den selven tijt (na dat ick can oordelen) meer dan een millioen Castillianen Gouts/noch meyne ick dat ick te luttel segghe/ende men sal niet bevinden dat sy den Coninck meer ghesonden hebben/dan drie duysent Castillianen / van alle dat sy gherooft hadden/ende sy hadden meer dan acht hondert duysent sielen vernielt. D'ander tyrannen ende gouverneurs die daer na volchden tot den jare drie en dertich/dooden ende ghedoochden datmen doode/deur de tyrannische slavernie/welcke d'oorloghe mede bracht/de gene dier noch resteerden.

O Cacique of Indiaen / wy laten u weten datter maer eē Godt en is/eñ eenē Paus/eñ eenen Coninck van Spanien/ sy die niet gheloovende oft daer van wetēde/worden berooft/doot geslaghen ende ghebrant.

*

1533

Onder ontallicke boose stucken die dese dede/ende lieten doen ten tijde dat hy Gouverneerēde was/dat gevende hem een Cacique oft Heer gewillich oft door vreese (soo gheloofelijcker is) negen duysent Castillanen/daer mede niet te vreden wesende/ vinghen den voorz. Heere/ eñ bonden hem aen eenen staeck/sittende op de aerde met wtgereckte voeten/ende deden daer vier aen/ om dat hy meer gouts gheven soude/ hy sont tot zijnen huyse ende liet ander drie duysent Castillianen brengen/ sy pijnichden hem wederom/ ende niet meer gevende/ want hy niet en hadde/oft want hy oock niet gheven wilde/ werdt in sulcker manieren mishandelt ende gherooft dat het merch wt zijn voeten liep/ende sturf alsoo. Op dese wijse dooden ende pijnichden sy seer dickmael de Heeren/ om van haer gout te hebben.

Desen aermen Indisschē here also om tgout gepynicht/dat tmerch wt zijn voeten liep.

Op eenen anderen tijdt gaende seecker compangie Spaenjaerts om te rooven ende dooden/ quamen aen eenen berch daer in veel volcx ghevlucht ende geborgen was/ om te ontgaen sulcken afgrijselijcken handel vande Christenen/ende onversiens haer overvallende/namē tseventich of tachtentich ionghe dochters ende vrouwen/ doot blijvende veel die sy costen doot slaen. Tsanderdaechs quamen by een veel Indianen ende gingen tusschen de Christenen vechtende om haere Vrouwen wederom te hebben/ende de Christenen siende dat sy ghedronghen ende

vermeester

vermeestert werden/ende nochtans niet willende den roof verlaten/staken haere zweerden inde buycken vande voorsz. vrouwen ende dochteren/ende en lieten niemant leven. De Indianen die het herte crimpte van weedom ende droefheyt/ maeckten groot misbaer/ende riepen: O boose menschen/ wreede Christenen/ a las pras mataps? dat is te segghen/doot ghy de vrouwen (sy heeten in dat Landt de vrouwen pras) als oft sy wilden segghen/ tis een teecken van abominable ende wreede beestelijcke menschen/datmen de vrouwen doot.

De Spaniaerden siende dat sy haren roof van de ionghe dochters ende vrouwen niet connen houdē/ doorsteke͂ die. Vrouwen te misdoē/byden Indianen/is een grouwel.

Thien of vijfthien mijlen van Panama/woonde een groot Heere genaemt Paris/seer rijck van gout/ de Christenen ginghen derwaerts eñ hy ontfinckse al/oft zijn broeders gheweest hadden/ende beschonck den Capiteyn met vijftich duysent Castillanen/ de Capiteyn ende Christenen lieten haer duncken/ dat de ghene die soo veel ghewillich gaf/groote schatten moest hebben (d'welck d'eynde ende vertroostinge van haeren arbeyt was) sy dissimuleren ende seggen dat sy wilden vertrecken/ ende inden dagheraet keeren sy wederom/ ende vallen in de vlecke daer gheen achterdencken en was/sy dooden ende verbranden veel volcx eñ roofden vijftich of tsestich duysent ander Castellanen/ende de Cacique ontquam. Hy vergaderde terstont het meeste volck dat hy cost/ ende binnen twee oft drie dagen achterhaelde hy de Christenē/welcke droghen haer hondert en dertich/ oft veertich duysent Castellanen/ ende sloecher vromelick in/ende versloech vijftich Christenē/ ende nam haer al het Gout/ d'ander wel gequetst zijnde/ende de vlucht nemende/ontquament.

Paris een rijc here in Panama/worde om zijn mildicheyt berooft/ dan versamelt de Indianen ende neemt haer dē roof wederom.

Daer na quamender veel Christenen wederom ende verdestrueerdē den voorsz. Cacique met ontallicke menichte van zijnen volcke/ ende de reste dooden sy inde ghewoonlicke slavernije. Inder voeghen dat heden daechs daer geen voetstappe noch teecken en is/dat daer eenighe vlecke gheweest is/oft mensch gheboren/in dertich mijlen/die al vol van volck van heerschappie waren/ dit en wort niet ghereekent onder de moordederijen ende destructien/welcke desen onsaligē mensch met zijn geselschap inde Landen die hy verwoeste/dede.

Dese voorz. rijcken Heers moestet al wederom misgelden.

Van de Provintien van Nicaragua.

Int jaer 1522. quam ter quader uren desen tyran verdrucken de seer gheluckighe Provintie van Nicaragua: Wie soude connen dechifreren het gheluck/gesontheyt / lustichheyt/prosperiteyt van dese Provintie/ ende frequentie ende stichtinghe van haren volcke? Het was voorwaer een saeke om te verwonderen/ te sien hoe beset van steden ende vlecken/welcke bycans inde lengde drie of vier Mylen duerden/vol van wonderlicke boomgaerden/welcke causeerden wtnemende grote menichte vā volcke/dit volck (want het effen

Lustichheyt deser provintie.

Vlecken drie mylen lanck.

ende plat lant is/ daer sy haer niet en costen borgen inde berghen/ ende lieffelijck ende lustich/ dat zijt qualick costen laten/ daerom sy oock veel persecutien leden ende hadden gheleden/ ende so veel alst haer meughelijck was verdroegen de tyrannien ende slavernijen vande Christenen/ ende om dat sy van natuyren soethertich ende vreetsaem zijn) dede desen tyran met de tyrannen zijn medeghesellen die hem hadden het gantsch ander rijck helpen destrueren/ soo veele schaden/ soo veele moorderijen/ so veel wreetheden/ soo veel benautheyden ende onrechtveerdicheyden/ dat gheen menschen tonghe dat soude connen ghesegghen. Hy sonter vijftich te peerde/ ende dede afrennē een heel Provintie grooter dan het Graefschap van Russellon/ sonder daer te laten leven man noch vrouwe/ noch ouders noch kinderen/ om seer cleyne sake/ te weeten om dat sy soo vroech niet en quamen als hyse dede roepen/ oft en brochten soo veele lasten Mayz (welck is het coren van dien lande) oft soo veel Indianen om hem oft ander van zijn gheselschap te dienen. Want aengesien dat het lant essen was/ niemandt en cost voor de peerden ende zijne helsche gramschap vlieden. Hy sont Spaenjaerts om Intreen te doen/ dat is om te gaen rooven ende moordē Indianen in ander Provintien/ ende liet de moorders ende roovers wech leyden/ soo veel Indianen wt vredelijcke vlecken/ eñ die hem dienden als sy wilden hebben/ de welcke sy sloeghen int yser om dat sy niet verlaeten en souden de lasten van dry Arovas (een arova is 25. pont) die sy haer opleyden/ ende het ghebeurde te meer reysen dat hy dat dede/ dat van vier duysent Indianen niet ses levendich wederom tot haeren huysen en keerden/ sy lietense al doot lancx de weghen ligghen/ ende als sommighe moede waren/ ende despereerden om de swaere lasten die sy droeghen/ ende werden cranck van hongher arbeyt ende weeckheyt/ om de ketenen niet te ontdoene/ sy sneden haer neffens den halsbant het hooft af/ welck viel op deen sijde/ ende het lichaem op dander. Datmen nu besiene wat dander gevoelden die voor ende achter gingen/ ende alsoo/ alsmen gelijcke bevaerden aennam (soo d'Indianen wel hadden gheexperimenteert/ datter niemant wederom en quam) als sy van huys gingen kretense ende suchtēse/ segghende: dit is den wech daer lancx wy ginghen den Christenen dienen/ ende al wast dat wy seer arbeyden/ ten lesten quamen wy na eenighen tijt t'huys by onse huysvrouwen ende kinderen/ maer nu gaen wy sonder hope van nimmermeer wederom te comen noch haer te sien/ noch meer te leven. Eens om dat hy wilde nieu wtdeylinge doen/ want hem so luste (ende oock seytmen om die te nemen die hy niet lief en hadde/ eñ te geven dien hem goet dochte) was oorsake dat d'Indianen dien saytijt niet en sayden/ ende also daer geen broot en was/ namen de Christenen den Indianen af so veel mayz als sy hadden/ om haer eñ haere kinderen te onderhoudē/ waer door van honger storven meer dā twintich of 30000 sielē/ eñ het gebeurde dat een moeder haer sone vā honger at.

Tis met tongē niet te segghen alle de moorderijen eñ wreetheden hier ghedaen.

Niemant conde haer om haer peerden ontlopen.

Indianen hare vrienden van vier duysent die haer packen droegē die keerē geen vier tot haer hutten wederom.

Groote clachte der Indianē als sy op moeten om der Christenen packen te dragen.

Een moeder eet vā honger haer kint.

Alsoo

Also de vlecken/ welcke sy bewoonden/ waren als eenen lustigen hof/ de Christenen logeerden daer haer deel viel/ oft (so zijt heeten) haer incomende ghegeven was/ ende dreven daer haere lantneringhe haer onderhouden vanden armen cost vande Indianen/ ende alsoo namen sy haer particulier Landt ende hoven daer sy op leefden. Inder voeghen dat de Spaenjaerts in haere huysen hadden/ alle d'Indianen/ Heeren/ Ouders/ Vrouwen/ kinderen/ ende sy moesten haer dienen nacht ende dach sonder rusten/ ia kinderen/ so vroech als sy haer opte beenen connen houden/ so occuperense een yegelijck int gene dat hy can doen/ ende in meer dan hy vermach/ ende alsoo hebben syse gheconsumeert heden daechs/ de luttel dier overghebleven zijn/ niet hebbende noch moghende hebben eyghen huys noch dinck ter werelt/ daer in sy te boven gaen/ de onrechtveerdicheyden van deser soorten/ diemen int Eylant Espannola dede.

De Indianen Heeren ende anderen moet de Spanjaerts dienen tot de kinderkens toe.

Sy hebben veel volcx in dese Provincie bezwaert ende verdruckt/ ende zijn oorsake gheweest van haere vroege doot/ doende haer dragen het houtwerck van dertich mylen totte haven toe/ om schepen te maken/ ende Honich ende Was inde berghen/ daer sy vande Tigren verslonden worden/ soecken/ ende sy hebben ghelaeden ende laeden nu/ de Vrouwen die groot gaen/ ende die eerst ghebaert hebben/ ghelijck als beesten.

Ontsiē niet te ladē met packē de zwanger vrouwen.

D'afgrijselijcke pestelentie welcke principalijck dese Provintie heeft ghedestrueert/ heeft gheweest/ dat de Gouverneur toeliete den Spaenjaerts dat sy slaven aende Caciquen ende Heeren vande steden eñ vlecken eyschen soude/ een yegelijck begeerde alle vier oft vijf maenden oft soo dickwils als de Gouverneur dat gedoochde oft gunde/ vijftich slaven met dreygementen/ ingheval sy die niet en gaven/ dat syse levendich verbranden souden/ oft voor de felle honden werpen/ ende alsoo de Indianen gemeynlijck gheen slaven en hebben (ten hoochsten een Carique oft Heer drie oft vier) de Heeren ginghen ende namen eerst alle de weesen/ ende daer na eyschten sy aende ghene die twee soonen hadden/ eenen/ die drie hadden/ twee/ ende by desen middel volmaeckten de Cariquen het ghetal/ d'welck den tyran begheerde/ met groot schreyen ende kermen vanden volcke (want het is volck dat schijnt haere kinderen boven ander seer lief te hebben) Alsoo sy dat so dickmaels deden/ verwoesten sy vanden Jare 23. af/ tot den Jare 22. al dat heel Landt/ want sy sonden ses oft seven Jaer lanck vijf oft ses schepen om alsulcken comenschap/ wechnemende alle die groote menichte van volcke/ ende vercochtense voor slaven te Panama ende in Peru/ daer sy al gestorvē zijn/ want het is duysentmael geverificeert eñ geexperimenteert dat wechnemende d'Indianen wt haer vaderlant/ sy terstont te lichtelijcker stervē/ want syse niet altijt t'etē en gevē/ eñ en schoonense niet in dē arbeyt gelijc syse niet en vercopē/ noch d'ander copē dā om tarbeydē.

Daer comen alle iaren vijf oft ses schepen dier lant vant volck blooten eñ voor slaven wech nemen.

Op

Op dese maniere hebben sy meer dan vijf hondert duysent persoonen wt dese Provintie ghetrocken/ende slaven ghemaeckt/wesende soo vry als ick ben. Door de helsche oorloghen die de Spaenjaerts haer hebben aenghedaen/ende d'afgryselicke servituyt daer sy se in setten/ hebbender tot nu toe ghedoot/meer dan vijf of ses hondert duysent/ ende noch alle daghen doen. Binnen veerthien jaren is alle dese ellende ghedaen gheweest/daer en zijn nu inde gantsche Provintie van Nicaragua niet boven vier of vijf duysent personen/die sy dagelicx door de continuele diensten ende verdruckinghen oock vernielen/ende het was/soo ghesepdt is/een vande meest bewoonde Landen vander werelt.

Door dees helsche servituten is t'volck in 20 jaer vā ses hōdert duysent gemindert op vijf duysent in 14. Jaer.

Van nieu Spanien.

Int jaer 1517. wert nieu Spanien ontdect/ ende int ontdecken werden door de gene diet vonden/ onder den Indianen groote schandalen ende moorderyen gedaen. Int jaer 1518. gingen dese/die haer Christenen heten/daer roven ende moorden/hoe wel dat sy seggen dat sy gaen om te stichten ende besetten/ende van dit jaer 18. tot het jaer 1542. is overghestort ende ten hooghsten ghecomen alle de booshept/alle donrechtveerdichept/alle de overlast ende tyrannie die de Christenen in Indien ghedaen hebben/ want sy hebben teenemael verloren alle vreese van God ende den Coninck/ende sy hebben hen selven vergheten/want den overlast/wreethepdt/ grouwel/ moorderyen/ destructien/verwoestinghen/rooveryen/gewelt ende tyrannien in sulcke ende soo vele vaste landen gheperpetreert/zijn soo boven maten ende excessijf/dat al t'ghene dat wy ghesept hebben/niet en is in comparatie van het gene dat hier gedaen is. Want al seyden wijt al/wesende ontallick tghene dat wy laten te segghen/ten is niet te gelijcken by dit dat sedert den jare 1518. tot nu 1542. ghedaen is gheweest/ ende hedensdaechs inde maent van September wort noch meer met alle abominatie ghedaen ende voorts ghekeert/op dat den reghel/die wy te voren gheteeckent hebben/waer sy/ te weten: dat altijt van het beginsel af/alle quaet ende boosheyt is voortghewassen/ende meerderende in alle jammer eñ helsche daden/Inder voegen dat d'incomen vande Spanjaerts in nieu Spanien/d'welck was den 18. April/Anno 1518. totten jare 1530. welck waren twaelf jaren/duerde het moorden ende grouwel/ welc de bloedighe ende wreede handen ende messen vande Spanjaerts continuelijck bedreven in vier hondert ende vijftich mylē/bycans rontomme Mexico ende daer ontrent/daer in begrepen vier ende vijf Rijcken soo groot ende veel beter dan Spanien. Alle de steden waren volder van volcke dan Toleden/Sivilien/Valadolid/ende Caragora/tsamen met Barcelonen/ want daer en is/noch noyt en was inde voors. steden soo veele volcx als

Alle tghene eerghens gedaen/ is niet te ghelijcken by de tyrannie hier bedreven.

Wanneer de Spangiaerts in Nieuw Spangien

Dit lant is int om gaen 1800 mylen.

God

DEn Spangiaert die doet hier wel hondert Heeren branden,
Doch den hoogsten van al, brack uyt de Spaensche banden,
Vlood na den Tempel toe, in aller yl bevreest,
Maer lacy, die is korts in lichten brandt geweest.
Dit sach den Capiteyn met een alsulck vermaken
Als Nero, die eertijds Roomen met vreughd' sach blaken,
Den slappen Indiaan heel madt en afgheslooft,
Werdt om zijn Ketten slecht, al levendigh onthooft.

God sette/ende was inde voors. vier hondert ende vijftich Mylen/welc int ronde wtbrengt/duysent acht hondert mylen.

De Spanjaerts binnen de voors. twaelf jaren / ende inde voors. vier hondert vyftich mylen hebben ghedoot metten sweerde/ lancten/ levendich brandende/vrouwen ende kinderen/ouders ende jongers/meer dan vier millioenen sielen/duerende (soo ghesept is) tghene dat sy heeten conquistas/zijnde forselicke invasien van wreede tyrannen / sy verdoemen niet alleen bydé Wet Godts, maer oock by alle menschelicke ordonantien (wesende booser dan de Turck die de Christe kercke soect te destrueren) behalven de ghene die sy hebben vernielt/ende noch daghelicx vernielen inde voors. tyrannische slavernie/verdruckinghe ende continuele vexatie/ghene menschen tonghe/gheleertheyt noch cloeckheyt en waer suffesant/om particulierlick te verhalen de grouwelicke feyten/welcke verscheyden/t'samen in een / ende eenighe nae hare circonstantien/ende qualiteyten/diese beswaren/geconsidereert/t'welck dese gemeyn openbaer vyanden vanden menschelicken geslachte aldaer in dien bevanck hebben ghedaen ende aenghericht. Inder waerheydt men en sout van met groote neersticheyt/tijt/ende schryvens/volcomelick connen wtlegghen/nochtans sal ick eenighe segghen / onder protestatie ende eedt/dat ick niet en meyne dat ick sal noemen een deel van duysent.

Gheen tonghe noch gheleertheyt soude die alle connē verhalen.

Nieuw Spangiën ...

vant Jaer 1518 tot 1532.

Conquistas.

Van nieu Spanien.

Onder ander moorden deden sy dese in een stadt / groot zijnde dertich duysent inwoonderen/ghehceten Cholula. De Heeren vander stadt comen de Christenen te gemoet/ ende eerst de Priesteren metten opper Priester in processie/ende met eerbiedinghe ende reverentie/ende leydende de selve int midden/ende logerense inde stadt / ofte inde huysen vande principale Heeren/ De Spanjaerts delibereerden aldaer een moort/om (soo sy spreken) straffe aen te rechten/ende in het landt al omme vreese te jaghen ende hare fierheydt te bewysen/ want dit was altijt hare maniere van doen al omme inde landen daer sy in quamen/ te weten/sy deden een wreede ende notable moordt/ om dat de saechtmoedighe schapen voor haer souden beven. Inder voeghen/ dat sy tot dien eynde eerst deden roepen alle de Heeren ende edelen vander stadt/ ende van al haer ondersaten metten principalen Heere/ende also sy quamen den Capiteyn spreken/werden terstont/sonder dat yemandt de tydinghe cost ghedragen/aenghetast ende ghevanghen. Sy hadden haer gheeyscht vijf of ses duysent Indianen om haer packen te draghen/die terstont al quamen/ende werden inde plaetse vanden huyse ghesetet. Het is om groot medelyden ende deernisse te hebben / te sien dese Indianen als sy haer ghereet maken/ om op te laden de lasten ende packen vande

Inde stadt Colula 30000. vermoort.

De spaniaerts maniere is in haren eerstē beginsel een straf se moort te doen/ om dat sy van de reste gevreest soudē zijn.

Indianen sat haren geboode ſtaende worde noch ghedoot.

Spaenjaerts/want ſy comen naeckt/alleenlick ghedeckt hebbende hare ſchamelheydt/ende met een netteken op de ſchouderen met haren armen coſt/ſy vallen huckende op de kupen ende hielen/ghelijck ſeer tamme lammerẽ/weſende al vergadert t'ſamen op de plaetſe met meer ander volck datter om ſtont/de Spaenjaerts in wapenen weſende / beſetten de poorte vande plaetſe/om te wachten/ende alle d'ander dier meer waren ſnyten met hare ſweerden ende lancien / brenghen al deſe ſchapen/datter niemant af en quam/om den hals. Twee oft drie dagen daer na quamẽ veel Indianen heel bebloet/die haer verborgen hadden onder de doodẽ te voorſchyne/ſy gingẽ al cryende voor de Spaenjaerts/haer biddende om genade/dat zyſe niet doodẽ en ſoudẽ/ Maer mede ſy nochtans geen compaſſie en hadden/noch gebruycten eenighe miſericordie/ maer ſo ſy voort quamen/ hieuwen zyſe in ſtucken. De Capiteyn beval

De Capiteynen ghebrant.

datmen al de Heeren/die meer dan hondert waren/ welcke ſy gebonden hadden levendich aen ſtaken verbranden ſoude/ Nochtans een die mogelick den principaelſten was/ende Coninck vandẽ lande/ vont middel om hem tontbinden/eñ vertrock met ander twintich of dertich of veertich inden tempel die ſy daer hadden/ende was gelijck een ſterckte dieſe

Haren Heere inden tempel hem werende/ wort met tempel met al verbrant.

heten Quu/ende verweerde hem daer eenen langẽ tijt vandẽ dach/ maer de Spanjaerts die niet en vryen noch en myen/byſonder onder dat ongewapent volck/ſtakẽ t'vyer indẽ tempel eñ verbrandenſe/ſeer ſchreeuwende ende roepende: O booſe menſchen wat hebben wy u lieden ghedaen? waerom doot ghy ons? Gaet henen / ghy ſult te Mexico gaen/ daer onſer alder heere Motencuma ons van u ſal wreken.

Noteert.

Men ſeydt dat terwijl de voorſ moorderie int huys geſchiede/dat de Capiteyn vande Spanjaerts vaſt ſonck in d'aerde. Mira Nero de Tarpeia a Roma como ſe ardia, gritos dan ninos y vielos, y el de nada ſe dolia, dat is ſoo veel te ſegghen: Nero ſach van zynen Paleyſe Roomen branden/de kinderen ſchreydẽ ende d'ouders/ende hy en was niet droevich/noch beclaechde des niet.

De ſtadt Tepeaca ginck niet vry.

Sy deden een ander groote moort inde ſtadt van Tepeaca / die veel grooter was ende ghepeupleerder van volcke/ dan de voorſ. daer ſy met den ſweerde ontallick veel volcx met ſonderlicke particulariteyten ende wreetheden dooden.

Motencuma ſondt duyſenderley preſenten den Chriſtenen te ghemoet/eñ ontfaughen haer wel / noch namen ſy hem ghevanghen.

Van Cholula gingen ſy na Mexico/ende ſendende de groote Coninck Motencuma met duyſenden preſenten/heeren/volck eñ feeſterens op dẽ wech/eñ inden inganck vande caſſie van Mexico/welck is ontrent twee mylẽ/ſchicten hy zijnen eygẽ broeder/ verſelſchapt met veel groote heeren/eñ grote preſenten van gout/ſilver eñ cléderẽ/eñ int incomen vande ſtadt quam hy ſelve in perſoone in eenen gouwen roſbaer/ met alle zijn groot hof haer ontfangen/eñ verſelſchaptete totte paleyſen daer hy bevolen hadde datmenſe logeren ſoude. Opten ſelven dach ſo my ſommige/vande gene die haer daer vonden/geſept hebben/ met ſeker diſſimu-

latien

Af-beeldinghe vande Spaensche Tyrannye.

DEn Spanjaert kan geẽ deugd' maer lang het quaet gedenckẽ,
Hy acht, noch Eer, noch Eed, noch giftẽ, noch geschenckẽ,
Noch vriendelijcke Ionst, of lieffelijck onthael,
Hy loont de hoogste Liefd', met Coord', met Vyer, met Stael.
Onmenschelijck gheslacht! ghy doet u schricklijck vreesen:
Ghy soeckt hier Goudt rijck wel, maer salich niet te wesen,
De Heb-lust, en Eer-sucht betoov'ren uwen gheest,
Ghelijck hy mach verstaen, die dit vervollich leest.

latien/wesende sonder achterdencken/ vinghen sy den grooten Coninck Motencuma ē̃ setten hē wachte vā 80. mannen / en daer sloegen sy hē int yser ē̃ boeyen. Maer dit overslaende/ overmits daer groote saken van waren te vertellen/ wil ick alleenlick een notabel stuck/ dat de voorz. tyrannen daer deden/ verhalen. De Capiteyn vande Spanjaerts gegaē zijnde na de haven vander zee/ om aen te tasten eenen anderen Capiteyn die tegens hē quā/ ē̃ gelatē hebbende eē sekere Capiteyn met luttel min dan hondert mannē/ tot bewaernisse vanden Coninck Motencuma/ resolverende de voorz. Spanjaerts/ dat sy een ander notabel feyt/ om haer vreese int gantsche lant te vermeerderen/ bestaen souden/ ē̃ is eē practique/ so ick seyde/ die sy dicmaels hebben gebruyct. De Indianen volck ē̃ Heeren vande gansche stadt ē̃ hof vā Motencuma / en becommerde haer in geē ander ding dā in geneuchte haren ghevangenen Heere aen te doen/ ē̃ onder ander feesten die sy hē deden/ was dat sy tsavonts op alle stratē vander stadt hare gewoonlicke dansen (die sy Mitotes noemen/ gelijck in d'eylanden Areytos) danstē/ daer sy brengē alle haer fray dingen ē̃ rijcdō/ ē̃ daer mede behangē sy haer teenemael/ wāt t'is de principael maniere van feesteren die sy hebben/ ē̃ d'edelde ridderen vā Coninclijcken bloede/ danste na hare qualiteyt ē̃ graet naerder den huyse daer haren gevangē Heer was/ aldernaest het voorz. Paleys waren bat dan twee duysent sonen van Heeren/ welck was de fleur vanden edeldō vanden helen lande ē̃ rijcke van Motencuma Herwaerts ginck de Capiteyn met een compangie Spanjaerts / ē̃ sont ander met ander compangien op alle ander plaetsen vander stadt/ daermen dese voorz. feesten hiel/ geveysende als of zijt gingen sien/ ē̃ beval dat sy al op een seker ure daer in slaen souden. Hy ginc terwijlen dat sy droncken warē ē̃ sonder achterdencken dansten/ riep hy/ sant Jago ē̃ a ellos/ dat is: sint Jacob ē̃ op haer/ ē̃ beginnen mette bloote messen te vernielen dese naeckte ē̃ delicate lichamen/ ē̃ te storten dat edel bloet/ ē̃ lieten niemāt levē. Van gelijcken deden d'ander op d'ander plaetsen/ dit was een sake welcke al dat rijck ē̃ volc versloech/ benaude ē̃ verbitterde/ ē̃ so lange als de werelt staet/ ē̃ niet vergaet/ sullen sy niet laten te lamenteren ē̃ singhen in haer dansen/ by maniere vā ryme ē̃ veersen (so wy hier seggē) de voorz. groote ellende ē̃ verlies vanden stamme van haren ganschen edeldom/ daer van sy over so veel jaren haer op beroemen. Gesien zijnde byde Indianen sulcken onrechtveerdigen wreeden ē̃ noyt meer gesiē stuck/ onder so veel onnosele sonder schult geperpetreert (de gene die hadden patientelick verdraghen de ghevanckenisse / niet min onrechtveerdich/ van haren Coninck/ wāt hy selve beval dat sy de Christenen niet overvallen en souden/ noch bevechten) nemen nu de wapenen alomme / die sy conden vinden / inde stadt op / ende vallen op de Spaenjaerts/ ende van haer lieden ghequetst zijnde/ ende conden qualick dit selfde ontcomen/ quamen de Spaenjaerts settende een pongart op de borste vanden

Noyt grooter moort dā dese/ overvallende al den edeldom vanden lande/ ē̃ doorsteké̃se.

Dese al droncken zijnde/ vroolick haren Here festerende/ zijn van allen zydē met messen vermoort ende gheplondert.

Hoewel haeren Heere de Indianen belast dat sy de Christenen niet sullen bevechten/ doen anders.

ghevanghen Motencuma / hem alsoo dwinghende dat hy boven op de galerye soude gaen/ẽ den Indianen bevelen dat sy het huys niet meer bestormen en souden/ende sy souden stil sitten/d'welck hy dede/maer sy en wilden hem nerghens in ghehoorsaem zijn/ende spraken t'samen om eenen anderen Heere ende Capiteyn/die haer aenvoeren soude/te kiesen. Ende want de Capiteyn die ghegaen was tegens den anderen/ wederom victorieus quam/ende brocht veel meer Christenen mede / het stormen hiel drie ofte vyer dagen op/tot dat hy inde stadt was/ maer corts daer na vergadert hebbende van alle het lant vele ontallick volck/vochten sy al t'samen in sulcker manieren/dat de Spaenjaerts vreesden dat syer al doot souden blyven/vonden gheraden snachts wter stadt te trecken/t'welck d'Indianen vernomen hebbende/ sloegender op de brugge van t'water met seer rechtveerdighe ende heylige oorloghe (om de goede rechtveerdighe sake die sy/soo ghesept is/ hadden/ende alle redelijcke ende oprechte menschen sullen iustificeren) veel doot. Daer nae volchde het bestormen vande stadt / ende hebbende de Christenen d'overhandt/ deden over d'Indianen wonderbare ende vreemde wreetheyden/ dootslaende ontallijck volck/ende levendich verbrandende veel ende groote Heeren.

De Indianen spreken om eẽ ander Heere.

De spaniaerts worden op de brugge ghe slagen/ twelck de Indianen qualick bequam.

Nae de wtnemende groote ende abominable tyrannien die sy deden inde stadt van Mexico ende ander meer/die daer ontrent thien/vijfthien ende twintich mylen ghelegen zijn/daer ontallijck veel volcx doot bleef/ doen ginck dese tyrannische pestilentie voort/ ende infecteerde ende verdestrueerde de Provintie van Panuco/ende was een wonderlick dinck te siene de menichte vanden volcke datter was / ende den grouwel ende moort die sy daer aenrichten. Daer na bedurven sy op ghelijcke wyse de Provintie van Tututique/ende daer nae de Provintie van Spilcingo/ ende oock die van Colima/wesende elck een grooter Landt dan het Coninckrijck van Leon ende van Castilien. Het waer sonder faute onmoghelijck te segghen/ende te moyelick om te hooren/den moort/ overlast ende wreetheyt die sy in elck besonder bedreven hebben.

Sy bedreven overlast in drie groote Provintien.

Hier staet te noteren dat den tytel daer sy met in quamen / ende daer door sy begosten te verdestrueren al dat onnoosel volck/e nde verwoesten de voors. Landen(daer de warachtighe Christenen van dese groote ende ontallicke bewoonde steden ende vlecken/die sy vonden/haer hadden behooren te verblyden) was dat sy seyden/dat sy comen souden /haer onderworpen ende obedieren den Coninck van Spaenien / ingheval van weygheringe/dat zyse doot souden slaen/ende tot slaven maken/ende de ghene die niet terstont en quamen te voldoen / achtervolgende hare onredelicke ende sotte bootschappen / souden haer gheven in handen van sulcke boose/felle ende beestelicke menschen / hietende haer rebellen ende opgheworpen teghens den dienst van zijne Mayesteyt / ende also schreven zijt herwaerts over aenden Coninck onsen Heere / ende de blintheyt

Sy comen in een schijn van subieckt/om te maken dese lãden onder de Conincklijcke Maiesteyt.

vande

IN 't midden van de vreughd', in't midden vande weelden
Als d'Edelinghen bly, dansten, en lustigh speelden
Om haer ghevanghen Heer, yets te verquicken wat,
Al inden Kercker groot, daer hy ghekluystert sat.
Werd 't Edel weerloos volck met scharp-snydende swaerden
Ghekerfst, gemodtst, gedood, van die felle Spaengiaerden:
Coninghs-Sonen twee duyst, die wierden daer vermoort:
Wie heeft van wreeder stuck zyn leven oyt ghehoort!

vande ghene die d'Indien regeerden en begreep noch en verstont t'gene niet/dat in hare rechten claerder dan eenighs hare eerste beginselen wtghedruckt staet/te weten/datter niemandt rebel en is / of can gheheeten worden/ten sy dat hy eerst ondersaet sy.

Dat nu de Christenen considereren ende die wat van God/ van redene/ende oock vande menschelijcke rechten weten/hoe de herten gestelt moesten zijn/van wat volck dat het sy/ dat sonder achterdencke in haer landt sit/ ende en weet niet dat sy yemanden yet schuldich zijn/dat haer natuerlicke Heeren hebben / ende hoorende dese nieu maren die sy alsoo subtijlick haer seyden: onderworpt u onder eenen vreemden Coninck/ die ghy noyt en saecht noch en hoorde spreken/Inghevval neen: weet dat wy u terstondt in stucken houwen sullen/ende by experientie siende dat sy terstont so deden/ende dat het gruwelickste is/dat sy de gene die metter daet obedieren/setten in wtnemende swaere slavernie / daer sy met hare vrouwen/kinderen ende gantsche generatie in ongheloofticken arbeyt ende tormenten/ die langer dueren dan de gene diese metten sweerde dooden/ten lesten verloren gaen. Ende oft schoon door de voorz. vreese ende dreygementen dit volck of eenich ander inde werelt comen obedieren/ende kennen de heerschappie van eenen vreemden Coninck/so en sien de blinde ende door ambitie ende duyvelsche begeerte ghetransporteerde Spanjaerts niet/dat sy daerom niet een puntken rechts en winnen. Nademael voorwaer dat het zijn vreesen die vallen in d'alder constantste mans/welck na het natuerlick/menschelic ende Godlick recht ghedaen zijnde om yet te opereren/gheen plaetse en hebben/ten waer in de aenclachte ende schult die haer toestaet int helsche vyer / ende oock daer sy letten ende schade doen den Coninghen van Castilien/ruyneren de hare landen/ende te niete doende (soo veel als in haer is) al het recht dat sy in allen d'Indien hebben/ende dit zijn de diensten/en anders gee/ die de Spanjaerts haren voorz. Coningen inde voorz. landen hebben gedaen/ende noch heden doen.

Hoe vreemt luyt dit/dat de se moeten obedieren eenen Heere die sy niet en kennen noch ghesien en hebben.

Sonder twyfel seyt de Autteur hier recht.

Met dese so rechtveerdighen ende gheapprobeerde titel/sont de voorz. Capiteyn tyran/ander twee Capiteynen tyrannen veel wreeder/felder/ vooser ende van minder bermhertichheyt dan hy en was/ nae de groote seer florerende ende gheluckighe rijcken/ wtter maeten vol van volcke ende bewoont/te weten dat van Guatimala/d'welck gheleghen is aen de Zee diemen heet Del sur/ ende dander van Naco ende Honduras oft Guaymura/ d'welck is aende noort Zee/ d'een teghens d'ander over/ ende de welcke paelde ende stieten beyde drie hondert mylen van Mexico. Den eenen depescheerde hy te lande ende den anderen ter Zee/ met veel volcx te voete ende te peerde. Ick segghe de waerheyt dat van tgene dat sy beyde bedreven ende bysonder dengeenen die trock nae Guatimala/want den anderen volcken de quade doot sturf/ men soude moghen by een rapen soo veel boosheyts/soo veel grouwels/ so veel moordens/

Daer worden twee Capiteynen ghesonden na de Provintie Guatimala aen de meyre Del sur/den eenen te schepe ende dander te lande/ maect et slimmer dan al dander.

dens/soo veel verwoestens/soo veel ende soo felle onrechtveerdichepden/ dat het den tegenwoordigen ende toecomende werelt verschricken soude/ ende datmen daer mede eenen grooten boeck vullen soude/ want hy ginck te boven allen den anderen die ghepasseert ende teghenwoordich zijn/ in menichte ende ghetale/ soo vande abominatien die hy dede/ als vanden volcke die hy verderf/ ende Landen die hy verwoeste/ twelck ontallick was.

De inwoonders vant rijc Jucatan comen met presenten te ghemoete/ dā nielt niet op van moorden ende rooven.

Den anderen die te schepe was/ roofde wtter maten veel/ ende maecten groot schandael ende perplexitept opten Zeecant/ niet tegenstaende dat sommige hem tegen gingen met presenten int rijck van Jucatan/ welc lept inden wech van het voorss. rijck van Naco ende Guapmura/ daer hy ginck. Ghearriveert zijnde/ sont Capiteynen ende veel volcx door het heel Landt/ die roofden/ moorden/ ende destrueerden al datter was/ ende bysonder eenen die hem op wirp met dric hondert mannen/ ende trock binnens lants tot Guatimala toe/ af loopende ende brandende alle de vlecken die hy vant/ roovende ende dootslaende het volck/ ende hy dede dat puerwillens door ruse ende behendichept/ meer dan over twintich mylen/ te weten/ om dat de ghene die ghesonden souden worden om haer te persequeren/ d'landt verwoest ende in beroerte vinden souden/ ende datse d'Indianen dootslaen souden om haer te wreecken vande schaden ende destructien die hy ghedaen hadde. Corte dagen daer na sloeghen sy doot den principalen Capiteyn die hem ghesonden hadde/ ende teghens wien desen hem opwirp. Daer nae volchden meer ander wtnemelijck wreede tyrannen/ welcke met moorden ende afgrijselijcke wreethept ende met slaven te maken ende die te vercopen opte schepen die haer wijn/ cleederen/ ende ander dingen brachten/ ende met de tyrannische ghewoonlicke dienstbaerhept vanden jaere 1524. tot het jaer 1535. verwoesten de Provintien ende rijcken Naco ende Honduras/ welcke inder waerhept gheleken is/ een paradijs van wellust/ ende waren volder van volcke/ dan het meest gepeupleert Lant dat inde werelt soude mogen wesen/ ende nu passeerende daer lancx/ saghen wy die so teenemael sonder volck/ ende so gerupneert dat een yegelick hoe hert dat hy waer/ daer over schreumen soude/ sy hebben binnen dese elf Jaren gedoot meer dan twee Millioenen sielen/ ende en hebben niet ghelaten/ in meer dan hondert mylen int viercant/ twee duysent persoonen/ ende de selve dooden sy noch dagelicx inde voorss. dienstbaerhept.

Vercopen die Indiaenen aen die haer wijn en anders toe brenghen.

Int rijck van Naco/ ende Honduras/ in elf iaer/ meer dan twee Millioenen sielen vernielt/ en het lant ontrent 100 mylen int viercant.

Keerende totten grooten tyran Capiteyn die ginck int Rijck van Guatimala/ ende (so ghesept is) passeerde alle de voorgaende ende die noch heden int wesen zijn. Hy roofde/ moorde/ brande/ verdestrueerde (vande Provintien af/ welcke palen aen Mexico/ ende zijn lancx den wech/ daer hy trock so hy selver schreef aendē principalen die hem sont/ van het rijck van Guatimala/ vier hondert mylen) allen het Lant daer hy quam/ onder het voorss. pretext/ te weten: haer seggende dat sy haer

souden

WAt wilt ghy dulle Mensch u selven gaen doot vechten!
Wat can een naeckten hoop, op wapen-volck uytrechten!
In gheener wyse niets : hierom ghy vruchtloos slaeft,
Den Indiaen tot wraeck, verholen putten graeft.
Die hy toch loos en loos , met Aerde dicht besmackte:
Daer die vervolghers woest, met Man en Paert in sackte:
Maer den fortsche Spangiaert, trots, die wreect hem wel hier af,
Æn jaeght den banghen Moor, al levend' in syn graf.

ſouden onderwerpen onder de Spanjaerts ſoo onrechtveerdige wreede menſchen/inden name vanden Coninck van Spanjen (die haer onbekent was/ende daer ſy noyt af en hadden ghehoort/ welcken ſy achten veel onrechtveerdiger ende wreeder te weſen dan de voorſ. Spanjaerts ſelve) ſonder tijt te gheven om haer te moghen beraden/ende by na ſoo vroech als de boodtſchap daer was/begonnen ſy te branden/ te moorden/ende haer te overvallen.

Haer segghen is/geeft u onder ſubiectie vandē Coninc van Spangiē/ eñ ſonder haer beraet te gevē worden ſy geplundert/vernielt/ende verbrant.

Van de Provintie ende Rijck Guatimale.

Earrſveert zijnde int voorſ. rijck/ ſloech int incomen veel volcx doot/ende dien niet tegen ſtaende/ quam hem tegen den principaelſten met veel ander Heeren vande ſtadt van Vltatlan/hooft vant gheheel rijck / met veel trompetten ende feeſterens / ende dienden hem van al dat ſy hadden/ ende byſonder ghevende haer te vollen t'eten/ende wat ſy meer vermochten. De Spaenjaerts logeerden dien nacht buyten de ſtadt/want haer dochte datſe ſterck was/ende dat ſy daer binnen hadden moghen in perijckel zijn. S'anderdaechs roept hy den principaelſten ende veel ander Heeren/ende ghecomen zijnde als tamme ſchapen/ vinckſe al/ende eyſchten ſeker laſten gouts/ſy antwoorden dat ſy gheen en hadden/ want daer gheen gout en viel / hy beval ſonder ander ſchult noch proces noch vonnis/dat menſe terſtont verbranden ſouden. Nae dien dat de Heeren van alle de Provintien ſagen dat ſy den voorſ. Heere ende ander groote perſonagien/om niet anders / dan om dat ſy geen gout en gaven/verbrant hadden / ſoo vloden ſy van daer inde berghen/ ende bevelen allen haer volck ende onderſaten/dat ſy totte Spaenjaerts gaen ſouden/haer dienen als Heeren/maer dat ſy niet ſeggen en ſouden waer ſy vervaren waren. Al het volck vanden Lande quam ſegghen dat ſy haer wilden dienen als haer Heeren.

Dē principael ſten ende Heeren vander ſtadt Vltatlan doen dē Spaenjaerden groote duechde/ daer voor alle de opperſte alle gedoot wordē als ſy geen gout te geven hadden.

Deſen onbermhertighen Capiteyn antwoorde/dat hyſe niet ontfangen en wilde/maer ſoudeſe alle dootſlaen/ſo verre ſy niet en ſeyden waer hare Heeren warē. De Indianen perſiſteerden altijt dat zijt niet en wiſtē/ biddende dat ſy haer van hare perſonen wijven eñ kinderen wilden latē dienen/ende ſeyden dat ſyſe al bereet in haere huyſen vinden ſoudē/daer mochten ſyſe dooden/oft met haer doen dat ſy wilden. Ende ſulcx ſeyden/ preſenteerden ende deden ſy menichmael/ ende dit was een wonderbaer dinck/ dat de Spaenjaerts goets moets ginghen ter plaetſen daer het arm volck was met haere wijven ende kinderen ſonder achterdencken in haer werck arbeydende/ende doorliepenſe met haer lancien/ eñ ghelenſe in ſtucken.

De arme Indianen hebben veel te lyden om dat ſy niet ſeggen willen waer haer ander Heeren zijn.

Sy

Sy quamen tot een seer groote ende machtighe plaetse daer het volck
min op haer hoede was/ ende meer verseeckert door haere innocentie/
ende in min dan twee uren tyts/ verwoesten sy se/ doende passeren door
de zweerdē de kinderen/ vrouwen/ ende ouders/ met so veel meer als sy
dooden costen/ ende niet wech en liepen.

Siende de Indianen dese wreetheyt stellen hē ter weere/ grabē cuylen daer de Spaenjaerts met de peerdē in vielen/ ende moestent becopē iammerlijc.

Nademael dat d'Indianen saghen dat sy niet en costen vermorwen
noch versoeten door sulcken patientie/ sulcke felle ende beestelijcke her-
ten/ mitsgaders dat sy sonder eenighe apparentie ende coleur van rede-
ne (welck oock teghen haer was) haer vernielden ende in stucken hiel-
den/ ende merckende dat sy by d'eene oft d'ander maniere moesten ster-
ven/ sloten in haeren raet dat sy al by een comen souden/ ende sterven
met vechtender handt inde oorloghe/ haer wreeckende so sy best souden
connen/ van soo wreede ende helsche vyanden/ wel weetende soo sy toch
onghewapent waren ende naeckt/ te voete/ ende niet sterck in respecte
van sulcken fellen volck te peerde/ ende so wel gewapent dat sy de over-
hant niet en costen hebben/ maer ten laetsten al moesten vergaen. Doen
inventeerden sy/ ende maeckten int midden vanden wech seeckere die-
pe grachtē/ daer de peerden in vallen mochten metten buyck in seecker
aengheborende ende scherpe staecken/ boven overleyt ende toeghedeckt
met russen ende cruyt/ inder manieren dat niet en schene datter bedroch
onder schuylde/ eens of tweemael/ niet meer vielen de peerden daer in/
want de Spaenjaerts wisten haer daer voor te wachtē/ maer om haer
te wreecken maeckten sy eene ordonantie dat alle d'Indianen van wat
qualiteyt/ sexe/ ende jaeren dat sy waren/ die sy levendich vanghen sou-
den inde voors. grachten geworpen souden worden/ ende also deden sy
oock mette vrouwen die groot gingen/ ende die eerst ghebaert hadden/
kinderen ende ouders/ ende soo veel als sijer costen ghecrijghen/ sy wor-
pense al inde putten door de staken tot datse vol waren/ welck een gro-
te deernisse was/ bysonder in respect vande vrouwen met haere kinde-
ren/ alle d'ander staecken sy doot met lancien ende messen/ sy worpense
voor de felle honden diese verscheurden ende aten/ ende als sy eenighen
Heer creghen/ dien (om der eeren willen) verbranden sy al levendich.
Dese onmenschelijcke wreede verscheuringe duerde ontrent seven iaer/
te weeten vanden iaer 24. tot inden iaer 30. ende 31. Hier machmen oor-
deelen hoe groot dat het ghetal vanden volcke dat sy vernielden was/
van ontallicke afgrijselijcke stucken/ welcke desen onsaligen tyran ende
zijn broeders die zijn Capiteynen waren/ niet min onsalich dan hy en
was/ met d'ander die hem hulpe in dit rijck deden/ was een seer nota-
ble/ hy ginck inde Provintie van Cuzcatan/ daer nu oft daer ontrent/
is de Stadt van S. Salvador/ welck is een seer gheluckige landouwe/
met den heelen Zeekant Del sur/ ende duert veertich ende vijftich my-
len. Inde stadt van Cuzcatan welcke was het hooft vande Provintie/
onthaelden sy hem seer wel/ ende over twintich of dertich duysent In-
dianen/

Sy sparē niemāt/ noch ooc geen vrouwen die groot gaen moestē al inde putten/ ende in de staken ghenagelt wordē.

De vernielinge vant volck duerde van 1524. tot 31. Iaer.

Die vāde stadt S. Salvador comen de Spāiaerts te ghemoet met alle victalie/ ende comen haer dienen.

dianen gheladen met hinnen ende victalie/verwachten hem/ontfangen hebbende het present/beval dat een peghelick vande Spaenjaerts nemen soude wt dat groot getal van volcke alle die sy wilden / om haer te dienen den tijdt dat sy daer zijn souden/ende laten aenbrenghen al wat sy van doen souden hebben/een peghelijck namper hondert oft vijftich/ of soo vele als hem docht ghenoech te zijn om seer wel ghedient te worden/ende d'onnosel lammeren gedoochden dat sy van malcanderen gescheyden worden/ende dienden na allen haer vermoghen/datter niet en ghebrack dan haer taenbidden. Daer en tusschen de voorf. Capiteyn eyschte vande heeren dat sy hem Gout brenghen souden/want sy daerom principalick quamen/d'Indianen antwoorden dat sy te bredē waren haer te gheven al het Gout dat sy hadden/ende metter daedt gaven haer seer groote quantiteyt van coopere verguld bylen / daer mede sy haer dienen/ende schynen Gout te zijn/want daer eenich Goudt mede ghemengt is/hy lietet proberen/ende vindende dattet cooper was/seyde tot de Spaenjaerts/gheeft sulcken stadt den Duyvel / laet ons gaen nu daer geē Gout en is/eñ eē pegelijc slane int yser de Indianē die hy heeft/om haer te dienen/eñ ick salse voor slaven doen tekenē/sy doē also/ eñ tekenen met sConincx yser/al die sy vinden costen / ende ick sach den sone vanden principaelsten Heer vā deser stadt int yser/hebbende d'Indianen (die raet vonden om haer t'ontbinden ende d'ander vanden lande) ghesien dese verraderye/beginnen haer te vergaderen ende inde wapenen te stellen/daer en tusschen overvallen haer de Spaenjaerts/ende tracteerdense seer qualick ende jammerlick/ende keerden wederom nae Guatimala/daer sy een stadt bouden / welcke nu deur rechtveerdich oordeel met drie diluvien t'samen/een van water/een van aerde/ende de leste van steenen/veel grooter dan thien of twintich osschen/de Godlicke justitie heeft verdestrueert. Zijnde alsoo alle de Heerē ende mannen/ die souden hebben connen oorlooghen/vernielt ende omghebrocht/ de reste wert gheset inde voorf. helsche dienstbaerheydt/ende voorts haer afnemende voor schattinghe ende tribuyt van slaven / hare dochteren ende sonen/want sy gheen ander slaven en hebben/ ende daer mede ladende de schepen/ende die seyndende te vercoopen na Peru/ende doende meer ander moorderyen eñ grouwelen/sy hebben een rijck van hondert mylen int vierkant/vruchtbaerder ende beter bewoont/dan een ander inde werelt mach wesen / verwoest ende bedurven/ende desen tyran schreef selve dat het voorf. landt volder van volcke dan het Rijck van Mexico was/ende hy seyde de waerheyt. Hy met zijn broeders hebben ghedoot in vijfthien of sesthien jaer / van het jaer vier en twintich tot het jaer veertich / inde vier ende vijf Millioenen sielen/ja dooden ende bederven noch huydensdaechs de ghene die blyven/ soo sullen sy d'ander oock doen.

Sy eysten gout/ gaven copere vergulde bylē.

Doen daer gee gout en was/ gaven syse den Duyvel.

God die doet hier oock iustitie.

Gheven hare dochters ende sonen voor slavē en tribuyt.

Desen Capiteyn met zyne broeders hebben in dit lant over 5. millioenen sielen vernielt.

Hy hadde dese ghewoonte als hy ginck oorloghen teghens eenighe

Deſen Capiteyn met zijne onderdanē/eñ gaf haer de verſlagē menſchē te eten/ de armen eñ beenen zijnt leckertſe.

Provintien oft volcke/dat hy met leyde vanden Indianen / die al red
in ſubiectie waren/ſoo vele als hy coſt/om dat ſy teghen d'ander vech
ten ende cryghen ſouden / ende alſoo dat hyſe(thien ofte twintich duy
ſent)niet t'eten en gaf/conſenteerde haer dat ſy eten ſouden d'Indiane
die ſy vinghen/ende alſoo was in zynen legher eene ſeer ſolennele ver
ſcheuringhe van menſchen vleeſch / daermen in zyne teghenwoordi
heyt de kinderkens doode ende braepde/ ende ſloeghen de mans dood
alleenlijck om de handen ende voeten te hebben/welcke ſy voor de beſt
beten hielen. Hoorende het volck van d'ander ſteden ende landen deſe
grouwel/en wiſten van vreeſe waer haer laten.

De arme Indianen moeten de denckeren dragē hondert eñ dertich myle/ooc geſchut eñ ander amonitie/ De vrouwen eñ dochters de ſchipgaſte gegeven.

Hy vernielde ontallick volck int maken van ſchepen. Hy leyde van d
Noort Zee tot de Zee Del ſur hondert dertich mylen/ d'Indianen ghe
laden met anckeren van drie ende vier hondert ponden ſwaer / welck
ſy leyden op haer ſchouderen eñ lendenē/hy dede ooc alſo de arme naec
te menſchen op de ſchouderen veel artelerie draghen. Ick ſacher ſom
tijts opten wech onder het gheſchut vele benaut ende banghe ſteenen
Hy ſchepde ende ontbont de ghehoude/ nemende de vrouwen ende doch
teren/ende gaffe den ſchippers ende ſoldaeten om die te vreden te hou
den/ende lietſe op de ſchepen voeren.

Hy vulde de ſchepen met Indianen daer ſy al verginghen van dorſt
ende honger/eñ het is de waerheyt/ Sou ick int perticulier verhalen d
wreetheyt die hy noch bedreef/dat icker eenen grooten boeck/die de we
relt ſoude doen verſchricken/af maecken moeſte. Hy ruſte op twee ar

Nota.

meyen/elcke van veel ſchepen/daer mede hy alle de Landen/al oft vyer
uyten hemel hadde gheweeſt/verbrande. Och hoe veel weeſen maect
hy/hoe veel beroof hy van hare wyven / hoe veel wyven liet hy ſonder
mans/van hoe veel overſpels/van hoe veel dochteren ende weduwen t
ſchenden/van fortſerende ende vercrachtende was hy de oorſaecke/hoe
veel volcx priveerde hy van hare natuerlicke vryheydt/hoe veel benau
heyt ende ellende iſſer geweeſt/hoe veel tranen dede hy ſtorten/ hoe veel
ſuchtens/hoe veel ſteenens/hoe veel alleenheyt in dit leven/ende hoe veel
eeuwighe verdoemeniſſe in d'ander heeft hy gecauſeert/niet alleen van
de Indianen die ſonder ghetal waeren/ maer oock vande ongheluckighe
Chriſtenen daer hy hem mede behulp in ſoo grooten grouwel/wt
nemende ſwaere ſonden ende afgryſelicke abominatien. God ghebe dat
hem ghenade ſy gheſchiet/ende dat hy beſtaen mach met ſoo quaeden
eynde als hy ten leſten heeft ghehadt.

Van nieu Spaenien/Panuco ende Xaliſco.

Ghedaen zijnde inde Provintie van nieu Spanien ende van Panuco de voorſ. groote wreetheydt ende moorderye/ende alle d'ander die wy laten te ſegghen/daer ſuccedeerde in die van Panuco eenen anderen onghevoelicken fellen tyran/int jaer 1525. de welcke perpreteerende veel wreetheyts/ende makende na de voorſ. maniere veel ſlaven/die vry waren/ende ſendende veel ſchepen daer mede ghaladen nae Cuba ende Eſpannola/daer zyſe beſt conden vercoopen/ende hy en hiel niet op/voor hy verwoeſtet teenemael/ende dede te niet de ganſche Provintie. Ende het gebeurde datmen gaf voor een merrie oft moederpeert tachtentich Indianen redelicke ſielen/van daer wert hi verſien van het Gouvernement vande ſtadt Mexico/ende heel nieu Spanien met ander groote tyrannen voor raden/ende hy voor preſident/ de welcke met de voorſ. raden deden ſoo veel quaets/ſoo veel ſonden/ ſoo veel wreetheyden/rooveryen ende abominacien/ datment niet ghelooven en ſoude/ waer door hy het lant ſtelde in ſulcke extreme verwoeſtinge ende deſolatie/ſoo dat God haer niet en hadde beſloten ende wederſtaen door de reſiſtentie vande Religieuſen van ſinte Franciſcus/ ende terſtont mette Cōinclijcke audientie/welcke goet vrient was van alle deucht/ſy ſouden in twee jaren ghelaten hebben nieu Spaenten ghelijck Eſpannola is. Daer was een van zijn gheſelſchap/ die om zynen grooten hof te bemueren/ſleppte acht duyſent Indianen werckende/ ſonder haer yet te betalen oft t'eten te gheven/ Inder voeghen dat ſy ſubytelijck op den ſtaenden voet van hongher doot vielen/ende hy en vraechder niet nae/ noch en hadde gheen medelyden.

Hy gaf voor eē Merripeert 80. Indianen.

De Religieuſen van ſinte Franciſcus wederſtaē deſe tyrannen.

Al blyven de Indianen op de ſpaniaerts werck doot/ daer en is ges medelyden.

Soo vroech als den principaelſten vanden voorſ. die ick ſeyde dat te niet dede de Provintie van Panuco/ de tydinghe hadde dat de voorſ. goede audientie voort quam/ hy nam voor hem voorts te gaen/ende binnen ſlants t'ontdecken/daer hy tyranniſeren mocht/ende trock met fortſe wt de Provintie van Mexico vijfthien of twintich duyſent menſchen/om zijn ende zijn geſelſchaps bogagien te dragen/waer af gheen twee hondert wederom en quamen/hy was de oorſaecke dat ſy aldaer ſturven.

Hy neemt wt de Provintie van Mexico 2000 menſchē/ daer geen 200. van weder keeren.

Hy quam inde Provintie van Mechuacan/ weſende veertich mylen van Mexico/ſoo vruchtbaer ende vol van volck als Mexico. Den Coninck comende hem te ghemoedt in proceſſie ende ontallijck volck/ doet hē alle dienſt eñ lieve/wert terſtont van hē gevangen/om datmen ſeyde dat hy rijck van gout eñ ſilver was/eñ om dat hy hē veel ſchattē geven ſoude pynichde hem ſo volcht. Hy boeyde hē de voetē/ eñ ſtreckende het lichaē/eñ bondē de handen op een bort/dede de voeten overt vyer/ eñ een jonghen met een quiſpel ghedoopt in olye/droopte elcke reys de voeten/ om het vel wel te door rooſten/en op d'ander zyde was een fel man met eenen gheſpannen ſtalen Boghe/mickende den pijl tegen over zijn hert/

Sy vanghen de Coninc om dat hy rijck was/ eñ pynigen hem doot.

op vander ſyde was eenen anderen met eenen ſeer grouwelijcken felle
hont/ dien op hem hitſende/ ende ſoude hem in eenen credo verſcheur
hebben/al om dat hy door pijne ende vreeſe zijn gout gheven ſoude/ to
dat een religieus van S. Franciſcus daer af gheaviſeert zijnde/ hem
dien wtten handen trock/maer hy ſturf daer ten leſten af. Op deſe ma
nere/ pijnichden ende dooden ſy veel Heeren ende Caciquen van die
lande/om dat ſy haer gout ende ſilver geven ſouden.

Nemen de Indianen afgodē eñ vercoopen haer die wederom voor gout.

Een ſeeckeren tyran gaende voor viſitateur meer vande borſten ende
goeden om die te rooven/ dan vande ſielen oft perſoonen/vant dat ſeke
Indianen hielden haer afgoden verborghen/ſoo de booſe Spaenjaerts
haer geenen beteren Godt gheleert en hadden/ hy vinck de Heeren ende
hieltſe gevangen tot dat ſy hem d'afgoden gaven/ meynende datſe van
Goudt of ſilver waren/ ſiende dat hy bedroghen was/caſtijde hijſe ſeer
wreedelick ende t'onrecht/ende om dat hy niet en ſoude gefruſteert bly-
ven vant ghene dat hy gheſocht hadde/ welck was rooven/ bedwonck
de voorſ. Caciquen dat ſy hem de voorſ. Afgoden af coopen ſouden (het
welck ſy deden/gevende alle het goudt ende ſilver dat ſy coſten vinden)
om die te aenbidden ſoo ſy plaghen voor den warachtighen Godt/ dit
zijn de wercken ende exempelen die d'ongheluckighe Spaenjaers doen
ende gheven/ ende de eere dieſe in Indien den almoghenden Godt pro-
cureren.

Een ſtadt in deſe Provintie 7 mylen lanck.

Deſen tyran Capiteyn/trock voorder boven Mechuacan/inde Pro-
vintie van Xaliſco/welck was vol ghelijck eenen biecorf van volcke/ſeer
wel bewoont ende geluckich/ want het is een vande vruchtbaerſte ende
wonderbaerſte van Indien. Het hadde een ſtadt of vlecke vol volcx/due-
rende ſeven mylen. Incomende inde voorſ. provintie/ quamen de Heerē
ende volck met preſenten ende blyſchap/ ſoomen al om plach te doen/
hem ontfanghen. Hy begoſt terſtont zijne ghewoonlicke wreethept eñ
booſhept/ ſoo oock alle d'ander daer te lande doen/ ende veel meer om te
comen tot haer eynde/welck ſy houden voor Godt/ende is het gout. Hy
verbrande de vlecken/ hy vinck de Caciquen/hy pijnichdeſe/ hy maeck-
ter ſoo veel als hyer creech/ ſlaven/ hy leyde met hem ontallick volck al
gheketent.

De Vrouwen die ghebaert hadden/moetē packen dragē.

De vrouwen die ghebaert hadden/gaende geladen met pac-
ken/welcke de booſe Chriſtenen haer opleyden/ niet connende haer kin-
derkens mede nemen/ overmits den arbeydt ende ſwackhept van hon-
gher/ maer wierpenſe lancx de weghen/ daer der ontallicke veel verlo-
ren ginghen.

Overdaet van eenen Spaenjaers.

Eenen booſen Chriſten nemende met fortſe eene jonghe dochter om
daer mede te ſondigen/ ende haer moeder worde dit gewaer/ ende wilſe
hem nemen/ hy treckt terſtont zijn pongart ofte mes wt / ende hieu de
moeder haer hant af/ ende de dochter/ om dat zijt niet conſenteren wil-
de/ gaf hy veel ſteken/ende doodeſe.

Onder veel ander dede hy t'onrecht/weſende vry (ſooſe al zijn) voor
ſlaven

ſlaven teecken en vierhondert mans / vrouwen ende kinderen van een jaer/legghende aende borſten haers moeders/oock van twee/drie/vier/ ofte vijf jaren/al waſt ſake dat ſy hem papſibelick teghen ginghen/ſonder ander ghetal die niet gherekent en worden.

Gheeynt zijnde d'ontallicke onrechtveerdighe ende helſche crijghen/ ende moorderyen daer mede concurrerende/ hy ſette d'landt inde ordinariſe eñ peſtilentieuſe tyrannische dienſtbaerheyt/welcke alle de Chriſtenen tyrannen van Indien pleghen ende pretenderen op dat volck te legghen/daer in hy conſenteerde/ende ghedoochde zijn eyghen hofmeeſters ende alle d'ander een noyt ghehoorde wreetheyt/om vande Indianen gout ende tribuyt te trecken. Namentlijck/eenen van zynen hofmeeſters doode veel Indianen/die hanghende/levendich brandende/eñ worpende voor de felle honden/afhouwende voeten / armen / hoofden/ tongē wtſnydende/daer d'Indianen nochtans ſtil ende in peys waren/ ende gheen oorſaecken en gaven / maer ſy wildenſe vervaren/om dat ſy hem dienen ſouden/gout ende tribuyt gheven/ ten aenſien vanden ſelvighen ruſtighen tyran. Ick late veel geeſſelen/ wreede ſlaghen met ſtocken/ſuffeletten/ende ander ſoorten van wreetheyt die ſy haer aendeden alle daghen ende uren.

Sy ſnyden armen en beenen af/oock de tonghe/ om tgout te hebben.

Men ſeydt van hem dat hy achthondert vlecken verdeſtrueerde ende verbrande in dat rijck van Xaliſco/waer door hy oorſaecke was dat ſy wt deſperatie/ſiende dat alle de reſte met ſulcken wreetheyt moeſte verloren gaen/haer opwirpen ende vertrocken op de berghen/ ende ſloegen rechtveerdelijck eenighe Spaenjaerts doodt/ende namaels door de onrechtveerdicheyt ende beſwaerniſſen van ander naecomende tyrannen/ die daer door paſſeerden/om te deſtrueren ander Provintjen / d'welck ſy heten deſcubreren oft ontdecken/vergaderden veel Indianen/maeckende haer ſterck in ſeker ſteenrotzſen/daer de Spanjaerts (d'overhant hebbende) nu wederom ſoo groote wreetheyden ghedaen hebben/dat ſy bycants niet meer en vonden/doodende ſoo veel ontallick volck / om te verwoeſten ende wt te roeyen alſulcken grooten lant/ ende de onſalighe Chriſtenen verlaeten weſende van Godt in haeren verkeerden ſin/ niet ſiende de ſeer rechtveerdighe ſaecke/jae veel ſaecken vol aller rechtveerdicheyden/ welcke d'Indianen hebben/voor een wet der natuyren/van Godt ende den menſchen goet gevonden/ te weten: dat zyſe ſouden moghen ombrenghen/ hadden ſy macht ende wapenen/ ende wt haeren landen drijven/ende de ſeer onrechtveerdighe ſaecke/ vol van alle booſheyt/verdoemt van alle wetten die ſy hebben/ om boven ſoo veel overlaſten/ tyrannijen ende groote onverſoenlijcke ſonden/die ſy tegens den Indianen ghedaen hebben/ noch op een nieu haer oorloge aen te doen/ dencken/ſegghen/ende ſchrijven/ dat de victorien die ſy verwoeſtende/ de onnoſel Indien/Godt haer al geeft/ om dat haere onrechtveerdighe oorlogen/rechtveerdich ende goet zijn/ſy verblydē ende glorieren/Godt danckende

Verbrant ins rijck Xaliſco 800. vlecken.

Doē haer beſte om t gheele lant te berovē vant volck.

danckende van haere tyrannije/soo deden oock de tyrannische moorde-
naers/ daer de Propheet Zacharias af sept int elfste Cappittel.
Pasce pecora occisionis, que qui occidebant non dolebant sed dice-
bant, benedictus Deus, quia divites facti sumus.

Van het Rijck Jucatan.

IN't Jaer 1526. was een ander onsalich Mensch/ van het gouvernement van het rijck Jucatan/versien om de leughenen ende valschept die hy seyde/ ende presentatien die hy den Coninck dede/ ghelijck d'ander tyrannen hebben ghedaen tot nu toe/ om datmen haer staeten ende Officien om te rooben gheven soude.

Trijc Jucatan seer vruchtbaer/beter als van Mexico/ heeft int ront 300. mylen.

Dit rijck van Jucatan was vol van ontallick volck/want het Lant is seer ghesont ende abondant van eten ende vruchten/ veel meer dan dat van Mexico/ende bysonder ist overvloedich van honich ende was/ meer dan erghens in Indien/ dat tot noch toe ghesien is gheweest. Het heeft inde ronde drie hondert mylen/het volck was wtstekende boven allen anderen van Indien/ soo in verstant ende policie/ als dat onder haer min sonden waren/ dan onder d'ander/ ende seer bereydt ende weerdich om tot kennisse van haeren Godt ghebrocht te worden/ ende daermen soude moghen maecken groote steden om Spaenjaerts in te woonen/ende sy souden daer leven gelijck int aertsche paradijs/ waren syt weerdich/ maer sy en zijn om haere wreethept ongevoelichept ende sonden wil/soo sy niet weerdich en zijn gheweest te besitten meer ander plaetsen/ welcke Godt haer in Indien ghewesen hadde. Desen tyran begost met driehondert mannen die hy met hem bracht/ teghens dit goet onnosel volck/ d'welck thuys was sonder yemanden te hinderen/ grouwelijck te oorloghen/ ende want het Landt gheen Gout en geeft (hadde daer Gout gheweest/ hy soude het volck inde Mijnen al geconsumeert hebben) om nochtans Gout te forneren vande lichamen ende sielen vande ghene daer Christus voor sturf/ hy maeckte (tis een grouwel om hooren) al die hy niet doot en sloech/ slaven/ ende sontse nae de schepen/die daer veel op den rueck ende faeme vande slaeven quamen/ die vercoopende voor wijn/olie/ azijn/ speck/ clederen/ ende al dat haer docht dat sy van doen hadden/ hy gaf een yegelijck te kiesen wt vijftich ende hondert jonghe dochters/ eene voor een aroba (een aroba nats is vier gelten oft acht potten) wijns oft olye oft azijn/ oft een gheroockt vercken/ ende van gelijcken/ wt twee en driehondert wel dispoeste jonghers voor den selven prijs/ ende het ghebeurde datter een jongelinck die scheene te wesen sone van een Prince/ ghegheven werdt voor eenen kaes/ ende hondert persoonen voor een peert. In dusdanighen handel was hy vanden jaer 26. af tot het iaer van 33. te weten/ seven iaer lanc.

Alle de Indianen die niet en worde doot gesmeten/ worden voor slavē vercocht.

Een Princen sone wert voor een keese gegeven/ 100. Indianē voor een peert.

verderbende

DE Spaangiaart menſchen jaaght, met hongherighe honden,
Dus vvert den Indiaan vvreet gulſelijck verſlonden:
Een vrouvve, door vvanhop' haar kint en haar vaſt knoopt,
Doch 'thalf ghevvurchde vvicht, vvert van een Paap ghedoopt.
Ach vvat een helſche daad! vvel vvaerdich te betreuren,
Een moeder ſach haar kint door eenen Spaangiaart ſcheuren,
Die't zijn bloethonden gaf, die kaudent graach met ſmaack:
Soud' wel de duyvel ſelf/ doen jammerlijcker ſaack?

verderbende ende wtroop ende de voorʃ. Landen/ende doodende ſonder bermhertichheydt het volck / tot dat ſy daer hoorden de tydinghe vanden ryckdom van Peru / ende liet zijn Spaenjaerts daer heenen trecken/ ende alsoo hiel de helle ſeecker daghen op/ maer daer nae quamen zijn dienaers wederom veel groot quaets/rooberijen/ende ſlavernijen/ ende ſonden teghens Godt doen ende aenrechten/ ende en houden noch huyden daechs niet op dat te continueren. Inder voeghen dat ſy hyrants hebben verwoeſt alle die driehondert mylen/ welcke (ſoo gheſeyt is) waren ſoo vol ende gepupleert/ dattet niemant en ſoude connen gelooven/ min connen gheſegghen de particuliere ſtucken van wreetheyt/ die daer gheperpetreert zijn. Ick ſalder alleenlick twee of drie die my te voren comen/ verhalen.

Alſoo d'onſalighe Spaenjaerts ginghen met haere felle honden de Indianen ſoecken ende iaghen/een ſtercke vrouwe ſiende dat ſy de honden niet en coſt ontloopen/ ſonder verſcheurt te worden (ſoo ſy d'ander deden) nam een coorde ende bont daer mede aen haren voet haer kindeken dat ſy hadde van twee iaer/ ende ſy verhinck haer aen eenen balck/ d'welck ſy ſo vroech niet en hadde ghedaen/ de honden en quamen verſcheuren het voorʃ. kindeken/ hoe wel dat een Moninck eert verſcheyde doopte. Als de Spanjaerts vertrocken/ ſeyde een van haer teghens eenen ſone van eenen Heere van ſeecker vlecke of Provintie/ dat hy mede ſoude gaen/ het ionckxken antwoorde: dat hy zijn vaderlandt niet en wilde verlaeten/ de Spaenjaert dreychde hem dat hy hem de ooren af ſnijden ſoude/ ginck hy niet mee/het jonckxken weygerde het/ doen ſneet hy met zijnen pongaert een oore af/ende daer nae d'ander/ ende perſiſterende het knechtken in zijn voorgaende propooſt/ hy ſneet hem de neuſe af al lachende/ ghelijck oft hy hem niet meer dan eenen knip ghegeven en hadde/ deſen verloren menſch prees hem ſelven/ ende gloriëerde onbeſchamelijck/in preſentie van eenen weerdighen Religieus/ ſeggende dat hy zijn beſte dede ſoo veel als hy coſte/ om te begorden ende te bevruchten veel Indiaenſche Vrouwen/ om dat hy die grootgaende vrouwen / vercoopende voor ſlaeven/ daer meer Gouts voor crijghen ſoude.

Standvaſticheyt van een jonckxken.

Leeſt hier wat vreemts van deſen Spaenjaert.

In dit Rijck oft in eenighe Provintie van nieu Spaenien/ gaende een ſeecker Spaeniaert met zijn honden ter iacht/om te vangen eenich wilt gedierte oft Conijnen/ eens niet vindende om te iaegen/docht hem dat de honden honger hadden/ende ruckte een cleyn kindt vande moeder/ ende ſneet met eenen poingaert aen ſtucken de armen ende de beenen/ ghevende elcken Hondt zijn portie/ ende als de honden noch niet verſaet en waeren/ worp hy haer allen int ghemeyn het lichaemken toe.

Aes der honden kinders vleys.

Op datmen hier ſiet hoe groot dat de ongevoelickheyt vande Spanjaerts in dat lant is/ eñ hoe datſe God heeft gegevẽ in een verkeerdẽ ſin/

ende

ende in wat eſtime dat ſy hebben dat volck/d' welck nochtans gheſcha-
pen is na het beelt Gods/ende verloſt door zijn dierbaer bloet/byſonder
want wy hier onder noch lelickers ende booſers ſien ſullen.

Latende ontallicke ende ongheboorde wreetheden /welcke de ghene/
die haer Chriſtenen heten/in dit rijck deden/ niet connende metten ghe-
peynſe begrepen worden/wil ick alleen hier mede beſluyten.

Zijnde al deſe helſche tyrannen vertrocken met hare begeerlickheydt
(welcke haer verblint) vande rijckdom van Peru. Pater Jacob met
vier ander Religieuſen van ſinte Franciſcus orden/ verborderde haer
derwaerts te gaen/om tlant te ſtillen / preken ende brenghen tot Chri-
ſtus het overblijfſel vande tyrannische moort ende ellēde/ die de Span-
jaerts in ſeven jaer aengherichtt hadden.

Pater Jacob met zijn vierē comen deſe lāden bekeeren/ Anno 1534.

Jck gheloove dat deſe Religieuſen de reyſe aennamen int jaer 1534.
ſendende voorheen ſeeckere Jndianen vande Provintie Mexico/ om te
waerſchouwen of ſy voor goet aenſien ſouden/dat de voorſ. Religieuſen
in haer lant quamen/om haer te leeren kennen den eenighen warachti-
ghen God/Heere van de gantſche werelt. Sy beraeden haer ende ver-
gaderde dickmael/ghenomen hebbende te vooren veel informatien/om
te weten wat luyden dat waren die haer vaders ende broeders hieten/
ende wat dat was dat ſy pretenteerden / ende waer in dat ſy verſchey-
den waren vande Chriſtenen/ van welcke ſy ſoo grooten overlaſt ende
onrecht ontfanghen hadden. Ten leſten veraccordeerden ſy datmenſe
laten comen ſoude/op conditie dat ſy alleen eñ ſonder Spanjaerts qua-
men/de Religieuſen beloofdent haer alſoo / want de viceroy van nieu
Spanien haddet gheconſenteert/ende haer ghecommiteert dat ſy belo-
ven ſouden datter gheen Spanjaerts meer incomen en ſouden/ maer al-
leenlick Religieuſen/mitſgaders dat haer door de Chriſtenen geen over-
laſten ſouden ghedaen worden. De Religieuſen preeckten haer ſoo ſy
plеghen het heylich Euangelie/ende de goede ende heylige intentie van-
de Coninghen van Spanien tot henwaerts/ende creghen ſulcke liefde
ende ſmaeck totte leere ende exempelen die de Religieuſen van haer ga-
ven/ende verblyden haer ſoo ſeer vande nieu maren vande Coninghen
van Spanien/waer af in alle de voorſ. ſeven jaeren de Spanjaerts haer
nopt kenniſſe en gaven / of ſeyden datter een ander Heere was / dan de
gene die haer daer tyranyſeerden ende verdruckte/ dat ten eynde van
veertich daghen/ dat de Religieuſen daer ghecomen waeren ende ghe-
predict hadden/de Heeren vanden Lande brachten ende leverde al haer
afgoden/op dat zyſe verbranden ſouden/ ende daer nae haer ſoonen om
dat zyſe leeren ſouden/want zyſe liever hebben dan t'gheſicht van haer
ooghen/ende ſy maeckten haer tempelen ende huyſen/ ende men riepſe
van ander Provintien datſe haer ſouden comen preecken ende kenniſſe
van God gheven/mitſgaders vanden genen die ſy ſeyden dat de groote
Coninck van Caſtilien was / ende vande Religieuſen gheperſvadeert
zijnde/

Sy nemen het Chriſtē geloof gewillich aen.

Hare afgoden worden verbrant.

zÿnde/ deden ſy dat noyt in Indien tot nu toe en is ghedaen gheweeſt/ (ſoo toch al dat d'ander ſeggen verciert is by eenige tyrannen/ die daer hebben verdeſtrueert de voorſ. rijcken ende groote landen) twaelf oft vÿfthien Heeren/ van veel Vaſſalen ende landen/ een yeghelÿck byſonder voor hem ſelven/ vergarende haer volck/ ende nemende haere voyſen ende conſentement/ onderworpen haer door haeren vrÿen wille/ onder de heerſchappie vande Coninghen van Caſtillien/ aennemende den Keyſer als Coninck van Spanjen/ voor ſouverain ende univerſel Heere/ ende gaven ſeecker hant teeckenen van bekenteniſſe/ welcke ick hebbe onder my/ mette ghetuychheniſſe vande voorſ. religieuſen/ ſtaende de ſaecke in deſen voorſpoet vanden gheloove/ ende de religieuſen in groote blÿtſchap ende hoope van tot Chriſtus te brenghen al het volck van dien rÿcke/ dat van het voorſ. moorden ende onrechtveerdighen crÿch overgheſchoten was/ ende niet weynich en was/ quamen aldaer van eenighe syden achtien ſpaenſche tyrannen te peerde/ ende twaelf te voete/ tſamen dertich/ ende brochten veel laſten van afgodẽ/ die ſy den Indianen in ander provintien ghenomen hadden/ ende de Capiteyn vande voorſ. dertich Spaenjaerts/ riep eenen Heer vande plaetſe daer ſy lancx in quamen/ ende ſeyde hem dat hy vande voorſ. Afgoden nemen ſoude/ ende dat hÿſe het heel Landt door wt deylen ſoude/ vercoopende elcken afgodt voor eenen man oft vrouwe in ſlavernÿe/ dreygende hem dat ſoo verre hy dat niet en dede/ dat hy hem met oorloghe aen grÿpen ſoude/ de voorſ. Heere door vreeſe gheforceert zÿnde/ diſtribueerde d'Afgoden door zÿn heel Landt/ ende beval aen allen zÿn Vaſalen/ dat zyſe nemen ſouden om aen te bidden/ ende dat ſy hem Indianen/ mans ende vrouwen geven ſouden voor de Spanjaerts/ om haer ſlaven te zÿn. De Indianen door vreeſe/ die twee ſoonen hadde/ gaf eenen/ ende dier drie hadde gaffer twee/ ende hy deſe maniere voldeden ſy met deſen kerckrovigẽ handel/ eñ dẽ Cacique ſtelde de Chriſtenẽ (warẽ ſy nochtãs Chriſtenen) te vredẽ. Eenẽ van deſen ongoddelÿckẽ helſchẽ robers genaemt Iuan gartia zÿnde ſiec eñ niet verre vander doot/ hadde onder zÿn bedde twee packẽ Afgodẽ/ eñ beval aen eene Indiſche vrouwe die hẽ diende/ dat ſy wel toe ſien ſoude/ dat ſy de afgoden die daer waren niet gheven en ſoude voor hinnen/ want die ſeer goet waren/ maer elck een voor een ſlave/ ende ten leſten met dit Teſtament ende met deſe ſorge becommert zÿnde/ ſturf den ongheluckighen Spaenjaert/ ende wie twÿfelt dat hy niet begraven is inde helle? Datmen nu hier beſiet/ ende conſiderere/ welck ende hoedanich ſy het profÿt/ religie ende exempelẽ van de Chriſtenen/ die de Spaenjaerts in d'Indien gaen doen/ geven ende hebben/ wat eere dat ſy Godt procureren/ hoe dat ſy arbeyden dat hy ghekent ende aengebeden worde van dat volck/ wat ſorghe dat ſy draghen/ dat ten voordele van die ſielen/ zÿn heylich gheloove gheplant worde/ ende verbreyde/ datmen oordele of dit cleyner ſonde was/ dan die van Jeroboam/

Nemende den Keyſer aẽ als haer ſouvereyn Heere.

Spanjaerden godlooſicheyt.

Iuan gartia zÿnde ſiec becommerde hẽ tot zÿn doot toe inde godlooſen handel.

boam/

boam / qui peccare fecit Israel / makende de twee goude calveren/ om dat het volck die aenbidden soude/ oft sy ghelijckte die van Judas/ oft die meer schandaels veroorsaeckte? Dit zijn dan de wercken vande Spaenjaerts die in Indien gaen. Inder waerheyt sy hebben veel ende ontallicke reysen door begeerte die sy hebben van Gout/ vercocht ende vercoopen huyden op desen dach/ loochenen ende verloochenen onsen Heere Jesus Christus. Hebbende de Indianen ghesien dattet niet en was onderhouden het ghene dat de Religieusen haer beloost hadden/ te weeten datter gheen Spaenjaerts int landt comen en souden/ ende dat de Spaenjaerts selve haer de afgoden brochten van ander plaetsen te coope (daer sy allen haer Goden den Religieusen om te verbranden overghelevert hadden/ op dat sy eenen warachtighen Godt aenbidden souden) het heel Landt stont tegens de Monicken op/ ende vergramt zijnde/ seyden: waerom hebt ghy ons ghelogen? ons bedriegende ende toeseggende dat hier geen Christenen comen en souden? ende waerom hebt ghy ons Goden verbrandt? Naedemael u Christenen ons ander Goden van ander plaetsen brengen te vercoopen? En waren by avontueren onse Goden niet beter dan die van d'ander natien? De Religieusen stildense het beste dat sy costen/ niet hebbende wat t'antwoorden. Sy gaen de dertich Spaenjaerts soecken/ ende seyden haer de schaede die sy ghedaen hadden/ versoeckende dat sy vertrecken / sy en wildens niet doen/ maer lieten de Indianen weten dat de Monicken selve haer daer hadden doen comen/ welck was eene volmaeckte boosheydt/ ten lesten d'Indianen resolveeren de Religieusen doot te slaen/ maer soo sy van seker Indianen ghewaerschout waren/ so verliepen zijt op eenen nacht/ ende namaels vallende inde Indianen/ de onnoselheyt ende vromicheyt vande Monicken/ ende de valscheyt vande Spaenjaerts/ sonden sy van over vijftich mylen na haer/ biddende dat sy souden willen wederom comen/ ende de alteratie die sy haer ghecauseert hadden/ vergeven. De Religieusen als dienaers Gods/ ende begeerende die sielen te winnen/ haer ghelooovende/ quamen wederom/ ende werden ontfangen als Enghelen/ doende haer de Indianen alle dienst/ ende sy warender vier of vijf maenden daer nae/ ende om dat de voorsz. Spaenjaerts noyt en wilden van daer vertrecken/ ende dat de viceroy wat dat hy dede/ dat niet en cost remedieren/ want het verre van nieu Spanien is (hoe wel dat hijse dede proclameren voor verraders) ende om dat sy niet en lieten den ghewoonlicken overlast om quaet te doen/ dunckende den Religieusen dat de Indianen vroech oft spade door dese quaede feyten haer altereren souden/ ende dat moghelijck op haer vallen soude/ bysonder want sy den Indianen niet met vreden ende sonder continuele quellingen ende allarmen/ door de quade wercken vande Spaenjaerts niet preken en costen/ vonden goet het Landt te verlaeten/ ende alsoo bleeft sonder licht ende secours van eenighe leere/ ende die sielen inde duysternisse

De Indianen verwijtten de Monickē/ dat de Spaniaerts haer met ghewelt de afgoden haddē doē coopen.

Yver der Indianen omt Christen gheloof.

nisse vande onwetenheyt ende miserie daer sy in waren/ verlatende inden besten saysoene de remedie ende onderwijsinghe vande kennisse Gods/ dewelcke sy seer vlytelijck aennamen/ ghelijck oft wy het water de teere planten/ die eerst geset zijn/ ontrecken/ ende dat om de onversoenlicke schuldt ende volmaeckte quaetheydt van die voorz. Spaenjaerts.

Vande Provintie van sinte Martha.

DE Provintie van sinte Martha was een Landt/ daer de Indianen veel Gouts hadden/ want het rijck is/ soo oock het aenligghende/ ende sy wistent te winnen. Ende daerom vanden iaere 1529. tot nu toe int iaer 1542. anders en hebben ontallicke tyrannen van onse Spanjaerts niet ghedaen/ dan daer met schepen te gaen overvallen/ dooden ende rooben/ om het Gout te hebben dat sy hadden/ wederom wechgaende ende comende diverse reysen/ altijdt met grooten overlast/ moorden ende notable wreetheyden/ ende dat gemeynlick opten Zeecant/ ende eenighe mylen binnen int Landt/ totten jare 1523. Int jaer 1523. quamen daer spaensche tyrannen resideren/ ende alsoo het Landt soo gheseyt is/ rijck was/ succedeerde diverse Capiteynen/ de een wreeder dan d'ander/ het scheen dat een yeghelijck professie ghedaen hadde van te perpetreeren meer quaets ende grouwels dan de ander/ op dat de reghele die wy boven ghesceyt hebben/ soude waer zijn.

De Provintie van S. Martha is rijc van gout/ daerom veel ãstoots ghelcden,

Als den eenen tyran wech ginck/ so comter altoos slimmer inde plaetse.

Daer was int Jaer 1529. eenen grooten tyran met veel volcx sonder vreese van Godt noch compassie vanden menschelijcken gheslachte/ welck aenrechte soo grooten grouwel/ moorderije/ ende ongodlickheyt/ dat hy allen de voorgaende te boven ginck/ hy met zijn geselschap roofde veel schatten/ binnen ses oft seven iaeren dat hy leefde/ als een Grave sonder biechte gestorven zijnde/ daer naer onsalichlick ende oock van zijne residentie verloopen/ succedeerden ander tyrannen moorders ende roovers/ welcke gingen consumeren het volck/ dat de wreede handen ende messen vande voorgaende tyrannen niet wech ghenomen en hadden. Sy streckten haer soo wijt binnen int Landt/ bederbende ende verwoestende groote ende veele Provintien/ doodende ende slaeven maeckende (ghelijckerwijs als boven) het volck/ doende de Heeren ende Vassallen om dat sy haer Gout gheven souden (ende de plaetsen souden wijsen daer het Gout was) groote tormenten ende pijnen aen/ excederende soo ghesept is/ in effect/ ghetal ende qualiteyt alle de voorgaende.

Houden niet op van slaven te makẽ/ doende haer Heerẽ met tormentẽ gout wijsen.

Inder voegthen dat sy van het jaer 29. tot nu toe verwoest hebben meer dan 400. mylen lants/ welck soo vol was van volcke als d'ander. Ick mach metter waerheyt affirmeeren / soude ick int particulier verhalen de boosheydt/ moorderyen/ verwoestinghen/ onrechtveerdicheden/ fort=sen/ neerlagen ende groote sonden/ welcke de Spanjaerts in dese landen van S. Martha ghedaen hebben teghen God/ teghen den Coninck en=de teghen die onnoosel natien/ ick soude een seer langhe historie maken/ maer dat sal ick laten/ spaert God my het leven/ tot zijnder tijt. Alleen wil ick hier segghen met weynich woorden vande gene die nu aenden Coninck schrijft / den Bisschop van dier Provintien / zijnde wt zynen brief vanden twintichsten Mey/ int jaer 1514. welcke onder ander seyt/ als volcht. Ick segghe Heere/ dat den middel om te salveren dese Pro=vintie is/ dat uwe Majesteyt die trecke wt het ghewelt van de stiefva=ders/ ende haer gheve eenen man die haer tracteere soo redene eyscht/ en soo sy verdient/ ende dat ten alder eersten/ want andersins (soo wie daer over te segghen hebben/ haer haesten ende moe maken) ick houde voor ghewis dat sy seer broech verlooren sal zijn/ ende voorder seydt hy noch: waer wt uwe Majesteyt claerlick verstaen sal/ hoe dat de ghene die her=waerts over gouverneren / dienen van haeren gouvernemente verlae=ten te worden/ op dat de Republiquen moghen verlicht worden/ ende in gheval dat dit niet en worde ghedaen/ na dat ick can sien hare siecktEN/ en connen niet ghenesen worden / ende oock ghewaer worden dat hier gheen Christenen en zijn/ maer Duyvels/ gheen dienaers Godts noch des Coninck/ maer verraders van zijn Wet ende vanden Coninck/ want inder waerheydt het grootste inconvenient dat ick vinde om d'India=nen te trecken van d'oorloghe tot vrede / ende de vredelicke tot kennisse van onsen ghelooue / in het rouw ende wreede traptement dat de vre=delijcke ontfanghen vanden Christenen/ waer door sy so ghebeten ende verandert zijn/ dat sy gheen dinck meer haten ende schromen / dan den naem vande Christenen/ t'welck sy in dit lant heten in haer tale Jares/ t'welck is te segghen Duyvels / ende sonder twyfel sy hebben redene/ want de wercken die sy hier aenstellen/ en zijn van Christenen noch van menschen/ die redene ghebruycken/ maer Duyvels. Daer wt coemt dat d'Indianen siende dese boose wercken/ ende generalick ghene barmher=tichheydt / soo wel inde hoofden als inde leden / denckende dat de Chri=stenen sulcken Wet hebben/ ende dat haeren Godt ende Coninck daer af auteurs zijn / ende te willen arbeyden om haer anders te persuaderen/ of de Zee willen wt putten / ende haer stoffe gheven om te lachen ende spotten met onse Heere Jesus Christus ende zijn Wet. Ende als de In=dianen in d'oorloge sien dit trauement datmen die van peyse aendoet/ hebben veel liever te sterven met een reyse / dan met vele in het ghewelt vande Spanjaerts. Ick weet dit alder onverwinlickste Keyser by expe=rientie/ hy seydt noch onder in een Capittel: Uwe Majesteyt heeft hier

Een Bisschop schrijft aenden Coninck den 20. Mey 1514. Dat hy dese stiefvaders wech neme/ en haer een man gheve/ die haer na redene tractere.

Het zijn geen wercken van Christenen/ maer van Duyvels/ daerom de Indianen liever sterven inde oorlogen/ als si haer vrede begeeren.

meer

meer dienaers dan ghy meynt/want hier en is niet een ſoldaet van alle dier zijn/die niet en derf ſeggē/als hy overlaſt doet/ rooft/verdeſtrueert/ dootſlaet / ende verbranden de Vaſallen van uwer Maieſteyt/ om dat ſy hem Goudt gheven ſouden / uwe Maieſteyt dient / allegeerende voor zynen titel/dat uwe Maieſteyt daer van zijn deel crijcht/ eñ daerom ſoude goet zijn alder Chriſtelijckſte Keyſer / dat uwe Maieſteyt te kennen gave eenighe rigreuſelicke caſtyinghe/op dat ſy niet voor dienſt en nemen/t'gene daer God mede miſdient is. Dit zijn al formele woorden vanden voorſ. Biſſchop van S. Martha/ by de welcke men claerlick ſiet/t'ghene datmen nu doet in dat ongheluckich lant/ teghens dat onnooſel volck. Hy heet Indianen van oorloghe/ alle de ghene die vertrocken zijn/ende haer hebben connen ſalveren/vliende door de moorderyen vande Spanjaerts op de berghen/ende die van vrede zijn de ghene die na ontallicke moorden van volcke gheſet worden inde voorſ. tyranniſche ende afgryſelicke dienſtbaerheyt/daer zyſe ten leſten conſumeren ende dooden/ghelijck het blijckt by de voorſ. woorden vanden Biſſchop. Ende inder waerheyt hy gheeft weynich genoech te kennen van t'gene dat ſy lyden. D'Indianen van dien Lande pleghen te ſegghen/als zyſe moe maeckten met packen te laden/ende als ſy vielen ende flau worden van arbeyden (want dan ſtieten zyſe met voeten/ ende ſloeghenſe met ſtocken/ende braken haer metten appel vanden ſweerde de tanden/om dat ſy opſtaen ſouden / ende voortgaen ſonder adem te ſcheppen) gaet henen ghy zijt quaet/ick en can niet meer / doodt my hier / ick wil hier doot blyven/ende dit ſegghen ſy met veel ſuchtens ende benautheydts van herten/ thoonende groote bangicheyt ende pyne. Och die coſt te kennen gheven van hondert deelen eene / vande afflictien ende ellenden welcke dat onſchuldich volck vande onſalighe Spanjaerts verdragen moet/God ghevet den ghenen te verſtaen/niet connen ende behooren te remedieren.

Noemt de Indianen die tegē de ſpaniaerts oorloghen/ de gevlodenē op de berghen/eñ die peys makē zijn de gene die in dienſtbaerheyt moeten leven.

Voort het geſucht van deſe menſchen/als ſy onder de packen doot blyven.

Vande Provintie van Cartagena.

DEſe Provintie van Cartagena is meer dan vijftich mylen legher dan S. Martha/na den Weſten/ende daer aen paelt die van Cenu tot de Zee van Vraba toe/welcke lichtelijc begryppē hondert mylen Zeecants/eñ veel lants binnen inwaert tot middach. Deſe Provintie heeft verwoeſt gheweeſt/het volck benaut ende ghedoodt / vanden jaere 1498. of 99. tot nu toe/ghelijck die van S. Martha / ende daer zijn veel notabel wreetheden/moorden ende rooveryen door de Spanjaerts geſchiet/welcke ick int perticulier niet en wil verhalen om cort te maken/ eñ te vertellē de booshedē die nu in ander plaetſen geperpetreert wordē.

Deſe Provintie heeft moeten lyden dat al dander gheleden hebben.

Vanden Zeecant diemen heet vande Perlen ende van Paria/ende het eylant vande Drievuldicheyt/ of de la Trinidad.

Spaniaerts tracteeren met de inwoonders/noch boven dien voerē sy haer eñ haer kinderē wech voor slaven.

VAnden Zeecant van Paria/tot de Zee van Venecuela wt ghesloten / welck mach wesen twee hondert mylen / daer hebben groote ende notabel destructien gheweest/ welcke de Spanjaerts onder dat volck hebben gedaen/haer over vallende / ende levendich nemende soo veel als sy costen/ om te vercopen voor slaven/ia mentchmael boven de versekerheyt ende vrientschappe welcke de Spanjaerts met haer hadde ghetracteert/gheen gheloof houdende noch waerheyt/ daer sy nochtans haer ontfingen in haer huysen als vaders ende sonen/ haer ghevende ende dienende met al dat sy hadden ende costen/men en soude inder waerheydt niet connen particulierlick verhalen / hoedanich ende groot dat gheweest hebben de onrechtveerdicheyden /iniurien/ overlast ende ellende die het volck van desen Zeecant / van de Spanjaerts heeft ontfangen van het jaer 1510. tot nu. Ick wil alleenlic twee oft drie stucken segghen/waer door men lichtelyck oordelen sal d'ander ontallijcke leelickheyt/die weerdich waren alle tormenten ende vyeren.

Het volck opt lant Drievuldicheyt ist vroomste volc van heel Indien.

Het eylant vande Drievuldicheyt is veel grooter ende vruchtbaerder dan Sivilien/ende hangt aen het vast landt vande zyde van Paria/ ende het volck daer van / is van het beste ende vroomste van zyne qualiteyt dat in Indien is. Daer quam derwaerts eenen rover int jaer 1526. met tsestich of tseventich ordinarise roovers/ liet d'Indianen weten dat hy daer quam om te woonen eñ met haer lieden te leven. D'Indianen ontfinghense als oft haer vleesch ende sonen hadden gheweest/ de heeren ende diendese met seer groote affectie ende blyschap/brachten haer daghelicx t'eten/so datter veel overschoot voor anderen/want dit is de gemeyne maniere van doen/ende liberaliteyt vande Indianen/ van allen de nieuwe werelt/dat sy wter maten veel gheven van als dat de Spanjaerts van doen hebben / ende al wat sy hebben/ Sy maeckten haer een houten huys daer sy al in woonen souden/ want de Spanjaerts dat also wilden/datter maer een wesen en soude/niet meer dan om te effectueren het ghene dat sy voorgenomen hadden te doen/twelck sy deden. Als sy het huys decktē met stroo/eñ haddē ontrent twee stadiē voortgegaē/ om dat die van binnē die vā buytē niet siē en soudē/onder coleur van te willen haesten dattet huys terstont volmaect waer/ deden sy veel volcx int voors. huys/ende sy deylden haer/ eenighe buyten ontrent den huyse/met haer wapenen/teghens de ghene die souden willen wt gaen ende ander binnen: de welcke legghende haer handt aen de messen/beginnen d'Indianen te dreygen/dat sy haer niet roeren en souden/ of sy soudense dootslaen/ende daer beneffens te binden / ende te houwen ende te ker-

ven

ven op de ghene die wech liepen / eenighe ghewonde die van daer gheraecten/ende ander vande plaetse die niet binnen gheweest en hadden/ namen haer bogen ende pylen/ende trocken in een ander huys/om haer te defenderen/daer sy hondert ende twee hondert in gingen/ende dewijl dat sy de poorte beschermden/staken de Spanjaerts het vyer daer inne/ ende verbrandense al levende/ ende trocken van daer met de gene die sy gebonden hadden (ende mochten zijn inde hondert tachtentich oft twee hondert mannen) nae haer schip/ende ginghen t'seyl nae d'eylandt van S. Juan ende Espannola/aldaer zyse vercochten voor slaven. Op dat selve pas zijnde van my int eylandt van S. Juan den Capiteyn ghereprehendeert van dese lelicke verraderie ende boosheydt/ hy antwoorde my: gaet henen heere/ het in my also bevolen/ ende men heeft my d'instructie gegeven/van weghen der ghener die my ghesonden hebben/te weten/als ickse niet en soude connen ghenemen met oorloghe/dat ickse soude sien te crygen met vrede/ ende inder waerheyt hy seyde my dat hy in allen zynen leven noyt vader noch moeder ghevonden en hadde/ dan in dat landt/in regard vande deucht ende het goet/welck d'Indianen aldaer hem ghedaen hadden. Dit seyde hy tot zijnder meerder confusie ende belastinghe van zijn sonden. Dese ghelijcke stucken hebben syer opt vast landt ontallicke veel ghedaen / wech nemende in slavernie het volck boven asseurantie. Datmen nu besiet wat wercken dat dit zijn/ende oft dese Indianen alsoo zijn ghenomen met eenen goeden titel/ tot slaven.

In plaetse dat sy wel eñ vriendelijck ontfangen warẽ/worden sij verbrãt.

Ick haer straffende/seyde het was hem also bevolen.

Op een ander mael hebben de broers van S. Dominicus/ gheresolveert te gaen prediken ende bekeeren het volck dat in duysternisse was/ om haer sielen te winnen / sonden eenen Religieusen deuchdelicken ende heylighen Theologien/met eenen leecken broeder voor zijn ghesellle/om dat hy het Lant besien soude/handelen metten volcke/ ende plaetse soecken die bequaem waer om een Clooster te maecken. De Indianen ontfinghen de voors. Religieusen ghelijck oft Enghelen hadden gheweest/ ende hoordense met groote affectie/ blijtschap ende attencie de propoosten die sy op dat pas haer costen ghehouden/ meer door teeckenen/dan door sprake/ want sy die niet en wisten/ het gebeurde dat daer een schip quam/als d'ander dat de voors. Religieusen gebrocht hadde/wech was/ daer af de Spaenjaerts ghebruyckende haere duyvelsche costume van doen/ creghen met bedroch opt schip/ sonder weeten vande Religieusen den Heere van dier plaetsen/ die ghenaemt was Don Alonso (ofte dat de Religieusen oft ander Spaenjaerts hem dien naem ghegeven hadden/ want de Indianen hebben geerne Christenen namen/ende terstont begeeren sy datmen haer eenen ghebe/ oock eer sy yet weeten om ghedoopt te mogen worden) met zijn huysvrouwe/ende seecker ander persoonen tot seventhien toe/ haer wijs maeckende dat zijse daer feesteren souden.

De Broers vã S. Dominicus predicken eñ hebbẽ goet ghehoor/ daer na comen de Spaeniaerts tyranniseren/ ende verderven alle.

De Indianen hebben geern Christen naemen.

haer betrouwen was/ dat de Religieusen opt landt bleven/ ende dat de Spaenjaerts om haerent wille/ haer niet misdoen en souden/ want sonder dat en souden sy haer niet gheloofT hebben. Soo vroech als sy int schip waren/ trocken de Spaenjaerts de seylen op/ ende voeren nae het Eylant Espannola/ daer zyse vercochten voor slaven/ siende het volck dat haer Heeren ende vrouwen wech waren/ quamen totte Religieusen ende wildense doot slaen. De Broers siende dese groote booshept/ waren soo verslaghen en droeve/ dat sy geerne ghestorven hadden/ ende het is te ghelooven dat sy liever haer leven ghegheven souden hebben/ dan dat sulcke onrechtveerdichepdt gheschieden soude/ bysonder dat daer door belet werde/ dat sy nimmermeer en souden willen hooren oft gheloven het woort Gods/ sy steldense te vreden het best dat sy costen/ ende seyden dat sy metten eersten schepe dat daer voorby varen soude/ schrijven souden na het Eylant Espannola/ ende dat sy maecken souden dat sy haeren Heere met zijn gheselschap wederom crijghen souden/ Godt gaf dat daer terstont een schip quam/ tot meerder confirmatie vande verdoemenisse vande Gouverneurs/ daer mede sy schreven aende Religieusen van Espannola/ daer mede sy roepen/ protesteren/ een/ eñ veel reysen/ maer de Auditeurs en wilden haer noyt justitie doen/ want onder haer selve warender af wtghedeylt. De twee Religieusen die den Indianen belooft hadden dat haere Heere met alle d'ander binnen vier maenden comen soude/ siende dat sy noch in vier noch acht maenden niet en quamen/ bereyden haer om te sterven/ ende te gheven haer leven den ghenen die zijt gheoffert hadden/ eer sy de reyse aennamen/ ende also wreeckten sy haer/ de voorf. Religieusen dootslaende/ te rechte al waren sy onnoosel/ soo achte sy/ datse vande voorf. verraderije oorsake hadden gheweest/ ende om dat sy saghen dattet niet en gheschiede so sy belooft hadden/ dat haeren Heere binnen vier maenden wederom comen soude/ oock so en wisten sy op dat pas niet/ noch en weetent noch niet/ datter differencien was/ tusschen de Religieusen eñ Spaenjaerts/ tyrannen/ moorders ende roovers van al dat Landt. De salige Religieusen leden onrechtveerdelijck/ om welcke onrechtveerdichepdt sy sonder twijfel achtervolgende onsen gheloobe/ zijn warachtige martelaers/ ende regneren nu met Godt inden Hemel/ wel gheluckich ende salich. Nademael sy daer ginghen om ghehoorsaem te zijn/ ende hadden goede intencie om te preecken ende verbreyden het heylich Euangelie/ eñ te winnen de sielen/ ende lyden allen arbeyt ende doot/ diemen haer aendoen soude om den ghecruysten Jesus wille.

Sy wilden de monickē doot slaen/ siende dat sy vande Spaenjaerts soo bedroghen waren.

De Religieusen beloofdē häeren Heeren weder te doen hebben/ maer connen niet/ moesten daerom sterven.

Op eenen anderen tijdt/ om de groote tyrannije ende boose daeden vande boose Christenen/ sloeghen de Indianen doot twee ander Religieusen/ eenen van sinte Dominicus/ ende eenen van sinte Franciscus/ daer ick getuyghe af ben/ want ick ghelijcke doot gestorven soude hebben/ maer door miracule Gods/ ick t'selve ontquam. Daer waer ghenoech

Den Autheur is getuyge vā 2. Religieusen oock also om gebrocht.

noech af te segghen/ om te doen schreumen de menschen/ regard nemende opte swaerheyt ende afgrijselijckheyt vande sake/ maer alsoot te lanc is/ en wil ick het hier niet setten/ het sal zijnen tijdt hebben/ ende inden dach des oordels/ als Godt wreecken sal alsulcken afgrijselijcke ende abominable ouerlasten als in Indien doen de ghene die den naem van Christenen hebben/ salt al openbaer zijn.

Noch eens/ in de Provintien al cabo de la cordera/ was een vlecke daer den Heere af hiete Higoroto (eygen naem vanden persoon/ oft gemeyn met alle de Heeren vander plaetsen) hy was soo goet/ ende zijn volck soo deuchdelijck/ dat alle de Spaenjaerts die daer te schepe quamen/ vonden daer om haer te ververschen/ t'eten/ ruste/ ende alle troost ende lavenisse/ hy verloster veel vander doot die quamen gevloden van ander Landen/ daer sy ghewelt/ veel tyrannijen ende quaets ghedaen hadden/ die bycants doot waren van hongher/ verquicte hy/ ende sontse ghesont nae het Eylant vande Perlen/ daer een Christen wooninghe was. Hy haddese moghen dooden/ sonder dat yemant eenighe suspicie op hem soude gehadt hebben/ ende hy en deet niet. In somma de Christen n hieten dit volck van Higueroto/ het gemeyn logement ende huys van haer allen. Eenen onsalighen tyran gheraeckte daer te comen roven met een schip (soo sy meynden soo wel verseeckert te zijn) ende nor=de veel volcx op zijn schip te comen/ soo sy plegen te gaen op d'ander/ ende haer te betrouwen/ zijnde daer in ghecomen veel mans ende vrouwen/ ende kinderen/ hy seylde terstont wech nae het Eylandt van sint Juan/ daer hijse al vercocht voor slaven/ ick ginck hem nae/ ende sach den voorz. Tyran/ ende ick wist het ghene dat hy gedaen hadde. Hy liet de gantsche vlecke verdestrueert/ d'welc alle de spaensche tyrannen die lancx dien Zeecant roofden/ mishaechde/ ende abomineerden dit grouwelijck feyt/ om dat sy verloren het ghemack ende herberge die sy daer plegen te hebben/ al oft sy in haer huys gheweest hadden. Ick laet te segghen veel wtnemende groote booshenden ende afgrijselijcke feyten/ welcke op deser manieren inde voorz. Landen zijn gheperpetreert gheweest.

By cabo de cordera woont in een vlecke een Heere Higoroto/ seer herbergich doende de Spaeniaerts veel goets/ het welck hy qualijck ghelooni wort.

Sy hebben van dien Zeecant die seer ghepeupleert was/ ghebrocht inde Eylanden Espannola ende S. Juan meer dan twee millioenen sielen die sy al geroofst hadden/ welcke oock inde voorz. Eylanden sy ghedoot hebben/ iagende die inde Mijnen ende anderen arbeyt/ boven die menichte die daer (soo boven staet) was. Het is een groote deernisse ende hertbreeckinge om te sien dē voorz. Zeecant die so vruchtbaren Landt hadde/ t'eenemael verwoest ende ydel van volcke. Het is gheverificeert dat sy nimmermeer schip en brenghen met geroofde Indianen (soo ghesent is) sy en worpen doot inde Zee het derdendeel vande ghene die sijer in steecken/ mette ghene die sy dooden opt Landt om haer te vangen/ de oorsake is/ om dat sy willende tot haren eynde ende intencie comen/ veel volcx moeten hebben om meer gelts te maken/ ē

Een groote deernisse te siē de gantsche custe woest ē berooft van volck.

sy en nemen gheen victalie noch water mede/ dan luttel/om dat de tyrannen die haer reeders qualificeeren/geenen cost doen en souden/ daer en is nau ghenoech voor de Spaenjaerts die opt schip gaen om te rooven/ende also isser ghebreck voor de arme Indianen/ ende daerom sterven sy van honger ende dorst/ ende daer en is anders geen remedie dan over boort te werpen. Inder waerheyt/my heeft eenen persoon vanden gheselschappe vertrocken/hoe datter een schip was d'welck van de Eylanden de los Lucayos (daer oock seer groote ellende gheweest is) tot het Eylant Espannola (t'welck zijn tsestich of t'seventich mylen) sonder seylsteen ende Zeecaerte/ alleenlick cost af comen/ op het volghen tusschen de doode lichaemen/ die wten schepe inde Zee geworpen zijnde/derwaerts dreven/ende het schip leyden.

Dese menschē dieven/haer giericheyt is oorsaecke van veele haerder slaven doot.

Nota.

Het hert soude eenen mensch die eenich teecken van bermhertichheyt heeft/breken/als hyse sach wten schepe comen aent landt daer sy wesen willen/ naeckt ende hongerich/ hoe sy vallen in onmacht van honger/ kinderen/ouders/mannen ende vrouwen/ daer nae/hoe dat sy als lammeren gescheyden worden van malcanderen/ de vaders vande kinderen/de vrouwen vande mans/ wordende in kudden thien oft twintich by een ghestelt/ men worper het lot om/ ten eynde de onsalighe reeders (de welcke zijn de ghene die inlegghen om de schepen te reeden) ende de tyrannische roovers/ die d'Indianen gaen halen ende rooven in haer huys/betaelt moghen worden/als het lot valt op eenen hoop daer eenigen ouden oft crancken mensch onder is/dan seyt den tyran diet raeckt geeft desen ouden den duyvel/waerom geeft ghy en my? om dat icken begraven soude? Waer toe desen crancken om dat icken doen meesteren soude? Datmen hier dan nu besien mach/ hoe de Spaenjaerts de Indianen achten/ende oft sy volbrenghen het ghebodt Gods/ belangende de liefde van zijnen Naesten/daer aen hangt de Wet ende de Propheten.

Laten dese arme slaven honger lyden/ dat si aent lant comende/ daer henen vallen van hongher.

De tyrannije die de Spaenjaerts ghebruyckten teghens de Indianen int visschen vande Perlen/ is een vande wreede eñ verdoemde dinghen die inde werelt moghen zijn. Daer en is opter werelt gheen helsch ende desperaet leven dat hier mede mach ghelecken worden/hoe wel dat het werckē inde gouwe Mijnen is in zijn respect seer zwaer ende quaet/ sy settense inde Zee/drie/vier/ende vijf ellen diep/ van smorgens vroech tot dat de Sonne onder gaet/sy zijn altijt onder het water swemmende/ sonder asem te scheppen/ ende wtreckende de oesteren daer de Perlen in wassen. Sy comen op met een netteken/ welck sy vol hebben/ ende om haer te verblasen/ daer terstont eenen Spaenschen Hencker is in een schuytken/ ende vertoeven sy met rusten/ hy slaetse met vuysten ende neemtse mettet hayr ende worptse int water/om dat sy wederom soudē gaen visschen/haer spijse is visch/van dien die Perlen hebben/ende pancaciba/ ende eenich mays (welck het broot van dien Lande is) de een

Aendriuē om de perlē te visschē is groter tyrannie dan inde Mijnen te wercken.

van

van ſeer luttel ſubſtantie/ ende de ander ſeer pijnlijck om maecken/ daer ſy nimmermeer haer af en verſaden/ de bedden die ſy haer ſnachts gheven/ zijn/ dat ſyſe inde voepen werpen opten vloer/ om dat ſy niet wech loopen en ſouden. Sy verdrincken dickmael inde Zee/ als ſy de Perlen viſſchen/ ende en comen niet meer boven (want ſy worden vande Tiburones ende Marraxos/ welck zijn twee ſoorten van ſeer wreede Zeebeeſten/ die eenen Menſch t'eenemael inſlocken/ dooden ende eten. Datmen hier beſiet oft de Spaenjaerts die met deſen handel van Perlen in deſer manieren omgaen/ achtervolghen de gheboden Gods/ belanghende de liefde vanden naeſten/ ſettende in perijckel vande doot/ de lichamen eñ ſielen (ghemerckt ſy ſterven ſonder gheloove ende Sacramenten) van haeren Naeſten/ om haere eygen begeerte wille/ mitſgaders oock doende den armen menſchen ſulcken afgrijſelijcken leven aen/ tot dat ſyſe vernielen ende conſumeren in corte dagen. Want het en is niet meugelijck dat een menſche langhe onder het water ſonder aſem te ſcheppen/ leven can/ byſonder want de continuele kouwe vanden water/ penetreertſe ende doorlooptſe/ ende daerom ghemeynlick ſterven ſy/ al bloet worpende wtten monde/ om de engicheydt vande borſte/ welcke coemt om dat ſy ſoo langhe ende continuelick ſonder aſem te hernemen zijn/ ende van camerganck/ den welcken de kouwe cauſeert/ het hayr verandert/ zijnde van natuyren zwert verbrant/ ende wordt ghelijck Zeewolven hayr/ ende het ſalnitre loopt wt haer ſchouweren. Inder vueghen dat niet anders dan monſtren onder menſchen ghedaente/ oft wel van ander ſpecie ſchijnen te zijn. In deſen onverdrachelijcken arbeydt oft om beter te ſeggen/ helſch exerſitie/ conſumeerden ſy alle de Indianen die inde Eylanden Lucayos waeren / als de Spaenjaerts deſe comenſchappe begoſten te doen/ elck eenen golt 50. ende 100. caſtellanen/ want die van Lucayos zijn groote ſwemmers/ ende ſy vercochtenſe openbaerlick/ niet tegenſtaende dat verboden was ſelve vande juſtitie/ hoe wel op d'ander ſyde onrechtveerdich. Sy hebben daer oock gedoot veele anderen ſonder ghetal/ van anderen Provintien ende ghewesten.

Peerduyckens de om peerlen te viſſchen/ wordẽ dickwils verſlint vandẽ Zeebeeſten Tiburones eñ Marraxos.

De Indianen vande Eylanden Lucayos zijn ſeer claecke ſwemmers.

Vande riviere Pari.

LAncx de Provintie Pari/ loopt d'lant opwaerts een ryvier geheeten Yuiapari/ meer dan tweehondert mylen/ daer op ginck eenen booſen tyran veel mylen/ in het iaer 1529. met 400. mans/ ende dede wtnemelicke groote moorden/ levendich verbrandende/ eñ metten meſſe vernielende ontallick onnoſele lieden/ die in haere huyſen eñ bleckẽ warẽ/ ſonder yemant quact te doẽ/ eñ ſonder achterdenckẽ/ eñ hy lietſe tot aſſchẽ verbrandẽ/ verſlagen eñ wech gevlodẽ grote quantiteyt vã plaetſẽ eñ volcke/ eñ hy ſturf eẽ quade doot/ eñ zijn armey verſtropde.

Den eenen tyran blijft doot den ander comt weder in de plaetſe.

Maer daer succedeerden in het voors. quaet ende tyrannie/ ander tyrannen/ ende noch heden daechs gaen sy daer lancx verdestrueren/ moorden ende ter hellen iaghen de sielen die de sone Gods verlost heeft met zijn dierbaer bloet.

Van het Rijck van Venecuela.

In 't Jaer 1526. door bedroch ende schadelijcke persuasien/ daermen den Coninck onsen Heere niede verabuseerde/ sou men altijt heeft ghearbeyt hem de waerheyt te bedecken/ belangende de schaede ende verlies/ d'welck Godt de sielen/ ende zijnen staet in Indien geleden hebben/ gaf zijn Mayesteyt/ ende gunde een Rijck veel grooter dan heel Spanjen/ te weten Venecuela/ t'samen metten Gouvernemente ende gheheele jurisdictie/ seeckere Coopmans van Duytslandt/ onder seecker verdrach datmen met haer maeckte. Dese/ met driehondert mannen oft meer in dat Landt ghecomen zijnde/ vonden het volck niet anders dan seer sachtmoedighe ende tamme schapen/ ghelijck ende noch veel meer als alle d'ander die men plegen te vinden eer de Spaenjaerts haer schade deden in alle canten van Indien. Sy quamen onder haer met grooter wreetheyt/ sonder comparacie/ dat geen ander tyran vande ghene die wy gheseyt hebben/ opt en dede/ ende met meerder onredelickheyt ende rasernije/ dan oft sy hadden seer wreede Tigren/ rasende wolven/ ende leeuwen gheweest. Want sy met grooter begheerte ende rasende blintheyt van giericheyt/ ende met meer wtghelesen manieren ende vernuft om te hebben ende rooven gout ende silver/ dan alle de voorgaende (achter laetende alle vreese Gods/ ende des Conincx/ ende schaemte des volcx) vergheten hebbende dat sy sterffelijcke menschen waren/ ende des te meer/ om dat sy meer libertevts hadden (hebbende alle de jurisdictie vanden lande) hebben verwoest/ verdestrueert/ ende wtgheroyt (dese vleeschelijcke duyvelen) meer dan vier hondert mylen Landts/ seer vruchtbaer ende gheluckich/ ende daer in begrepen zijn wonderbare Provintien/ dalen van veertich mylen/ seer lustighe Landen/ seer groote bewoonde plaetsen/ seer rijck van volck ende gout. Sy hebben gedoot ende t'eenemael verscheurt/ groote ende diverse Natien/ veel talen te niet ghedaen/ niet hebbende ghelaten eenige persoonen diese spreken/ ten sy dat het eenighe zijn die ghevloden zijn inde holen ende cuylen int diepste vande eerde/ vluchtende voor alsulcken vreemden ende pestilencieusen mensch. Sy hebben meer gedoot ende vernielt ende ter hellen gesonden van dese onnosele generacie/ door vreemde/ diverse ende nieuwe manieren van wreede boosheyt ende ongoddelicheyt (so ick geloove) van vier of vijf millioenen sielen/ ende noch heden daechs en houden sy niet op vande ontallicke ende wtnemende groote onrechtveer-

Is niet iammer dat so vruchtbaer lande verlozen gaet.

dicheyden/

dicheyden / overlasten ende verdriet die sy ghedaen hebben ende noch doen/wil icker drie of vier vertellen/daer by men mach oordeelen/ t'gene dat wy hier boven segghen dat sy ghedaen hebben.

Sy vinghen den oppersten Heere vande gantsche Provintie / sonder eenighe oorsaecke/alleenlijck om gout te hebben/ ende pijnichden hem/ hy vont raet om hem te ontbinden ende liep wech int geberchte/ hy beroerde ende verbaerde het volck/ d'welck vluchte inde bergen ende wtweghen. De Spaenjaerts vinden middel daer op ende in te ghereken/ ende deden daer wreede moorden/ ende alle die sy het leven behielden/ vercochten sy int openbaer voor slaven. In veel Provintien ende alom daer sy quamen/ eer sy den oppersten Heere ghevanghen hadden/ ginck het volck haer te ghemoete/singende ende dansende ende met veele presenten van gout in groote quantiteyt. De betalinge die sy haer deden/ was (om het Landt te doen verschricken) dat hyse dede metten zweerde vernielen. Eens comende opte voorz. maniere het volck hem ontfangen/den duytschen tyran dede groote menichte van volcke setten in een groot stropen huys/ende al in stucken houwē/ende also boven int huys eenen grooten balck lach/ daer op veel volcx gheclommen was/ om de bloedighe handen ende zweerden van alsulcken menschen oft beesten sonder bermhertichept te outgaen/desen helschen mensch beval in het huys het vyer te steken/ daer sy/ al dier in waren verbranden. Hier om verliep al het gantsche volck opt gheberchte/ daer sy haer meynden te salveren.

Een duytschē tyran verbrāt tvolck in haer huysen/hout in stucken/eñ doorsteeckt/de reste vlucht daerom opt geberchte.

Sy quamen in een ander groote Provintie/ palende aen die van sint Martha/sy vonden de Indianen in haere huysen ende steden peyselick ende onledich in haer werck. Sy waren langhen tijdt by haer/ etende haeren cost/ende de Indianen diendense al oft sy haer het leven ende salichept souden ghegeven hebben/ sy verdroeghen haere continuele verdruckinghe ende ordinarise importuniteyt/die intolerabel zijn/ oock soo eet eenen slockaert van eenen Spaenjaert in eenē dach meer/ dan op een maent een huysgesin van die Indianen. Binnen middelen tijdt gaven sy haer wt goeden wille/ groote sommen van gouts/ met ander ontallick veel goets dat sy haer deden. Ten eynde/ als de Tyrannen wilden vertrecken/ dachten sy by dese maniere de huyshuere ende costen te betalen. Den duytschen tyran Gouverneur (ende oock soo wy ghelooven Hereticq/want hy gheen misse en hoorde noch en lietse veel ander hooren/ met ander indicien van Lutheraen/ diemen aen hem speurde) beval dat men alle de Indianen met haere vrouwen ende kinderen die men soude connen achterhalen/vanghen soude/ende setten in een groote plaetse oft pletse die routom met staecken gesloten was/ ende tot dien eynde ghemaeckt was/ende dede haer weeten dat de gene die daer souden willen wtcomen/ende vry zijn/ dat sy haer souden moeten rantsoneren/ ten wille vanden onrechtveerdighen Gouverneur/ gevende soo

Eenen spaenjaert verdoet so veel op een dach/ als den Indiaen op een maent.

 veel

Hy sluytse in eenen tuyn/eñ connen sonder haer te rantsoenen niet wt comen.

veel Gouts voor hare personen/ ende so veel voor haer wyven ende elck kint/ende om haer meer te dringhen verboot datmen haer niet t'eten eñ soude gheven/tot dat sy het voors. Gout opbrochten. Veel sonden tot hare huysen om Gout/ende losten haer soo sy best costen/sy ontbondense ende lietense gaen nae haer werck/ ende huysen om t'eten / den tyran sont seker Spaensche robers eñ dieven/die wederom de arme gerantsoneerde Indianen vangen soude/en brengense wederom daer sy te voren gheweest hadden/sy pynichdese met hongher ende dorst/tot dat sy haer noch eens losten. Daer wasser veel die twee of drie reysen ghevanghen ende gheransoneert waren. Andere die niet en vermochten/noch so veel en hadden/want sy haer al het Gout dat sy wisten ghegheven hadden/ liet hy inde voors. besloten plaetse/tot dat sy daer alle van grooten hongher sturven.

De packē niet te connen draghen/snyden haer dē hals af

Van dier daet liet hy verloren/verwoest/eñ sonder volc/ een Provintie die seer rijck van volck ende Gout was/ende heeft een dael of valeye van veertich mylen / ende daer in verbrande hy een vlecke van duysent huysen. Desen helschen tyran nam voor hem te gaen binnen waerts int lant/om daer lancx t'ontdecken de helle van Peru. Tot dese ongheluckighe reyse leyde hy soo veel ontallicke Indianen als hy cost / gheladen met ghewicht van drie ende vier arovas (een arova is 25. pondt) ende geschakelt in ketenē/als yemant haer ruste of flau wert van hongher/arbeyt ende weeckheyt/so sneden sy hem terstont het hooft af/boven aende bandt vande ketenen/om niet te toeven tot dat d'ander / die buyten waerts ginghen ontschakelt souden zijn / ende het hooft viel op d'een zyde/ende het lichaem op d'ander/ende deyldē zynen last op d'ander. Te segghen de Provintien die hy verwoeste/de steden ende plaetsen die hy verbrande/waren meest al stropen huysen/ het volck dat hy vermoorde/de wreethedē die hy in particuliere moorderyen op desen wech dede/en is gheen dinck dat geloofelick is / nochtans ist verschrickelijck ende warachtich.

Ander tyrannen soeckende tgouden huys van Peru/ver schryven haer vande verwoestinghe by andere ghedaen.

Daer na waren lancx den wech ander tyrannen comende van Venecuela/ende ander van S. Martha/ met ghelijcke heylighe meyninghe van t'ontdecken dat heylich gouwen huys van Peru / ende vonden al het Landt meer dan twee hondert mylen lanck soo verbrant/verwoest ende verlaten (zijnde te voren gheweest seer ghepeupleert ende geluckich/ soo geseyt is) dat sy selve/hoe wel sy oock wreede tyrannen waren/haer verwonderde ende verschrickte/siende de voetstappen daer hy lancx gegaen hadde/van alsulcken deerlicken jammer.

Al dese dinghen zijn ghetoont met veel ghetuyghen byden Fiscal van den raet van Indien/ende den thoon berust inden voors. raet/ende nochtans en verbrande den raet noyt yemant levendich/van alle dese schendelicke tyrannen/ende het en heeft niet te beduyden datter ghetoont is in respect van het groot jammer ende quaet dat sy aengerecht hebben/

want

want alle d'officieren vande justitie/ die tot noch toe in Indien zijn ghe-weest/ deur haer groote ende doodelicke blintheydt en hebben haer niet voorder geoccupeert om t'examineren de delecten / overlast ende moor-den/ welcke de tyrannen van Indien hebben ghedaen / ende noch doen/ dan alleenlick voor so veel als sy segghen/ om dat die ende die d'India-nen heeft overvallen / heeft de Coninck soo veel duysent Castillanen in-comens verloren/ ende dat te bewysen/ luttel thoons ende dien confuys ende generael is haer ghenoech/ ende oock en weten zijt niet te verifice-ren noch te doen soo sy behooren/ want deden sy het ghene dat sy voor God ende den Coninck schuldich zijn te doen/ sy souden bevinden dat de voors. duytsche tyrannen meer dan drie millioenen Castillanen Gouts den Coninck gestolen hebben/ want t'lant van Venecuela met d'ander meer/ dat sy hebben verwoest/ bedorven eñ volckloos gemaect/ is meer dan over 400. mylen (soo ghesept is) is het rijckste ende meest prosper-rende lant van Gout/ ende was volder van volck/ als inde werelt mach wesen/ ende sy hebben hem meer renten ende verloop / belet ende doen verloren gaen/ die de Coningen van Spanjen daer gehadt soudẽ hebbẽ/ t'welck 16 jaren geleden is/ dat de tyrannen/ vyandẽ van God eñ vandẽ Coninck daer begosten te verdestrueren meer dan twee millioenen/ eñ dese schade en sal tot t'eynde des werelts nemmermeer connen verhaelt worden/ ten waer dat God door miraculen so veel milioenen dode sielen dede verrysen.

> Hy bewijst hier dat dese duytsche Capi-teyn den Key-ser ghestolen heeft drie mil-lioenen gouts.

Dit zijn de tijdtlijcke schaden vanden Coninck/ nu waert oock goet datmen considerere hoe groot eñ veel dat zijn de schadẽ/ oneer/ blasphe-mien/ schande/ welcke Godt ende zijn wet zijn aenghedaen/ ende waer mede dat soo ontallicke menichte van sielen/ welcke branden inde helle om de begeerte ende wreethept van dese tyrannische animalen ofte Al-lemanen/ gerecompenseert sullen worden. Hier mede alleen wil ick da-re onsalichept ende wreethept besluyten/ dat van dat sy int Lant qua-men tot nu toe/ te weeten dese sesthien jaren/ sy veel schepen geladen met Indianen/ ghesonden hebben te vercoopen voor slaven/ in de Eylanden van S. Martha/ Espannolo/ Jamayca/ S. Juan/ al meer dan een mil-lioen/ ende noch heden daechs 1542. seynden/ siende ende gheveysende de Coninclijcke audientie van Espannola/ ja favoriserende/ gelijck sy doen alle ander oneyndelicke tyrannien ende schaden/ welcke opte Kuste van het vast landt (d'welck is meer dan vierhondert mylen/ hebbende Ve-necuela ende S. Martha gheweest/ ende noch zijnde onder haere juris-dictie) zijn ghedaen gheweest/ ende hadden connen beletten ende reme-dieren/ daer en is geen ander oorsaecke gheweest om dese Indianen in slavernije te brengen/ dan alleenlick den boosen/ blinden/ ende verherden wil/ om te voldoen de onversaeyde begeerlichept van gelt/ vande voors. wtnemende gierighe tyrannen/ ghelijck alle d'ander altijt in alle d'In-dien hebben ghedaen/ nemende die tamme lammeren ende Schapen

> De wreethept van desen/ doẽ so veele sielen ter hellen gaẽ.

> Wt desen hoop meer dã een millioen sielẽ vervoert.

wt hare

wt hare huysen / met hare vrouwen ende kinderen op de voorz. wreede ende schandelicke maniere/ende doende haer het Contrarie pleer aen/om voor slaven vercocht te worden.

Vande Provintien vanden vasten Lande/ lanckx het ghewest datmen hiet Florida.

IN dese Provintien zijn gheweest in diverse tyden van het jaer 1510. of 11. drie tyrannen/om de wercken te doen die d'ander ende de twee van haer in ander ghewesten van Indien ghedaen hebben/om tot staten/die met hare verdiensten niet gheproportioneert en zijn/te geraken/door het bloet ende verlies van haren naestẽ/ende alle drie zijn sy een quade doot ghestorven met ruyne van hare persoonen ende huysen/die sy hier voormaels ghetimmert hadden van het bloedt vanden menschen/soo ick ghetuyghe ben van alle dese drie / ende hare memorie is wtgeropt vanden boden des eertrijcx/ als of sy noyt gheleeft en hadden/sy lieten het lant vol schandaels/ infamie ende grouwel van haren
Drie tyrannen op Florida vã God gestraft. naem/met eenige moorden die sy deden/maer niet veel/want God versloechse eer sy meer misdeden / want hy hadde wtghestelt tot daer toe haer te castyen/ om al dat quaet dat ick ghesien hebbe / dat sy in ander deelen van Indien gheperpetreert hadden. Den vierden tyran was nu lestmael daer/int jaer 1538. wel opgherust / ende het is drie jaren gheleden datmen van hem niet en weet / ende dat hy niet te voorschyns en coemt.

Wy weten voorseker dat hy terstont verdween/ want hy met zijn gheselschap in dese drie jaren veel volcx verdestrueert heeft/ soo verre hy eenich volck/daer hy quam/vont. Want hy is een vande notabelste ende gheexperimenteertste / ende vande gheene die meer schade / quaet ende destructien van veel Provintien ende Rijcken met zyn ghesellen gedaen heeft/maer wy ghelooven meer dat God hem het eynde/dat hy den anderen gaf/oock ghegheven heeft.

Drie of vier jaer nae dat het voorgaende gheschreven was / quamen wt het voorz. Lant Florida/de reste vande tyrannen / die met de voorz. grootsten tyran/die sy doot ghelaten hadden/gheweest hadden / vande welcke wy wisten de ongehoorde wreetheden ende boosheden / die al
De selfde wreetheyt. daer/bysonder als leefde die voorz. tyran ende nae zijn doot / de onmenschelicke menschen onder dat onnoosel ende niemant misdoende volck/ deden. Op dat niet onwarachtich vallen en soude/tghene dat ick hier te voren hadde gheraden/ende zijn so veel die den reghel/die wy int beginsel stelden/affirmeerden/dat hoe sy verder gingen ontdecken/verjaghen ende verderven luyden ende landt/soo veel notabelder wreetheden ende boosheden teghens God ende haren naesten bedreven zijn/ja het walcht

ons

ons langher te vertrecken so veel ende soo afgrijselijcke/ grouwelicke eñ bloedighe feyten/niet van menschen/maer van wilde dieren/ende daerom en wil ick niet meer dan dese navolghende vertellen.

Sy vonden groote vlecken van volcke seer dispost/ wijs/ poleticq/ eñ ghereguleert/daer onder deden sy groote moort (so sy pleghen)om haer te verschricken. Sy astigeerdense ende doodense met packen ende lasten te doen draghen ghelijck men de beesten doet/ alsser yemandt ruste oft flau werdt/ om d'ander die voor waren vande ketenen daer sy in geleyt werden/niet ontdoen en souden/sy sneden hem het hooft aenden hals af ende het lichaem viel op d'een syde/ ende het hooft op d'ander/ ghelijck wy dat noch elders gheschiet te zijne/boven hebben ghesept. Gecomen zijnde in een stadt daer sy met blyschappe ontfangen werdē/ ende daermen haer ghenoech te eten gaf/ ende meer dan 600. Indianen/ om als muylen haer packen te draghen/ende tot dienst vande peerden/ende de tyrannen van daer vertrocken zijnde/quam wederom eenen Capiteyn/ maechschap vanden grootsten tyran/ daer sy gheen achterdencken en hadden/ende doorliep met zijn lancie den Heer ende Coninck van dier plaetse/eñ bedreef meer ander wreethedē. In eē ander groote vlecke om dat haer dochte dat het volck daer meer voor haer sach om de leelicke eñ afgrijselijcke wercken die sy van haer ghehoort hadden/vermoorden mettē zweerde eñ lancie/ cleyn en groot/ kinderē/ouders/ ondersaten/eñ Heeren/ sy en vergaven niemant. Aen groote menichte van volcke/ende bysonder aen meer dan 200 t'samen (soomen seyt) die sy deden roepen van seecker plaetse/oft wel dat sy van selfs quamen/ dede de voorf. overste tyran af snyden de neusen mette lippen/totte baerden toe/latende haer aensicht alsoo gheschoren/ ende met dese pijne ende beschaemtheyt soudense al bloeyende de tydinghe draghen vande wercken ende miraculen/welcke dese ghedoopte predicanten vanden heylige gheloove deden. Datmen oordeele wat lief de dat het volck/ twelck so ghetracteert is/ den Christenen draghen sal/ende hoe dat sy ghelooven sullen/ dat de God (die sy hebben) goet ende rechtveerdich is (ende de Wet ende Religie die sy belyden/ende daer van sy haer beroemen / suyver ende sonder vlecke is. De booshept die sy daer deden/ dese onsalighe menschen ende verloren sonen/is boven maten groot ende vreemt / ende alsoo sturf den onsalighen capiteyn sonder biechte / ende wy en twyfelen niet / regard nemende op zijn groote misdaden/hy en sy begraven inde helle / ist sake dat Godt moghelick hem niet secretelick en versach nae zijn Godlicke bermhertichept/ende niet na zynen verdiensten.

Hy snijtse de neuse/ lippen/ ende baert af/ tot verschrickinghe van ander.

Vanden Rivier de la plata/ oft Silver.

Vanden jaer 1522. oft 23. af / zÿn drie of vier Capiteynen ghegaen tot den Rivier de la plata / daer groote Rÿcken ende Provintien zÿn/ende seer dispost ende redelick volc. Wy weten int generael/dat sy gedoot hebben ende schade ghedaen/ ende belanghende het particulier / soot niet en doet ten propooste van het gene dat wy nu meer tracteren van d'Indien / wy en weten niet notabels te segghen/wy en twyfelen nochtans niet sy en hebben ghedaen ende doen de selve wercken die op d'ander plaetsen zÿn ghedaen/ ende daghelicx ghedaen worden/want het zÿn de selve Spanjaerts / ende onder haer isser die haer ghevonden hebben in ander plaetsen/ ende oock om dat sy daer gaen om rÿck ende groote heeren/ghelÿck d'ander doen/te worden/ende dat is onmoghelick dat tselfde zÿn can sonder verderffenisse/moorderie/ rooverie ende verminderinge van d'Indianen/achtervolgende de maniere van doen/ende boose weghen / die sy ghelÿck d'ander hielen ende inginghen. Nae dat wy het voorz.gheschreven hadden/vernamen wy voorwaer dat sy hebben verdestrueert ende verwoest veel groote Provintien ende Rÿcken van dat Landt/doende seltsame moorderyen ende wreetheden onder dat ongheluckich volck/ daer mede sy haer uytsteken ghelÿck d'ander/ende meer dan d'ander/want sy hebbent beter mogen doen/om dat sy verder van Spanjen waren/ende sy hebben geleest sonder minder reghel ende justitie (hoe wel dat nerghens in Indien eenige was/soo wel schynt by al dat boven verhaelt is) Onder ander ontallicke boose stucken/heeftmen inden raet van Indien de nabolgende ghelesen.

Sy gaen om rijckdom nen te halen/haer wech ghedyet tot verderf vă de inwoōders

Sekeren tyran Gouverneur zÿnde / beval eenighe van zynen volcke dat sy haer souden transporteren tot seker vlecken/ende so verre t'volck haer niet t'eten en gaf/dat zyse dootslaen souden. Wt crachte van dien sy ginghen/ende want d'Indianen meer door vreese van haer vyanden te sien/voor haer vluchten/dan door faute van mildicheydt dat niet en wilden gheven/soo sloeghen syer over 5000 doot. Item seker getal van volcke van peyse/dat sy by gheval hadden doen roepen / quamen haer setten in haer handen / ende presenteren tot haeren dienst/ ende want sy soo vroech niet en quamen/oft dat de Spanjaerts / soo sy pleghen ende de ghemeyn costuyme is/wilden haer vervaren. Ende de Gouverneur beval datmense al in handen van d'ander Indianen / haer vyanden/ overleveren souden / sy baden schreyende ende roepende / dat zyse selver doot souden slaen/ende haer vyanden niet geven/ende niet willende het huys/daer sy in waeren/ verlaeten/werden al vermoort/roepende ende segghende: Wy comen om u te dienen in peyse/ ende ghy doot ons/onse bloet blyve in dese mueren in ghetuygenisse van onse onrechtveerdige doot/ende uwe wreetheyt/dit was voorwaer eē notabel feyt/weerdich om te considereren/ende meer om te beclaghen.

Sy comen de Spaniaerts te dienste/ende even wel worde si haer vyă-den over ghe-levert.

Nota.

Vande

DE groote Keyſer van verſcheyden vremde Rijcken
Liet met geck'lijck geweer, zijn onverſochtheyt blijcken;
Teghen veryſert Volck, ſtelt hy een naackten hoop,
Dus bleef zijn hoocheydt daar ghevanghen inde loop.
Voor vier, vyfthien Millioen heeft willich hy ghegeven,
Om ſo te houden dat ſo ſeer ghewenſchte leven:
Als Atabaliba, ſich ſelven hadd' verpant,
Wiert hy van't trouw'loos volck verworricht en verbrant.

[illegible]

Vande groote Rijcken ende Pro-vintien van Peru.

Nt jaer 1531. was eenen anderen grooten tyran met seker volck in de Rijcken van Peru / al daer incomende metten titel/ intentie ende beginselen / van allen d'ander voorgaende (want het was een vande geene die hē meest ende lancxste hadde geexerciteert in allen de wreetheden ende jammer die opt vast lant van het jaer 1510. af/ghedaen hadden gheweest) wies in wreetheyden/moorderyen ende rooveryen/sonder gheloove ende waerheyt verdestrueerende de vlecken/verminderende ende doodende het volck/ende wesende oorsake van so groten quaet datter ghevolcht is/sulcx dat wy wel verseeckert zijn/dat niemant en sal connen verhalen/tot dat wy claerlick sien ende kennen sullen inden dach des oordeels/ende sommighe die ick geerne soude vertellen/zijn door hare circonstantien/leelickheden ende qualiteyten soo seer beswaert ende mismaect/ dat ick inder waerheyt die niet en soude moghen of connen wtspreken/ende int licht brenghen: In zijn ongeluckich incomen/vermoorde ende verdestrueerde hy eenich volck / ende roofde groote quantiteydt van Gout/in een eylandt d'welck leydt byde voors. Provintien/seer gheyeupleert ende lustich/ende ontfangende den Heere met zijn volck ghelijck Enghelen vanden hemel/ ende nae ses maenden hebbende afgheteert haer onderhousel / ende van nieus open ghedaen hare coorn schueren die sy ghesloten hielen voor haer ende hare wyven ende kinderen/tot in eenen drooghen onvruchtbaren tijt/ ende met veel tranen presenteerende dat sy daer af nemen souden ende eten so veel als haer beliefde. Het loon voor dit ootmoedich presenteren/was/ dat hy een groote menichte met sweerden ende lancien dede dooden/ ende diese levendich costen cryghen/maecktense toe slaven/met ander groote ende notabel wreetheden/die sy onder haer deden / latende het voors. eylandt bycans sonder volck. Van daer gingen sy nae de Provintie de Tombala/welck is opt vast lant/doode ende verdestrueerde so veel als sy costen/ eñ sy seyden/om dat al het volck van hare grouwelicke wercken vluchten/dat sy haer opwirpen / ende dat sy rebellen vande Coninckliicke Majesteyt waren. Desen voors. wreeden tyran ghebruyckte dese ruse/dat hy den ghenen/daer hy af begeerde/ende ander die hem quamen presenten van gout ende silver/ende van al dat sy hadden/gheven/ ende seyde dat sy meer brenghen souden / tot dat hy sach dat sy niet meer en hadden/oft niet meer en brochten/ende dan seyde hy dat hyse ontfinck voor Vassallen vande Coninghen van Spaenjen / ende omhelsdense ende dede twee Trompetten / die hy daer hadde / slaen / ende ghevende haer te verstaen/datmē van nu voortaen haer niet meer afnemen noch misdoen en soude.

De wreethedē connen niet verhaelt worden/maer sullen inden dach des oordeels blijcken.

Sy moesten al brengen dat sy hadden/dan sauden sy zijn Vassallen van den Keyser.

 Achtende

Achtende al wel gherooft al dat hy roofde oft dat sy gaven door vreese vande abominable tydinghe die sy van hem hoorden eer hyse ontfinck onder de protectie vanden Coninck/al oft/na dat hyse alsoo ontfanghen hadde onder de beschermenisse vanden Coninck/ syse niet en verdruckten/roofden/verwoesten/ ende verdestrueerden/ ende oft hyse alsoo niet en hadde bedorven. Luttel daghen daer nae quam den souverraynen Coninck ende Keyser van alle die rijcken/ ghenaemt Altabaliba/ met veel naeckt volcx/ende met zijn geckelijcke slechte wapenen (niet weetende hoe dat de messen vande Spaenjaerts sneden/ ende haere lancien staecken/ende hoe dat die peerden liepen/ ende wy dat de Spaenjaerts waren/ de welcke de duyvelen selven/ hadden sy Gout aengrijpen souden/ende rooven/ seghende: waer zijn dese Spaenjaerts/ dat sy voorts comen/ ick en sal van hier niet tot dat sy my voldaen hebben van mijn Vassalen die sy ghedoot hebben / ende schatten die sy my ghenomen ende gherooft hebben. Sy vielen op hem/ ende sloeghen hem af ontallick volck/ ende vinghen zijn persoon/ die in een rosbaer ghedraghen werdt/ende handelen met hem/belanghende zijnen ransoen/ hy belooft vier millioenen Castellanen/ende geefter vijfthien/ ende sy lieden beloovden dat sy hem los maecken sullen/ nochtans ten lesten gheen gheloof noch waerheyt houdende (gelijck de Spaenjaerts noyt in Indien den Indianen en hebben ghehouden) legghen sy hem op dat door zijn bevel t'volck by een quam. Hy antwoorde dat in zijn gheheel Landt sonder zijnen wille/ niet een blat van eenen boom en verroerde/ in gheval/ dan datter eenich volck by een quam/dat sy vrijelijck ghelooven souden dat hy dat bevolen hadde/ende want hy in haeren handen was/dat sy hem dooden souden. Alle dit niet teghenstaende/sy verdoemden hem levendich ghebrant te worden/hoe wel dat naemaels sommighe den Capiteyn baden datmen hem verworghen soude/welck gheschiede/ ende geworcht zijnde/werdt noch verbrant. Altabaliba zijn vonnis hoorende/ seyde: waerom verbrandt ghy my? wat hebbe ick u ghedaen? beloofdy my niet dat ghy my ontslaen soudt/ u het Gout gevende? Hebbe ick u niet meer ghegeven/dan ick u beloofde? als ghy immers so wilt/ seynt my nae uwen Coninck van Spanjen/met meer ander proposten die hy seyde/tot groote confusie ende verworpinge vande groote onrechtveerdichheyt vande Spaenjaerts/ende finalick/verbranden sy hem. Datmen hier considerere de rechtveerdicheyt ende titel van dese oorloghe/de ghevanckenisse van desen Heere/het vonnis ende executie van zijn doot/ mitsgaders de conscientie daer mede dese tyrannen so grooten schatten besitten/ ende hoe dat sy aldaer desen grooten Coninck ende ander ontallicke Heeren ende particuliere roofden ende stalen.

Atalibaden Coninck van Cica/ en Cili/ coemt met een groote menich te ongewapēt volck/om te wrekē ouer de Spaeniaerts/ dan sy en wistē niet hoe dat de roers trefren/ en de sweerden ende spietsen quetsten.

Den Coninck Ataliba geeft rantsoen dick/ ende boot soo veel gout als een vaem ende meer/ en noch moet hi sterbē.

Nota.

Van ontallicke/ notabele/ wreede ende boose feyten/tot wtroypinghe van dat volck/geperpetreert door de gene die haer Christenen noemen/ wil ick hier eenighe luttel verhalen/ de welcke eenen broeder van Sinte

Franciscus

Franciscus int beginsel sach/ ende onderschreef met zijnen naem/ seyndende daer af in alle quartieren van Indien/ ende in Castillien diversche copijen/ daer af ick een hebbe met zijn eyghen hantteecken daer hy soo seyt: Ick broeder Marck van Nica van sinte Franciscus orden/ commissaris ouer de Broeders vande selve orden/ inde Provintie van Peru/ die gheweest ben van d'eerste Religieusen/ die mette eerste Christenen inde voorz. Provintien quamen/ segghe/ gevende warachtighe ghetuygenisse van sommighe saken/ die ick met mijn ooghen daer sach/ bysonder belangende het tractement ende oorloghe/ diemen den inlanders aengedaen heeft.

Broeder marc van Nica getuycht als volcht.

Inden eersten ben ick ghetuyghe van sien/ ende weete door warachtighe experientie/ dat dese Indianen van Peru/ zijn het goetwillichste volck datmen in Indien ghesien heeft/ vrient ende toegedaen den Christenen/ ende ick sach dat sy den Spaenjaerts ouervloedelick/ gout/ silver costelijck gesteenten/ ende al dat sy begeerden ende in haer macht was/ gaven/ met allen goeden dienst die sy haer deden/ en sy en begosten nimmermeer te oorloghen/ maer waren altijt vredelijck/ soo langhe als de Spaenjaerts haer gheen oorsaecke door haer quaet traytement ende wreetheyt en gaven/ maer ontfingense in haer steden met alle goetwillicheyt ende eere/ gevende haer te eten/ ende so veel slaven ende slavinnen tot dienst/ als sy begeerden.

Getuycht dat volck van Peru het beste volck van Indien is.

Item ick ben ghetuyghe ende ghebe ghetuychenisse/ dat sonder oorsaecke te geven/ soo vroech als de Spaenjaerts int Landt quamen/ nae dat den grootsten Cacique Altabaliba ghegeven hadde meer dan twee millioenen gouts/ ende dat het volck sonder wederstaen in haeren handen het heel Landt ghestelt hadde/ dat sy terstont den voorz. Altabaliba die Heere was van het heel Lant/ verbranden/ ende nae hem/ levendich zijnen Capiteyn generael Cochilmica/ de welcke met ander principale/ was vredelijck totten Gouverneur ghecomen. Van ghelijcken/ luttel daghen daer nae executeerden sy metten vyere Chamba/ eenen anderen seer voornoemden Heere vande Provintie van Quito/ sonder schult ofte waeromme/ van ghelijcken deden sy met eenen Chapera/ Heer van Canarien/ oock onrechtveerdelick. Sy roosten Albis een vande Heeren die in Quito waren zijn voeten/ ende deden hem veel ander tormenten aen/ om dat hy segghen soude/ waer dat Altabaliba zijn gout ghelaten hadde/ daer hy (soot scheen) niet af en wiste. Item sy verbranden in Quito Cocopanga die Gouverneur van Quito hadde gheweest/ welck door seecker vermaninghe die hem dede Sebastiaen de benalcazar Capiteyn vanden Gouverneur/ quam als vrient/ ende om dat hy soo veel gouts niet en gaf als sy begheerden/ werdt met meer ander Caciquen ende principael personagien verbrandt/ ende voor soo veele als ick cost verstaen/ soo was haere intentie/ niet eenen Heere int gantsche Landt te laeten.

Ataliba oock zijnē Capiteyn Cochilimaca verbrant oock Camba.

Braden een Heer vā Quito/ om dat hy niet gouts genoech bracht.

Item dat de Spaenjaerts groot ghetal van Indianen vergaderden/ ende sloten in drie huysen so veel alsser in cost/ ende staken het vyer daer in/ende verbrandense al te samen/sonder het minste tegens de Spaenjaerts te misdoen/of eenighe oorsake te geven. Ende het ghebeurde dat daer eenen geestelijcken persoon ghenaemt Ocanna trock eenen jongen uyten vyere/daer in hy brande/ende daer quam eenen anderen Spaenjaert/ende nam hem wt zijn handen/ende worp hem int midden vandē vlamme/ daer hy asschen werdt metten anderen/ welcke Spaenjaert op dien selven dach wederom nae den legher keerende/viel op den wech subitelijck doot/ ende ick was van advijse dat sy hem niet en hoorden te begraven.

Ick gaf vonnisse desen wreden spaniaert niet te begraven.

Item ick affirmere dat ick selve voor mijn oogen sach/ dat de Spanjaerts den Indianen/mannen en vrouwen/de handen/nuesen ende oorē sonder propoost afsneden/alleenlijck om haere geneuchte/ ende dit in so veel plaetsen ende ghewesten/ dat lanck soude te vertellen zijn/ ende ick sach dat de Spaenjaerts de honden op de Indianen joeghen om te verscheuren/ ende ick hebbe ghesien dat sy dat aen seer veel deden. Oock sach ick soo veel huysen ende vlecken verbranden/dat ick om de groote menichte/het getal niet en soude connen ghesetten.

Sy snyden de arme Indianē neusen eñ oorē af om de gheneuchte.

Het is oock waer/dat sy namē kinderkens vande borste/metten armkens/ende slingherden of wierpen die om hooghe soo seer als sy costen/ ende ander veel jammers ende wreethëyt sonder oorsaecke/ dat ick my schreumde/ende veel ander ontallicke leelijcke stucken die ick sach/ die te lanck waren te verhalen.

Slingeren de kinderkēs om hooghe door gheneuchte.

Item ick hebbe ghesien/dat sy riepen sommige Caciquen ende principale Indianen/ dat sy peyselijck ende vredelijck comen souden/ haer belovende verseeckerheyt/ ende ghecomen zijnde/ dat syse terstont verbranden/ende in mijne teghenwoordicheyt verbranden syer twee/ den eenen in Andon/ende den anderen in Tumbala/ende ick en cost noyt beletten/hoe veel dat ick haer predickte/dat syse niet en verbranden. Ende voor Godt ende op mijne consciente/soo veel als ick can vinden/ende alle ander ghevoelen/ de oorsaecke waerom dat de Indianen van Peru haer hebben opghewoꝛpen/ comt van dit quaet traitement ende dat sy soo groote redene geven/ want sy en hebben noyt met haer waerheyt ghebruyckt/noch woort ghehouden/maer sy hebbense teghen alle redene ende recht/ tyrannelijck met al het Landt verdestrueert/ in sulcker manieren met haer levende/dat sy ghedelibereert hebben eer te sterven/ dan van ghelijcken meer te verdraghen. Item ick sach dat achtervolghende het segghen vande Indianen/ daer meer gouts verborghen is dan ghevonden/ d'welck om de onrechtveerdicheydt ende wreetheyt/ welcke de Spaenjaerts bedreven hebben/ sy niet en hebben willen ontdecken/noch en sullen/ so lange als sy so sullen getracteert worden/sullen sy liever ghelijck haer voorsaten sterven. Waer door onsen Heere God

In Andon en in Tumbala branden haer Heeren.

Door de vernielinge vant volc blijft veel gouts verborghen.

seer

Siet hoe't Godtloose volck hier met de menschen leven;
Siet hier de quaatheyt die dit snoot ghespuys bedreven,
VVaar van den Hemel trilt, vvaar van de Aarde beeft,
VVaar van onse natuur selfs een verschricken heeft,
O ghy versierders van dees grouvvelijcke pijnen,
Hoe schaem-root en vol angst sult ghy voor Godt verschijnen
Voor syn doorsichtich oogh, die't innerlijck besiet
All wat hier op de grondt vant groote Rondt gheschiet.

seer is verstoort geweest/ende zyne Majesteyt seer ontdient eñ ghefraudeert/verliesende alsulcken Lant dat gemackelijck heel Castillien hadde connen spijsen/ende sal seer zwaer ende costelick wesen na dat ick can gesien om te recouvreren/dit zijn al formele woorden vanden voors. Religieus/ende zijn oock bevesticht onder de handt vanden Bisschop van Mexico/ gevende ghetuychenisse van dat de voors. broeder Marck al het voors. affirmeerde. Hier valt te considereren het ghene dat desen Pater seyt/dat hy ghesien heeft geschieden in 50. oft 100. mylen lants/ ende binnen neghen oft thien iaren/ ende dat hy daer was int beginsel/ ende daer warender seer luttel/ daer nae volchden het ghelupt van het gout/vier of vijf duysent Spaenjaerts/ende verspreyden haer over veel groote rijcken ende Provintien/meer dan vijfhondert ende ses hondert mylen verre/ daer zijt al hebben verwoest/ doende de voors. feyten ende veel meer wreetheyts ende grouwels. Inder waerheyt men heeft van die tijt af tot nu toe/wel duysentmael meer sielen verdaen/ dan hy vertelt heeft/ende sy hebben met minder vreese van Godt/ende den Coninc ende met minder bermhertichheyt verdestrueert een seer groot deel van den menschelijcken ghes1achte. Daer ghebreecken meer (ende sy hebben ghedoot) inde voors. rijcken tot nu toe (ende dooden noch op desen dach) ongevaerlijck binnen thien iaren/ tot vier millioenen sielen. Ten is niet langhe gheleden dat sy met haere riet lanskens dooden een groote Coninginne/huysvrouwe van Elingue/welck Coninck van dien lande bleef/ende door oorsake vande tyrannije die de Christenen aenstelde/ wirp hem op/ende is noch opte beenen. Sy namen de Coninginne zijn huysvrouwe/ende teghens alle recht ende redene/ doodense (ende oock seytmen dat sy begort was) alleenlijck om haren man te bedroeven eñ te pijnigen/ick soude me vertellen de particuliere wreetheden eñ moorderijen/welcke de Christenen inde Landen van Peru hebben gedaen/eñ dagelijcx op dit pas doen/sonder twijfel sy souden so afgrijselijck ende so groot zijn (geconsidereert na hare qualiteyt eñ gewichte) dat al dat wy geseyt hebbẽ vã plaetsen eñ gewestẽ/soude verduysterẽ eñ luttel schijnẽ.

Sy dooden een Coninginne die bevrucht was.

Van het nieu Rijck van Granaden.

IN t jaer 1539. quamen op een veel tyrannen / gaende van Venecuela/ S. Martha ende Carthagena / ende soecken Peru/ende ander die van Peru af quamen ende ginghen door de voors. Landen/eñ sy vonden achter Sinte Martha ende Cathagena drie hondert mylen / binnen slants veel ghelucktiger ende wonderbaerlicker Provintien/ vol van ontallick volck / seer goedertieren ende goet ghelijck d'ander/ ende oock seer rijck van Gout ende costelijcke gesteenten/ diemen Esmerauden hiet/ welcke Provintien sy den naem gaven van nieu Granaten/

Nieu rijck vã Granaden/ rijck van gout ende Esmerauden.

om dat

om dat den tyran die eerst daer quam/was ghebozen van het Coninck-
rijck van Granaten in Spanjen / ende om dat veel boose ende wreede
menschen/vande ghene die daer op een quamen van alle zyden / waren
excelente vleesch-houders ende stozters van menschen bloet/seer wel ge-
went ende ervaren inde vooz s. groote sonden aen veel delen van Indien/
daerom zijn hare duyvelsche wercke met hare circonstantien ende qua-
liteyten dese leelicken maken ende beswaren/soodanich ende soo groot/
dat sy zijn te boven ghegaen seer veel ende oock al t'samen / die d'ander
ende sy lieden in d'ander Provintien hebben ghedaen ende bedreven.
Van ontallicke sonden die sy in dese drie jaren hebben voortghekeert/
ende die sy noch opten dach van heden niet en laeten te doen/ sal ick seer
cortelick eenighe van veel verhalen. Een nieu Gouverneur/om dat de
ghene die int Rijck van nieu Granaten moorde ende roofde / ende hem
niet en wilde toe laten / om dat hy moorden ende rooven soude/ teghen
hem informatie nemen ende thoon leyden/op de ellende / jammer ende
moorderien/die hy ghedaen hadde ende doet/welck ghelesen wert/ende
berust inden raet van Indien.

De ghetuygen segghen/dat zijnde het heel landt in vreden/ ende die-
nende den Spaenjaerts/haer continuelick t'eten ghevende van haeren
arbeydt / ende werckende vooz haer int velt ende in haer affairen / ende
brenghende veel gouts ende ghesteenten / Esmaralden ende al wat sy
De spaniaerts deylen de vleckhen wt.
hadden ende vermochten. De Spaenjaerts deylden onder haer de vlec-
ken wt/de Heeren ende t'volck (t'welc is al dat sy pretenderen/om mid-
del te cryghen vooz haer leste eynde/dat is gout) steldense al in gewoon-
lijcke dienstbaerheyt. Den tyran ende principael Capiteyn/die daer ge-
bodt hadde/ vingh' den Heere ende Coninck van al dat landt/ende hiel
hem ghevangen ses of seven maenden / eyschende Gout ende Esmeral-
den/sonder ander oorsaecke oft redene/de vooz s. Coninck die ghenaemt
was Bogota/door vrese die sy hem aenjaechden/seyde dat hy een gou-
wen huys (dat sy begheerden) gheven soude/hopende dat hy ontcomen
Den Coninck Bogota gevãgen/ geeft niet genoech/moet sterven.
soude de handen vanden genen die hem soo affligeerden/ ende sont seker
Indianen om gout/d'welck sy te meer reysen brachten in groote quan-
titeyt ende oock gesteenten / nochtans om dat hy niet en gaf het huys
van gout/waren de Spanjaerts van advyse dat sy hem doden souden/
nademael dat hy zijn belofte niet volbrocht.

Den tyran seyde dat sy hem vooz recht (dat hy selve administreerde)
vetyen souden/sy dedent /beclaghende den Coninck vanden lande / den
tyran verwees hem ter pijnbancke/ soo verre hy het gouwen huys niet
en gaf/gaven sy hem tratto de corda/sy goten hem brandende roet op
Leest dese tyrannie.
den buyck/sy deden aen elcke voet een yser ghevetert in een hout / ende
den hals gebonden aen eẽ ander hout/ende twee mans hielen zijn han-
den/ende sy staken vyer onder de voeten/ende den tyran quam alle rey-
sen eens binnen/ende seyde haer dat sy hem alsoo allenskens met pyni-
ghen

ghen dooden ſoude/ſo verre hy het gout niet en gaf/ ende alſo volbracht
hÿt oock/doodende den voorſ. Heere met pynighen/ende te wyle dat hy
gheppnicht wert / thoonde Godt een teecken / dat ſulcken wreetheydt
hem ſeer miſhaechde/ende verbrande de heele vlecke / daer het ghedaen
wert.

Alle d'ander Spanjaerts/om haer Capiteynen te volghen / ende om
dat ſy anders niet en weten/dan dat volck te verſcheuren/deden t'ſelve/
pynighende met diverſche grouwelicke tormenten een yeghelÿck Ca=
cicque ende heere vande plaetſen die ſy onder haer incomende hadden/
daer ſy nochtans met al haer volck dienden/ende gaven Gout ende Eſ=
merauden/ſoo veel als ſy vermochten ende hadden/ende alleenlick tor=
menteerden zyſe/om dat ſy haer meer Gouts ende ghesteenten ſouden
gheven/dan ſy deden / ende in ſulcker wÿs verbranden ende verſcheur=
den ſy alle de heeren vant landt. Om vreeſe vande wreetheyden welcke
eenen vande particulier tyrannen onder de Indianen bedreef / vluchte
met veel van zynen volcke op de berghen/eenen heere ghenaemt Day=
tama/want ſy gheen ander remedie noch laveniſſe (hielpt haer noch) en
hebben/ende de Spanjaerts heten dit opworpen ende rebellen. Dit heb=
bende den opper Capiteyn oft tyran vernomen/ dat ſy wech warē/ ſont
deſen wreeden menſch (om wiens wreetheydt ende ſelheyt d'Indianen
die ſtille ende vredelick waren/verdraghende ſoo groote tyrannien ende
booſheyt/waren ghevlucht opt gheberchte) haer ſoecken ende volgen/
Want het is niet ghenoech datmen hem borghe tot inden afgront der
eerden/ſy vonden groote menichte van volcke / ende vermoorden ende
verſcheurden meer dan vÿf hondert perſoonen/mannen/ vrouwen ende
kinderen/want ſy gheen ſoorte van volcke en verſchoonden. Meer ſeg=
ghen de ghetuyghen dat den voorſ. Heer Daytama / eer hy doot worde
gheſlaghen/by den voorſ. menſch hadde geweeſt/ ende dat hy hem vier
oft vÿf duyſent Caſtellanen ghebrocht hadde / ende nochtans dien niet
teghenſtaende voer hy mette zyne/ſo gheſeyt is. Op een ander reyſe co=
men de Spaenjaerts dienen een groote menichte van volcke/ ende die=
nende ſonder achterdencken met haren ghewoonlicken ootmoedt ende
ſimpelheyt/quam de Capiteyn op eenen nacht inde ſtadt daer d'India=
nen dienden/ende beval datmenſe al doot ſoude ſlaē/ ende ſommige ſlie=
pen/aten ende ruſten vanden arbeydt des daechs/Ende dit dede hy om
dat hem dochte dat hy t'heel lant behoorde te doen vreeſen. Op een an=
der tÿdt nam de Capiteyn alle de Spanjaerts den eedt af/ om te weten
hoe veel Caciquen/perſonagien/ende ghemeyn volck dat een yeghelÿck
in zynen dienſt hadde/ende beval datmenſe al te voorſchÿn op de Merct
brenghen ſoude/al daer hyſe terſtondt tot vier oft vÿf hondert dede ont=
halſen/ende de ghetuyghen ſeggen dat hy meynde by deſen middel het
lant te ſtillen.

Hoe wel den overſten der Indianen al tgout bracht/ moeſt even wel ſterven.

De voorſ. ghetuyghen ſeggen van eenen particulieren tyran / dat hy

groote wreethept bedreef/moordende ende afsnydende neusen ende handen/aen mans ende vrouwen/ende verderbende veel volcx. Op een andermael sont de Capitepn den voorf. wreeden man met seecker Spanjaerts inde Provintie van Bagota/om te vernemen wie den heere was die ghesuccedeert hadde int Lant/na dat hy den voorgaenden doot gepynicht hadde/hy ginck veel mylen weechs/ vanghende so veel Indianen als hy cost crpghen/ende om dat sy hem niet en seyden wie dat den Heer was/den eenen hiel hy de handen af/den anderen wirp hy voor de boose honden diese verscheurden / soo mans ende vrouwen/ende op dese maniere doode ende bedurf hy veel volcx. Hy overviel op een seker dach smorghens inden dagheraet seecker Caciquen of Capitepnen/ ende veel ander Indianen met haer/die al sonder achterdencken waren in vrede/ so hy haer versekert ende zijn woort ghegeven hadde/ dat sy geen quaet noch schade lyden en souden/daer op betrouwende/sy vant gheberchte/ daer sy haer vlecken hadden / wederom ghecomen waren / ende gheen achterdencken en hadden/vinck hy een groote quantitept vrouwen ende mans/ende dede haer de handt wtstrecken op d'eerde / ende hy selve met een breedt mes hiel haer de handen af/ ende seyde dat hyse castyde/ om dat sy niet segghen en wouden waer den nieuwen Heer was. Noch eens om dat sy hem niet en gaven een seecker coffer dat vol gouts was/ t'welck die wrede tyran geerne ghehadt hadde/hy sondt volck om haer met crijch te bederven/daer sy ontallicke sielen vermoorden/ende hielen handen ende neusen af/aen vrouwen ende mannen / t'welck niet en can vertelt worden / ende ander wirpen sy de felle honden voor / diese verscheurden ende aten.

Hout haer de handen af/om dat sy hem geẽ coffer met gout en brenghen.

Op een ander mael siende d'Indianen van een Provintie van dat lant/dat de Spanjaerts/drie of vier principaelste heeren verbrant hadden/vertrocken op een stercke steenrotsen/om haer te beschermen tegen alsulcke vyanden/die so luttel om de menschen geven/so de ghetuyghen segghen/ende daer warender wel vier of vijf duysent in. De voorf. Capitepn sondt derwaerts eenen grooten ende notabelen tyran (dier veel vande ghene die inde voorf. Landen bevel hebben om te verwoesten/te boven gaet) met veel Spanjaerts/om te castyen/so sy spreken/de rebellen die vluchten voor soo groote pestilentie ende vleesch verscheuringhe/ al oft sy een groote onrechtveerdichept bedreven hadden/ende hem toestondt die te straffen ende wrake te nemen / daer sy verdient hebben alle wreede tormenten sonder bermhertichept. Nademael sy daer soo seer af verschepden zijn / ende gheen ghebruycken met alsulcke onnoosel menschen/sy gheraeckten met fortsen daer op/want d'Indianen naeckt zijn eñ sonder wapenẽ/eñ de Spaenjaerts riepen vrede/ende dat sy niet vechten en souden/ende dat sy haer versekerden dat sy haer geen quaet doen en souden/ende alsoo hielen sy terstont op.

Om dat sy vluchten/moeten sy metten doot gecastijt worden.

De wrede man beval datmen alle de stercktten ende wtweghen besetten ende

ten ende

Afbeeldinghe vande Spaensche tyrannije.

SIet hier het Spaansch ghebroet, de Indianen kneusen,
Berooven end ontleen, van handen, ooghen neusen:
O jammerlijcke daat, mijn hert schrickt in mijn borst,
End het vloeckt de Schelm, die dit eerstmael droomen dorst:
VVat helsche tyrannije, vvat verduyvelde vonden
De vveerloose Svvart, ghejaeght vvert van de honden
Het ghen' de nicker nauvv', soud' dencken noch vermoen,
**Dat durf den Spaangiaart stout/ gantsch Godt verge-
ten doen.**

ten ende bewaren soude / ende dat ghedaen zijnde / daer in slaen souden.

De Tigren ende Leeuwen vallen inde tamme schapen / sy scheurense op / ende vernielender soo veel metten sweerde / dat sy moe waren ende moesten rusten / so veel wareder die sy in stucken ghehouwen hadden.

Als sy nu een poose gherust hadden / de Capiteyn beval dat sy voorts doot slaen souden / ende van boven af (d'welck seer hooge was) worpen al datter over ghebleven was / so sy oock deden. De ghetuyghen affirmeeren dat sy saghen teffens in eenen hoop / als een slachreghen / seven hondert Indianen afvallen / die in stucken te pletter waren / ende om zyne groote wreetheyt in allen puncten te volmaken / sy gingen herlesen ende soecken / alle de ghene die haer verborgen hadden / ende hy beval dat zyse al deursteken souden / twelck sy deden ende wurpense soo voorts af. Daer mede en wilde hy noch niet te vreden zijn / maer wilde hem noch wtsteken / ende vermeerderen d'afgrijselickheyt van zijn sonden / ghebiedende datmen alle d'Indianen mannen ende vrouwen / welcke het particuliere leven ontfanghen hadden (want een yeghelijck in sulcke furie eenighe plach wt te kiesen / mans / vrouwen ende jongers / om daer van ghedient te worden) in een stroyen huys doen soude (wtghenomen de ghene die haer best dochten om hem te dienen) ende het vyer daer in steken / ende alsoo verbranden syer veertich of vijftich levendich.

700. Indianen vande steenrotsen afgheworpen.

Hy verbrant die niet bequaē zijn om te wercken.

Andere wirp hy voor de felle honden / diese verscheurdē ende op aten. Op een ander tijdt de selve tyran gheraeckte te comen in een stadt ghenaemt Cota / ende nam veel Indianen / ende dede vijfthien of twintich de principaelste heeren of personagien vande honden verscheuren / ende hieu af groote menichte van handen / aen vrouwen ende mans / ende vontse aen een coorde / ende hinckse met een ghespalckten stock aen haer tonghen / om dat d'ander sien souden / het ghene dat hy ghedaen hadde / ende daer waren t'seventich paer handen / ende hy sneet oock veel vrouwen ende kinderen de neusen af. Men en soude niet connen ghesegghen de feyten ende wreetheden die desen mensch / vyant van God / in dat lant ende Provintie van Guatimala ende al omme daer hy gheweest is / gedaen heeft / want die ontallick zijn / ende noyt meer gehoort of ghesien / ende het heeft veel jaeren gheduert dat hy daer verkeerde / aenrechtende dese stucken / verbrandende ende verderfvende al t'lant ende volck.

In Cota 20. Heeren vande honden verscheurt.

Meer segghen de ghetuyghen / dat de wreetheden ende moorderyen / die ghedaen zijn gheweest in nieu Granaten / ende daghelicx ghedaen worden / soo by hare persoonen als Capiteynen / ende allen andere tyrannen ende bederfvers vant menschelijck geslacht / die by hem waren / die zijt gheconsenteert hebben zijn veel / sodanighe ende groot gheweest / dat sy het gheheel Landt verwoest ende heel bedorven hebben / ende soo verre zijn Coninckltjcke Majesteyt daer inne metter tijdt niet te deghen en versiet (want soo de moorderyen aldaer alleenlijck ghedaen wordt / om van haer lieden het Goudt te nemen dat sy niet en hebben /

want

want ſy al gegeven hebben dat ſy hadden)ſal vroech te niet gaen/want daer niemant en is om het Lant te bouwen/ende ſal teenemael deſolaet ende ſonder volck blijven.

Hier moet ghenoteert worden de wreede ende peſtilentiale tyrannije vande voorſ. onſalighe tyrannen/hoe ſtrenge/ſcherpe/duyvelſche/ datſe is gheweeſt/ dat binnen twee of drie jaer dat het gheleden is/ dat het gheleden is dat het voorſ. rijck ontdeckt is/zijt al gedoot ende verwoeſt hebben/ſonder bermhertichheyt ende vreeſe Gods en des Coninckx/ hebbende/ſo al de ghene dier gheweeſt hebben/ende de voorſ.ghetuyghen/ſegghen/ſoo vol volcx gheweeſt/ als eenich ander inde werelt/in ſulcker voeghen/dat de ghetuyghen ſegghen/ dat ſoo verre zijne Mayeſteyt in corte tijdt niet en belette de voorſ. helſche daden/ datter niet een menſch blijven leven ſal.

Ick gheloove dattet ſoo gheſchieden ſal/ want ick met mijn eyghen oogen gheſien hebbe/dat ſy in corten tijt veel ende grooter landen in dat geweſt hebben verdeſtrueert ende t'eenemael ſonder volck ghelaeten.

Daer zijn ander groote Provintien/welcke palen aen het voorſ.Granaten/geheeten Papayan ende Cali/ende ander drie oft vier/die begrijpen meer dan vijfhondert mijlen/die ſy al hebben verwoeſt ende verdeſtrueert/opte ſelve manieren dat ſy d'ander hebben ghedaen/roovende/moordende/met tormenten/ende metten voorſ.jammer/het volck/welc ontallick was/want het landt is ſeer gheluckich/ ende die van daer nu comen/ſegghen dattet groote deerniſſe is/ende weedom te ſien/ ſoo veel ende groote vlecken ende Steden/ al verbrandt ende verwoeſt. Inder voeghen/ dat daer vlecken waren van duyſent ende twee duyſent inwoonderen/ſy niet vijftich en vonden/ander t'eenemael tot aſſchen verbrant ende volckloos/ ende op veel plaetſen hondert ende twee hondert mijlen/jae driehondert al ſonder volck/verbrant ende bedorven/ daer te voren groote vlecken waren/ ende finalick/ want vande Landen van Peru lanckx de ſyde vande Provintie van Quito door ghinghen groote ende wreede tyrannen tot het voorſ. nieu Rijck van Granaten en Papapan ende Cali/lanckx de ſyde van Carthagena ende Vraba/ ende van Carthagena ander onſalighe tyrannen/trocken op Quito/ende daer na ander lanckx de ſyde vanden rivier van ſinte Juan/ d'welck is den Zeecant Del Sur (alle de welcke quamen by een) ſoo hebben ſy uytgeroyt ende verwoeſt meer dan ſes hondert mijlen Lants/ jagende ſo grooten ghetal/van ſielen ter hellen/ doende het ſelve noch op den dach van heden aen het ellendich onnoſel volc/datter overgebleven is/ ende om dat den regel die wy int beginſel hebben geſet/waer ſoude zijn/te weten/dat de tyrannije/ghewelt/onrechtveerdicheyt/wreetheyt/ onmenſchelijckheyt ende booſheyt vande Spaenjaerts/teghen die tamme ſchapen altijt vermenichvuldigē. Laet ons beſien wat nu inde voorſ. Provintien onder ander dingē/weerdich alle vyer en tormenten/ aengedaen wort.

Sy

Sy setten nae de moorderien ende eilende die int oorlooghen geschieden/het volck (soo ghesept is) in afgrysselicke dienstbaerheyt/ ende incomende bevelen oft gheven den voorss. Duyvelen/den eenē twee hondert/ den anderen drie hondert Indianen. Den Duyvel coemt so vroech als hy voor hem doet roepen hondert Indianen/sy comen terstont ghelijck lammeren/als sy ghecomen zijn/soo doet hyer dertich oft veertich onthalsen/ende seydt tot den anderen / van ghelijcken sal ick u oock doen/ ist sake dat ghy my niet wel en dient/of sonder mynē oorlof wech gaet. Dat nu om Gods wille considereren die dit lesen sullē/ wat handel dat dit is/ende oft niet te boven en gaet alle wreetheyt ende onrechtveerdicheyt diemen bedencken mach / ende oft wel over een coemt datmen alsulcken Christenen Duyvels hiet/ende oft ergher waer datmen d'Indianen beval/oft incomende gave den Duyvelen vander hellen/d'welck doch niet anders en is/ dan die te bevelen den Christenen van Indien. Maer ick sal een ander stucxken verhaelen / welck ick niet en weete oft wreeder ende helscher is/maer volder van alle felheyt der wilde beesten/ dan het voorgaende.

Ick sal u van ghelijcken doen so ghy my niet en ghehoorsaet. Yeder vanden hoop 25. onthalsen.

Daer is gesept dat de Spanjaerts van Indien hebben seer felle ende grouwelicke honden / gheleert om d'Indianen te dooden ende te verscheuren. Dit overlegghen nu alle warachtighe Christenen/ ende oock diet niet en zijn/oft sulcx opt inde werelt ghehoort is / dat om de voorss. honden te spysen/sleppten sy veel Indianen in ketenen lancx de wegen daer sy trecken/al of kudden van verckens waren/ende dat sper af slaen ende af doen houwen openbaer vleeschuys van menschen vleesch / ende segghen d'een teghen d'ander/ leent my een vierendeel van eenen van die schelmen om mijn honden t'eten te gheven/tot dat icker oock eenen sla/ alleleens of sy ontleenden vierendelen van verckens/ oft hamelen. Daer zijn andere die smorghens gaen iaghen met hare honden/ende comende thuys eten/ghevraecht zijnde hoet haer al ghegaen heeft / antwoorden: Wel/want ick heb ontrent vijfthien of twintich schelmen/die mijn honden verscheurt hebben/doot ghelaten.

De Spanjaerts leerē haer honden menschen verscheuren. Leest hier hoe grouwelick sy met de menschen leven.

Alle dese ende andere Duyvelsche dinghen comen nu int licht/volcomelick ghethoont ende gheverificeert inde processen / welcke de tyrannen d'een d'ander aenghedaen hebben / wat macher leelicker / onmenschelicker ende grouwelicker dinck wesen.

Hier mede wil ickt eynden tot datter ander nieu/die meer in booshe-den wtsteken(canderr meer zijn)comen/of dat wy wederom daer gaen/ om die van nieus wederom te besien / gelijck wijt twee en veertich iaer met onsen ooghen ghesien hebben sonder ophouden/protesterende voor God ende mijn conscientie/dat (soo ick ghelooue ende voor seker houde) soo veel de schaden/verlies/destructien/verwoestinghen/overlast/moorden ende seer groote afgrysselicke wreetheyden van alle leelicke specien/ van ghewelt/onrechtveerdicheydt/rooveryen ende moorderien/welcke

inde voorſ. Landen zijn ghedaen/ ende noch op den dach van heden in alle ghewesten van Indien worden ghedaen/ dat in al dat ick gheſeyt hebbe ende groot ghemaeckt/ dat en hebbe ick niet gheſeyt noch groot gemaeckt/ in qualiteyt noch quantiteyt/ van thien duyſent deelen (van het gene datter gedaen is/ ende noch heden gedaen wort) eene. Ende om dat een yeghelijck Christen mensch/ meer compassie hebbe met alſulcke onnooſel natie/ ende van haeren verlies ende verdoemenisse/ hem meer bedroefde/ ende meer beſchuldighe/ abominere ende deteſtere de begheerlickheyt/ ambitie/ ende wreetheyt vande Spaenjaerts/ dat ſy alle deſe waerheyt met het ghene dat ick boven hebbe gheaffirmeert/ voor warachtich houden/ dat t'ſedert dat d'Indien werden ontdeckt tot nu toe/ de Indianen nerghens den Christenen miſdeden/ voor ende al eer ſy van haer quaet/ rooverijen/ ende verraderijen hadden ontfanghen ende geleden/ maer wel hielen ſyſe voor onſterffelijcke/ ende ghecomen wten Hemel/ ende voor ſulcke ontfingen ſyſe/ tot dat haer wercken getuyghden wie dat ſy waren/ ende wat ſy pretendeerden.

De Spaenjaerts hebben het Christen gelove gepredickt oft honden waren.

Hier dient wel by gevoecht/ dat tot nu toe vant beginſel af/ de Spaenjaerts niet meer ſorghe gedraghen en hebben om te vorderen ende procureren dat den Indianen het Christenen gheloove gepredickt werde/ dan oft honden oft ander beesten hadden gheweeſt. Jae hebben met opſetten wille de Religieuſen verboden met veel afflictien ende perſecutien die ſy haer ghecauſeert hebben/ dat ſy haer niet en ſouden preken/ want haer docht/ dat een beletſel om gout ende rijckdom (welck hare begeerlickheyden haer beloofden te verrrijghen) was/ ende heden daechs in heel Indien en is niet meer kennisse van Godt/ oft hy is van hout/ ofte vanden Hemel/ oft vander eerden/ dan ouer hondert jaren en was/ ten waer in nieu Spanjen/ welck is een ſeer cleyn hoecxken van Indien/ daer Religieuſen gheweeſt hebben. Ende alſoo zijn ſy al verlooren ghegaen/ ende gaen verlooren ſonder Gheloove ende Sacramenten.

Nota.

Ick broeder Bartholomeus de las caſas of Caſaus/ broeder van ſinte Dominicus/ ben door de genade Gods gecomen int hof van Spanjen/ om te beneerſtighen ende ſolliciteren dat de helle wt Indien mocht geworpen worden/ ende dat de ontallicke menichte van ſielen door den dierbaren bloede ons Heeren Jeſu Christi verloſt/ niet verlooren en ſoude gaen inder eeuwicheyt/ maer dat ſy kennen haeren ſchepper/ ende ſalich worden/ ende om compassie die ick hebbe met mijn vaderlant/ welc is Caſtillien/ dat Godt om ſoo groote ſonden teghens zijn heylich gheloove ende eere/ ende den Naeſten ghedaen/ dat niet en verdeſtrueere. Sommighe notabele perſoonen Zeleus/ zijnde vande eere Gods/ ende metlyden hebbende van de afflictien ende ellende van ander/ die in het hof reſideren/ hebben my gheinduceert/ ende beweecht om het gene dat ick vertelt hebbe/ in geschrift te vervaten/ hoe wel dat ickt voor my genomen

nomen

nomen hadde te doen/maer en hebt om mijne continuele occupatien in t'werck niet ghestelt.

Jck hebt te Valencien volbracht ende geeynt opten achsten December 1542. als in crachte/ ende vigeur/ ende ten hoochsten inder daedt zijn alle de voorf. verdruckinghen/ ghewelt/ tyrannijen/ moorderijen/ roverijen/destructien/jammer/verwoesten/benautheyt/ ende voorf. calamiteyten in allen hoecken van Jndien daer Christenen zijn/ hoe wel datse op d'een plaetse grouwelijcker ende rouwelijcker te werck gaet/ dan op d'ander. Te Mexico ende in zijnen bybanck is een weynich min quaets oft emmers/ sy en dervent daer niet openbaerlijck doen/ want daer/ende niet elders is eenige justitie (hoe wel luttel) want al even wel dooden sy daer het volck met helsche schattingen.

Jck hebbe groote hope/om dat de Keyser ende Coninck van Spaensen onsen Heere don Charle de vijfde van desen Naem/ begint te verstaē de boosheyt ende verraderijen/ welcke in Jndien teghen de wille Gods ende den zijnen ghedaen worden/ende zijn ghedaen gheweest (want tot noch toe heeft men hē altijt looselick de waerheyt bedect) dat zijne Mayesteyt sal uytroyen soo grooten quaedt/ ende dien nieuwen werelt die Godt hem ghegeven heeft/ghenesen/soo hy toch is een liefhebber ende onderhouder van justitie/ wiens glorieus ende gheluckich leven/ ende Keyserlijcken staet/den almogenden Godt tot welvaren van zijne algemeyne kercke/ende finalick eygene salicheyt van zijn Coninckligcke siele/langen tijt prospereren ende gheluckich maecke.

Claecht hier dat tegē Gods ende des keysers wil is.

Nae dat ick het voorgaende gheschreven hadde/werden seecker wetten ende ordinantien te Madril int jaer 1543. ghepubliceert/ welcke zijne Mayesteyt voor dien tijdt hadde gemaeckt te Barcelonen/int jaer 1542. in November/ by de welcke werdt alsulcken orden ghestelt/ als te behooren/ om te doen ophouden soo veel quaets ende sonden/welcke teghens Godt ende den naesten/ tot finale bederffenisse ende verlies van dien werelt ghedaen werden/ zijne Mayesteyt maeckte de voorf. ordinantien/nae langhe cummunicatie die hy ghehadt hadde van personagien van grooter authoriteyt / gheleertheyt/ ende conscientie/ welcke daer op letten ende confereerden inde stadt van Valladolid / ende ten lesten met ghemeynen accoorde ende voysen werden die geraemt/ende gheschreven/ naerder volghende de reghelen vande Wet onses Heeren Jesus Christus/ soo de voorf. personagien toch warachtighe Christenen waren/ende oock vrijy vande corruptie ende vuylicheyt vande gestolen ende geroofde schatten van Jndien/ welcke de handen ende noch meer de sielen / van veele die op dat pas daer regheerden / besmette/ waer van haere blintheyt quam / dat sy de voorf. Landen verdestrueerden/ sonder eenich respeckt ofte schaemte. Zijnde de voorf. ordinantien ghepubliceert/ de Facteurs ende Agenten vande voorf. tyrannen/ die in dien tijdt in het Hof waren/ naemen daer af veel copijen/

Den Keyser stelt ordre dat ophoude dese tyrannye.

soo sy haer daer meede seer beswaert vonden/want haer docht dat daer
door de poorten ghesloten werden om te moghen deylen int ghene dat
gerooft ende getirannliseert soude worden/ ende sonden die in allen can=
ten van Jndien. De ghene die daer bevel hadden om de Landen te ro=
ven ende t'eenemael te bederven ende te niete doen/gaen met haere ty=
rannijen/soo daer toch noyt ordre en is gheweest/ maer alle discordre/
welck Lucifer selve soude connen by brenghen/als sy nu de voors. ordi=
nantien eer de nieu rechters diese executeren souden/ comen waren/ sa=
ghen (haer ingeven zijnde/so men seyt ende is te ghelooven vande ghe=
ne die te hove haer in haer sonden eñ ouerlast boven hielen dat zijt doen
souden) maeckten alsulcken beroerte/dat sy/als de goede rechters qua=
men om de ordinantien te executeren/geen werck en maeckten/soo sy de
vreese Gods verloren hadden/ oock de schaemte ende onghehoorsaem=
heyt/in respecte van haeren Coninck te verliesen/ ende wilden met toe=
naem verraders ghebeeten worden/ zijnde seer wreede ende ongetoom=
de tyrannen/ ende dat bysonder in Peru/ daer nu int iaer 1546. sulc=
ken afgrijselijcke grouwelijcke ende boose daden worden geperpetreert/
als noyt te voren/ noch inde werelt en is geschiet/niet alleenlick tegens

Merct t'recht=
veerdich oor=
deel Gods/hoe
dese tyrannen
selfs de͂ andere͂
om de buyt
doot slaen.

de Jndianen/welcke ouer langhe al oft bycants al de Spaenjaerts ge=
doot hebben/ende haere steden ende vlecken verwoest/ maer onder haer
selven/de een teghens de ander/doort rechtveerdich oordeel Gods/dat/
nademael daer geen justitie diese castijen soude van wegen des Coninex
en is gheweest/dat die wten hemel come/ toelatende dat d'eene souden
henckers wesen van d'ander. Onder het faveur van het voors. opwerpe͂
vande Spaenjaerts die in Peru waren/nergens anders in heel Jndien
en heeftmen willen d'ordinantien aen neme͂/ende onder coleur van dien
belangende te suppliceren/zijn soo wel rebel als d'ander/want haer wee
doet de staten ende handelinghe die sy geusurpeert hebben te verlaten/
ende de handt vande Jndianen/die sy in eeuwighe slavernie besitten/te
doen. Daer sy opghehouwen hebben met messen terstondt te dooden.
ende doodense inde voors. slavernie ende onverdraechelicke dienstbaer=
heyt met lanckheyt van tijt alleenskens. Ende tot noch toe en is de Co=
ninck niet machtich dit te beletten/want het gaet al / cleyn ende groot/
rooven ende stelen/d'een meer/d'ander min/d'een openbaerlick/d'ander
heymelick ende bedecktelick/ende onder coleur ende pretext dat sy den
Coninck dienen/onteeren sy Godt ende stelen ende bederven den Co=
ninck gantsch.

De

De voorsz. Bisschop heeft op dese materie noch

ander tractaten teghens Sepulueda ghemaeckt / ende zijn t'samen ghedruckt / daer hy seydt inde elffte replique / als volcht tot desen proposte.

Et en is niet waer datmen in nieu Spaenjen alle jaer sacrifitie doet van twintich duysent personen / so ooc niet van hondert noch vijftich / want waer dat also / wy en souden soo ntallicke menichte van volck niet vinden / soo wy daer doen / ende dit en is maer een wtgheven vande tyrannẽ / om te excuseren ende justificeren haer tyrannisch ghewelt / ende om de Indianen in verdruckinghe te houden / ende dier overgebleven zijn / in slavernie wt te ropen ende te tyranniseren. Wy moghen metter waerheyt ende beter seggen / dat de Spanjaerts binnen den tijdt dat sy in Indien gheweest zijn / meer Indianen aen hare lieve Goddinne die sy aenbidden / te weten de begeerlickheyt / jaerlicx hebben ghesacrificeert / dan d'Indianen haer Goden in hondert jaer ghedaen hebben. Dit ghetuyghen ende roepen de hemelen / d'eerde / d'elementen ende steenen / mitsgaders de tyrannen selve diet gedaen hebben / en ontkennent niet. Want het blijckt ghenoech hoe overvloedich van volcke dat alle die landen / als wyer inquamen / waren / eñ hoe wyse ghelaten hebben / nu sy verdestrueert ende ingewortelt zijn. Wy behooren ons grootelick te schamen / nu wy gheen vreese Gods en hebben / te willen coloreren oft excuseren stucken die soo boos ende afgrijselick zijn / daer wy doch grooter lant in lengde ende breede voor ooghen hebben / dan heel Europa met een deel van Asien is / welck wy om goet ende rijckdom / met groote wreetheydt / onrechtveerdicheyt ende tyrannie te rooven ende usurperen / hebben binnen vijf en veertich of achtenveertich jaren verwoest / volckloos ende desolaet ghemaeckt / t'welck wy te voren seer vol ghepeupleert ende beleeft volck ghesien hebben. Hy seydt daer inde voorsz. elfste replique / datter twintich millioenen sielen verloren zijn / welcke de Spanjaerts vernielt hebben.

* * *

Inde leste Num. 12. replique staet als volcht.

De Spanjaerts en gaen in Indien niet / beweecht zijnde door den yver die sy hebben tot d'eere Gods ende gheloove / noch om te helpen dat de naesten salich worden / noch oock om den Coninck te dienen / daer sy haer altijt valschelick af beroemen / maer hare begeerlicheyt ende ambitie om te tyranniseren / dwingt haer derwaerts / sy willen heerschappie hebben over d'Indianen / ende begeeren datmen haer die eewich ende erffelick ghebe / tyrannelick ende helschelick

schelick wtdeele/al oft beesten waren/t'welck anders niet en is/dan om
rondelick te spreecken/den Coninghen van Castilien te berooven ende te
verjaghen wt Indien/ende dat sy selve daer in blyven/usurperende en-
de tyranniseerende de souveraniteyt ende Coninckltjcke Overheyt.

Inde tweede redene staet.

Onder de remedien die de voorś. Bisschop overgaf door bevel
van den Keyser inde vergaderinghe vande Prelaten/gheleerde
ende groote personagien/die zyne Majesteyt in jaer 1542. te
Valledolid hadde doen houden/om te reformeren de saken van
Indien/het achtste was het navolghende/ daer twintich redenen ende
motyven verhaelt worden/waer mede bewesen wort/ datmē d'India-
nen den Spanjaerts niet bevelen oft incomende gheven en mach/ noch
te leene/noch in eenighe andere maniere / soo verre zyne Majesteyt (soo
hy begeert) de voorś. Indianen/al te samen wten mont vande Draken
verlossen wil / jae vande tyrannie ende schade die sy lyden/ende toe sien
dat zyse niet teenemael en consumeren ende dooden/ende dat die groote
werelt ydel blyve van so ontallicke inghebozen inwoonders die wy ge-
sien hebben.

Inde derde redene staet.

De Spanjaerts om hare groote gierichcyt ende begeerlicheyt
wille/en ghedooghen niet/noch en willen dat de Religieusen in
de steden vande Indianen/daer sy incomen/besitten moghen/
want sy segghen dat sy principalick twee schaden daer door
ontfanghen/d'eerste is dat de Religieusen de voorś. Indianen doen ver-
gaderen om te hooren preken / ende daer en tusschen haer affairen ver-
loren gaen/om dat d'Indianen soo lange ledich zijn ende voor haer niet
arbeyden. Ende het is ghebeurt dat d'Indianen inde kercke ende int
sermoon waren/ende datter een Spanjaert in quam/ende nam voor al
het volck daer vijftich oft hondert wt/vande gene die hy van doen had-
de om zijn packen te doen draghen/ende want sy niet volgen en wilden/
dat hyse met stocken dreef ende met voeten voorts stiet/makende groote
beroerte ende schandael onder het volck / bedroevende de Religieusen
ende de voorś. Indianen/ende belettende hare salicheyt/ende van ander
meer. D'ander schade die sy segghen datse lyden/is dat sy segghen/soo
vroech als d'Indianen geleert zijn ende Christenē worden/ te veel claps
hebben/ende dat sy meer weten dan se wilten/ende dat sy haer voortaen
daer van soo wel niet en connen ghedienen/als sy te voren pleghen.

De Spanjaerts en soecken anders niet dan te ghebieden ende geado-
reert te worden vande Indianen ghelijck absolute heeren.

De Spanjaerts beletten met opsetten wille directelick dat t'Evan-
gelie

gelic ghenen voortganck en hebbe/ende en willen niet dat d'Indianen Christenen worden.

Het ghebeurt datmen een stadt oft vlecke gheeft twee / drie oft vier Spanjaerts/den eenen meer den anderen min/d'eene crijcht de vrouwe d'ander den man/de derde de kinderen/al oft verckens waren/ ende een yeghelick besit het volck dat hy vint opt lant/ten tyde vande wtdeylinghe dat hem gheassigneert wort/sommighe worden gheladen ghesonden tot de Mijnen ghelijcken beesten/ander worden verhuert/met coppelen/als muylen/dertich/veertich/vijftich/hondert/ofte twee hondert muylen om packen te draghen/ende dat alle daghe / soo wy wel ghesien hebben/ waer door coemt dat d'Indianen niet en connen onderwesen noch gheleert worden/noch het sermoon hooren. Van vry volck maken sy slaven/sy verstropden ende scheyden de steden/vlecken ende menichtē van volcke die by een woondē in so cleynē deelen/dat sy de huysen niet by een en lieten blyven/noch de vaders mette kinderen.

De Spanjaerts en maecken niet meer wercx/noch en sorghen dat de Indianen bekeeren ende salich worden / dan oft haere redelicke sielen sterven t'samen mette lichamen/ ende oft sy niet meer wesens hier naemaels en hadden/noch glorie/noch pyne/dan de beesten.

Inde vierde redene staet.

DE Spaenjaerts worden belast dat sy d'Indianen leeren souden/Jan Colmenero int sinte Martha / hebbende incomende een groote vlecke/ende wesende een sielsorgher vanden volcke/ zijnde eens van eenen van onsen ghesélschap gheexamineert/en wist hem niet te segghen/ ende ghevraecht zijnde wat hy d'Indianen/ die hem bevolen warē/leerde/daer hy op antwoorde:dat hyse den Duyvel gaf/ja dat genoech was dat hy haer seyde:persignum sanctiu cruces.

Wat sielsorghers souden zijn alle de wereltlicke Spanjaerts die in Indien gaen / hoe strenghe ende edel dat sy willen zijn / daer vele van haer niet en weten den Credo/noch de thien geboden/ ende den meesten hoop en weten oock de dinghen niet/die tot haere salichheydt behooren/ ende en gaen derwaerts niet/dan om te hebben / ende zijn een meestendeel luxurieuse menschen / in ghelijckenisse van haer quaet / bedurven ende seer oneerlick onghereguleert leven / de Indianen zijn seer deuchdelick eñ heylich/want d'Indianen zijnde Heydenen/hebben een vrouwe/ welck de natuyre eñ noot haer leert/ eñ sy sien datter de ghene die haer Christenen heeten/veerthien ende veel meer dan Godts wet wil hebbē: D'Indianē en nemē niemant het zijne/sy en iniurieren niet/ sy en quellen noch en beswaren noch en dooden niemant/ eñ sien dat de Christenē doen alle de sonden ende quaet/alle de onrechtveerdicheyt/alle de leelicheyt/welcke tegen redene eñ rechtveerdicheyt de menschē connē gedoē/

 ten

ten lesten sy gecken ende spotten met het ghene datmen haer van God
seyt/ende sommighe en gheloovender niet af/ sy spotten in sulcker wijs
dat sy inder waerheyt van Godt anders geen gevoelen en hebben/ dan
dat hy sy den onredelickste en ende quaetsten vande Goden/ nademaele
hy nu sulcke dienaers onderhout/ ende van uwe Mayesteyt/ dat ghy
zijt den onrechtveerdichsten ende wreetsten vande Coninghen/ naede-
mael ghy sulcke ondersaeten daer sondt/ende hier lijdt/ ende en meynen
anders niet dan dat uwe Mayesteyt van menschen bloet ende stucken
leeft. Dese dinghen weeten wy wel dat uwe Mayesteyt seer nieu zijn/
maer/daer zijnse ons oudt ende ghemeyn/ende wy souden van gelijcke
dinghen veel meer segghen/ die wy met onsen ooghen ghesien hebben/
maer sy souden de Keyserlijcke ooren van uwen Mayesteyt quetsen/
ende den menschen doen verschricken/verbarẽ/ verslaen/ ende verwon-
deren/ hoe dat Godt soo langhe beyt/ sonder Spanjen te doen versinc-
ken.

Dese tytel van te geven d'Indianen / den Spaenjaerts in comende/
wert ghebonden alleenlick om een oorsake te hebben/ om de Indianen
in slavernije vande Christenen te brengen.

Meer schade ende onstichtinghe sal eenen Spaenjaert die Heer sy in
eenighe vlecke/ oft bevel hebbe/ met zijn quaet leven doen/ dan hondert
heylighe Religieusen souden connen stichten ende bekeeren.

Inde vijfde redene staet.

DE Christenen hebbende bevel in Indien/ oft particuliere inte-
rest/om haere groote begeerlickheden/ ende en connen niet ge-
laten den Indianen te affligeren/ iniurieren/turberen/ beswa-
ren/quellen/travailleren/verdrucken/nemende haer goet/lant/
vrouwen/kinderen/ende haer aendoende ander manieren van onrecht-
veerdicheyt/waer van sy geene reperatie en connen hebben/ van wegen
der hooger Overheyt van uwe Mayesteyt/want sy verbaren het volck
ende dickmael slaen syse doot/om dat zijt niet claghen en souden/soo wy
wel weeten/waer door openbaer is/ datmen gheen vrede noch ruste en
can hebben om Godt te dienen/daer zijn duysent turbatien/ benauthe-
den/quellinghen/bedroeffenissen/afflictien/verbitterheyt/haet van uwe
Mayesteyt/ende af keeren ende grouwel vande wet Gods/ die vinden-
de soo swaer/ bitter/ ende onmoghelijck te lijden ende te draghen/ ende
het jock ende regeeringhe van uwen Mayesteyt/ onverdrachelijck/ ty-
rannich ende weerdich om dat vanden halse te schudden/ sy vermale-
dijen Godt/ende wanhopen/ hem toeschrijvende alle het voorl quaet/
nademael dat onder tytel oft coleur van zijn wet/ soo veel calamiteyten
op haer vallen/ende om dat hijt verdraecht ende niet en castijt/ ende be-
let den geenen die haer beroemen zijn dienaers te zijn/ende daer sy af ly-
den/

den/sy dencken ende beschreyden nacht ende dach dat haer Goden be- ter waren dan onsen Godt/ naedemael sy met hem soo veel quaets ly- den/ende met den anderen so veel goets verkregen/ende niet en was dat haer lette/daer sy nu door de Christenen soo veel lyden.

Inde seste redene staet.

VVy sullen uwe Mayesteyt net reeckenen/ dat de Spanjaerts in 38. oft 40. iaren/ voorwaer uwe Mayesteyt genomen ende onrechtveerdelick gedoot hebben/ meer dan twaelf millioenen vassalen/ sonder dat sy souden gemultipliceert hebben/ want nergens inde ronde des werelts de beesten ende menschen meer verme- nichvuldighen/ om dat het daer den meestendeel alomme getempereert is/ende alle dinck totte generatie favorable. Al dat groot ghetal hebben sy ghedoot/om dat sy daer ouer bevel hebben gehadt/die mis bruycken- de (nae dat sy ghedoot hebben/ die inde oorloghe rechtveerdelick haer wederstaen) int berchwerck van gout ende silver/die aen een coppelen- de/ghelijck muylen om lasten te draghen/ ende daer toe de selve verhue- rende/legghende haer op alle werck dat sy connen verdencken om goet te vercrijghen/ oft sy sterven oft levent blyven / non fortse dat sy profijt doen/dit is alsoo wy segghen/ende veel meer dat wy laeten te segghen/ de nette onverwindelicke waerheyt/ ende al de werelt weetet/ ende wie dat uwe Mayesteyt contrarie segghen sal/ of dat min ende lichter ma- ken/in teghenwoordicheydt van uwe Mayesteyt/ mette cracht vande voors. waerheyt bekendt/ dat hy vervallen is in crime van lese Maye- steyt/ ende verrader van uwe Mayesteyt is/ ende dat hy deel ghehadt heeft / inde moorderijen ende rooveryen van Indien/ oft hoopt te heb- ben.

Wat doodelijcke ende fenijnighe pestilentie hadde moghen wten Hemel comen/die alsoo verwoest ende tot asschen verbrandt soude mo- ghen hebben meer dan twee duysent vijfhondert myten Lants/ vol van menschen/ sonder daer in te laeten eenich suyghelinck noch clage- linck.

Inde sevende redene staet.

DE Spaenjaerts hebben alleenlick om tijtelicken interest d'In- dianen ghedefameert/ende na geseyt de grootste leelickheyden ende misdaden diemen eenighe menschen ter werelt soude con- nen opleggen/ende souden geerne gemaeckt hebben/hadden sy gecost/dat sy gheen menschen meer gheweest en hadden / om haer goet ende persoonen te rooven/hebben haer allen int generael willen besmet- ten mette grouwelicke sonde tegen naturen/ daer sy nochtans onnosel

af zijn/want in alle de groote Eylanden Espannola/ S. Juan/ Cuba/ Jamayca/ ende in t'sestich Eylanden de soo Lucayos/ daer ontallicke menschen van volcke waren/ en was noyt daer af ghedachtenisse/ ghelijck wy ghetuyghen daer op informatie ghenomen te hebben / van int beginsel af. In heel Peru en is daer oock gheen ghewach af/ ende int rijck van Jucatan en was noyt Indiaen daer af schuldich/ ende alsoo al omme/ dan in sommighe plaetsen/daermen seyt datter eenighe zijn/ ende daerom en moetmen niet verdoemen dien heelen werelt/ van ghelijcken segghen wy van het menschen vlees eten / dat sulcx inde voorschreven ghewesten niet en is ghescihiet/ hoe wel dattet in ander quartieren wel ghedaen wort. Sy hebben haer oock gheaccuseert van Idolatrie/al ist genomen sy schoon Idolatren waren/sy van anders niemant dan van Godt behoorden daerom gecastijt te worden/ want sy alleenlijck tegen Godt sondighen/hebbende landen ende rijcken op haer selven verschepden/ ende niemanden dan haeren natuyrlicken Heeren subiectie schuldich zijnde/ ende waren soo onse voorsaten/ ende alle de werelt heeft geweest voor Christus coemste/sy hebbense oock voor beesten geacht/ om dat syse soo goedertieren ende ootmoedich vonden/derrende seggen dat sy niet bequaem en waren om te ghelooven/ soo wy doen/ daer nochtans sy seer geerne van Godt hooren/ende seer wel begrijpen ende profiteren souden.

Het is warachtich dat sy belet hebben by alle manierẽ/ datmen haer niet leeren en soude/noch het woort Gods/ noch ander deuchden / vervolgende ende wechjaghende de Religieusen/ op dat sy haere tyrannijen niet en souden weten/ ende ontdecken. Ja sy hebben d'Indianen geinfecteert ende bedorven met veel vicien die sy niet en wisten/ als vloecken/blasphemeren den naem Jesus/woeckeren/ende lieghen/met meer ander booſheyden/ verre van haere goedertierenheyt ende oprechticheyt.

Te willen d'Indianen op een nieu den Spaenjaerden geven ofte laten/en is anders niet/ dan die geven ende laten/ den geenen daer gheen twijfel noch presumtie af en is/cleyne noch groote/ dan dat syse verdestrueren ende vernielen sullen in siele ende lichaem.

De Coninck Ferdinandus consenteerde datmen d'Indianen vande Eylanden van Lucayos transporteren soude int eylant Espannola/ tegen alle natuerlick ende godlick recht/ die treckende wt haer vaderlant/ daer sy verdestrueerden ende verwoesten meer dan vijf hondert duysent sielen/inder voeghen dat sy in meer dan vijftich Eylanden/daer af eenighe grooter waren dan die van Canarien (die vol volck waren als eenen biecorf) niet meer en lieten dan elf persoonen/ daer wy ghetuyghen af zijn. Te segghen uwen Mayesteyt de goetheyt ende oprechticheyt van dat volck/ende de wreetheyt/moorderyen ende ellende die de heylighe Christenen deden / soude een oorsake wesen dat v hert crimpen soude/dat

de/ dat sy haere oorloge aengedaen hebben/gedoot haere vrouwen/kinderen/vrienden ende maechschap ghenomen/ gherooft/ van allen haer goet/het Landt dat teenemael sonder volck is/seytet ghenoech/ ende de werelt roepet/ende de Engelen beweenent/ende Godt met groote straffe/leeret ons alle dage.

Inde achtste redene staet.

DE Spaenjaerts suyghen den Indianen alle haere substantie uten lyve/ want sy en hebben anders niet in haere huysen/ sy doen haer het bloet spouwen/sy setten haer in alle periculen/ sy legghen haer op onverdragelicke ende diverse arbeyden/ ende daer op noch groote tormenten van stocken eñ robijen/ ende ander noyt gehoorde quellingen/eñ finalick sonder eenige bermhertichheyt by duysent manieren bederven ende vernielen sy haer leven.

Te willen d'Indianen geven in handen vande Spanjaerts/ is de kele vande kinderen/ leverende in handen vande dulle menschen/ die het scheermes ghereet hebben/ ende langhe daer na ghewacht hebben/ende capital vyanden daer af zijn/het is een schoone jonghe dochter/ overleverende eenen jonghen man/ die heel ghepassioneert ende blindt is van liefde/ waer van volghen soude/ dat sonder miracule sy bedorven soude worden/ende dat hy sondighen soude. Het is finalick soo veel al oft men haer sette opte hoornen van dulle verren/toewirpe den wolven/leeuwen ende Tigren/van veel daghen hongerich/ende het selve dat helpen souden de verboden dreygementen ende penen tegens de voorsz. dat sy se niet vernielen ende verscheuren en souden/affirmeren ende gevoelen wy dat het helpen soude tegens de Spaenjaerts/dat hebbende bevel over d'Indianen/sy die niet dooden en souden om gout te crijgen/ende om de groote seer seeckere ende langhe experientie die wy hier af hebben/ doen wy weten/ende verseeckeren uwe Mayesteyt/ dat al ist datmen een galghe voor elcken eenen Spaenjaerts poorte sette/ ende laet haer weten/ ende swere op uwe Coninckliјcke croone/ dat voor den eersten Indianen die haer ghebreken oft sterven sal/men haer daer aen hanghen sal/en sullen daerom niet laeten d'Indianen te dooden/so verre sy macht oft eenighe autoriteyt in Indien hebben.

Inde negenste redene staet.

ALsomen seyt/over d'Indianen/ boven het ghene dat sy lyden om de Spaenjaerts te dienen/ende contenteren dese incomende beest/ in elcke stadt oft vlecke eenen wreeden vleeschouwer oft hencker die sy heeten Estanciero oft calpisque/ om dat hy se doet arbeyden/ende onder de hant houwe/doende haer doen al dat dē

Meester

Meester oft Commendeur wil/oft wel den oppersten moordenaer/al en waer anders gheen torment inde helle / dit waer sonder ghelijckenisse/ want desen geesseltse/slaetse met stocken / drooptse met brandent speck/ affligeertse/tormenteertse door continuelen arbeyt / vercracht ende forceert hare dochteren ende huysvrouwen/onteerense ende mis bruyckense/hy eet hare hinnen/ welcke haren schat is / die sy hebben/ niet om die te eten / maer om chijns haren meester ende opper tyan te gheven / hy doet haer ontallicke vexatien aen / ende om dat sy van soo veel quaets niet claghen en souden/ soo verbaertse desen Duyvel/segghende dat hijt overdraghen sal/dat hyse afgoderye heeft sien doen.

In summa sy hebben ten believen meer dan twintich onredelicke personen/ende desen Estanciero weecht meer dan hondert toorens/daer wy metter waerheyt by voeghen moghen alle de jonghers ende Mooren die de Commendeur heeft / want sy alle de arme luyden overhalen ende verdrucken.

Inde thiende redene staet.

HEt is grootelicks te besorghen dat God Spanjen verwoesten sal/om de groote sonden die de Spaensche natie in Indien gedaen heeft/ waer af wy sien een openbare straffe / die al de werelt moet bekennen / ende het loopt opter straten / daer mede God ons affligeert eñ thoont dat hy vergramt is gheweest/ om dat de Indianen soo bedorven zijn/ ende dat van soo veele ontallicke schatten die van Indien in Spanjen ghecomen zijn(soo doch de Coninck Salomon/noch gheen ander inde werelt / opt soo veel Gouts ende Silvers heeft beseten/noch ghesien/ noch ghehoort) daer in Spanjen niet af gebleven en is. Ende oock van het ghene dat corts te voren/eer d'Indianen werden ghevonden/in Spanjen viel / niet een pont te voorschijn en coemt/waer door alle dinck drie dobbelt dierder is dan het pleech/ende daerom heeft het arm volck groot ghebreck / ende uwe Majesteyt en can oock gheen groote saken wtrechten.

Inde elfste redene staet.

ALle den tijdt dat de Commendeur de Lares Gouverneerde/ d'welck was neghen jaer/soo en droechmen niet meer sorghe/ belanghende het leeren ende bekeeren vande Indianen / noch daer en wert niet meer toeghedaen/ op ghepeynst/ noch ghelet/dan oft hout ende steen / katten ende honden hadden gheweest. Hy bedurf oock de groote steden oft vlecken/ende gaf aen eenen Spanjaert hondert/aen eenen anderen vijftich/aen sommighe meer ende min Indianen/nae dat elck een inde gratie stont/ eñ hy wilde ende haer gunde.

Afbeeldinghe vande Spaenſche tyrannije.

DE Voeſter-moeders teer, het lant hier moeten bouvven,
Die door den ſvvaren laſt, geen ſoch en konnen houvven
Dees mergheloose droocht veroorſaeckt groote noot,
End brenght aan menich kint een ontijdighe doot:
De Mannen die ter vlucht, de ſlaverny ontſluypten,
Ghekreghen zijnde, die, met oly ſy bedruypten.
Ghegheeſſelt vvierden ſy, tot 't lichaem vvas als bloet
Och Godt! wat d'eenen menſch den ander hier al doet.

hy wilde ende gunde/hy deylde wt/kinderẽ/ouders/ vrouwen die groot ginghen ende die eerst gebaert hadden/ende personagien van qualiteyte/ende slechte luyden/ ende daer mede de Heeren vande plaetsen/ die gaf hy in elck deel aen eenighe Spaenjaerts die hy meest wilde eeren/ ende doen profiteren/seggende int brieskẽ vande comende in deser manieren: Aen V.N. worden bevolen oft incomende ghegeven so veel Indianen/ om dat ghy u daer af laet dienen in uwe Mynen/ ende handel met den persoon vanden Cacique/inder voeghen/ dat al/cleyn/ende groot/ kinderen ende ouders/so veel sy haer op haer beenen costen gehouden/mannen ende vrouwen/bevruchte ende die in kinderbedde lagen/ arbeyden/ ende dienden tot dat sy asem int lijf hadden.

Hy consenteerde dat sy de ghehoude mans wech leyden/om Gout te graven/ thien/ twintich/ dertich/ veertich ende tachtentich/ ende meer mylen/ ende de vrouwen bleven inde schuren oft lanthuysen / doende so swaren arbeyt/hopen vergaderende daer sy het broot/datmen daer eet/ af maecken/ d'welck is eerde op werpen/ welcke sy graven vier palmen hooghe/ende twaelf voeten int viercant/ welck arbeyt is voor reusen/ bysonder graven/die inde herde eerde niet met spapen oft riecken/maer met stocken/ende elders spinnen sy kattoen/ ende doen ander diensten/ van diverse manieren / welcke sy profijtelickste ende bequaemste om ghelt te maecken/ vonden/ inder voeghen dat den man ende vrouwe in acht/thien ende twaelf maenden malcanderen niet en geraeckten/noch en saghen/ende als sy schoon by malcanderen quamen ten eynde vande voorf.tijt/so waren sy so moe/mat/ ghebroocken/ ende crachteloos van honger ende arbeyt/dat haer luttel luste te vergaderen/ waer door haer quam/dat het genereren onder haer op hiel/de creatuerkens die ghebooren waren/ verginghen/ om dat de moeders door den arbeyt ende hongher verdroochden/ ende en hadden gheen melck inde borsten om die te sueghen/ inder voeghen dat daerom int Eylandt Cuba/ in min dan in in drie maenden sturven (wesende een van onsen gheselschap op dat pas daer (seven duysent kinderkens van hongher / daer waren oock Moeders die wt desperatie haer kinderkens verworchden ende dooden. Ander/ ghevoelende dat sy ontfanghen hadden / naemen cruyden daer sy mede de creatuerkens afdreven/ inder manieren dat de mans storven inde Mynen/ende de vrouwen int Lant werck/ende alsoo ophoudende de generatie/zijn sy oock in corten tijdt vergaen/ende al dat Landt bleef sonder volck. De voorf. Gouverneur gaf se/om dat sy continuelick arbeyden souden/sonder haer eenighe ruste te gheven/ ende boven den arbeydt consenteerde hy dat sy soo qualick ghetracteert werden/ende met sulcken rigeur/ bitterheyt ende wreetheyt/want de Spaenjaerts aende welcke hy d'Indianen beval / ofte incomende gaf / stelden daer ouer seecker wreede henckeren/ eenen inde Mynen/ den welcken sy Minero heeten/eenen anderen inde lanthuysen die Estanciero ghenaemt wert/

L menschen.

menschen sonder eenighe bermhertichepdt ende hert/ haer slaende met stocken ende roeden/ gevende soufletten/ ende met prickelen steeckende/ sy en hieten haer nimmermeer anders dan honden/ ende men sach aen haer nemmermeer teecken van eenighe soeticheyt/ dan altijt van extreme scherphept/rigeur ende bitterheyt/ dat/inder waerheyt men gheen wreede moozen/ die alle quaet den Christenen aenghedaen souden moghen hebben/ soo (sonder note van groote wreetheyt) en soude tracteeren/ zijnde volck van soo minnelicke conditie/seer ootmoedich ende ghehoorsaem boven allen anderen des werelts. Ende want/om dese groote wreetheyt wille/ende arbeydt die sy deden/ ende wel weetende dat sy daer ouer sterven souden / daer sommighe wech liepen int gheberchte/ soo cosen de Spaenjaerts eenen seeckeren buyten officier/ die sy heeten Alguazil del campo/diese vervolchde ende ginck iagen/ende inde steden ende vlecken vande Spaenjaerts/hadde de Gouverneur seecker persoonen/die degelickste dier waren/ die hy de naem gaf van visitateurs/den welcken hy alleenlick om het voorz. officie wille den naem gaf/ẽn teeckende voor salaris boven zijne ordinarise deylinghe/die hy oock hadde/ hondert Indianen tot zijnen dienst/ dit warẽ die grootste henckers van der Stadt/wreeder dan alle ander/ voor de welcke alle de Indianen die de buyten officieren achterhaelt ende gheiaecht hadden/ werden ghebrocht/ ende den aenclager/welck was de meester/quam daer/ende dede zijn clachte/ seggende: dat den tegenwoordighen Indianen / oft Indianen waren honden/dat sy hem niet en wilden dienen/ende dat sy dagelicx wech liepen opte berghen/om dattet luy rabbauwen waren/dat hijse castije. Terstont de visitateur bontse aen eenen staeck/ ende hy selve met zijn eyghen handen nam een gheypeckte coorde/ diemen opte galepen heet palinck oft anguilla/ ende is ghelijck een yseren roede/ ende sloechse daer mede soo wredelick ende langhe/dat het bloet te veel plaetsen wten lichaem sprongk/ende lietense daer voort doot. God is ghetuyghe dat de wreetheyt welcke tegens dese lammeren ghedaen wort/ so groot ende menichvuldich is/ dat hoe veel dat wyer uwe Mayesteyt souden vertellẽ/dat wy geloven dat wy van duysent deelen niet en souden connen een geseggen/noch leelick ende swaer genoech maken.

Den arbeydt die sy doen/is gout te versamelen/waer toe dienen ysere menschen/want de bergen worden omgekeert/het onderste boven/ende bovenste onder/ende dit duysentmael/ grabende ende rotzsen breecken-de/ende het voorz. Gout wasschende inde rivieren/daer sy altijt int water zijn/ende bersten ende breken int lichaem / ende als de Mynen selver water geven/boven allen arbeyt moetmen dat metten armẽ wt hosen/ finalick om te mogen begrijpen den arbeyt diemen doen moet om gout ende silver te graven ende wercken/ uwe Mayesteyt considerere dat de heydensche tyrannen/ wtghenomen de doot/ en leyden den Martelaren geen meerder torment op/dan dat syse verwesen int berchwerck. Somtijts

tijts hielen syse het heel jaer deur inde Mynen/ daer na wert gheordonneert om dat sy sagen datter veel sturvē/ dat sy maer vijf maenden gout graven en souden/ende dat in veertich daghen dat gegoten soude worden/ende dat sy de voorś. veertich dagen rusten souden/ eñ de ruste was de hopen op te worpen die sy in dien tijt aten/d' welck was eerde te graven eñ de hopen te maken/daer hier boven af geseyt is/welck swaerder arbeyt was dan hier te lande dē wijngaert grabē of het lant aprē. Int heel jaer door en wisten sy niet wat vierdach was/ dā veel of luttel/sy en lietense niet te besigen ende te arbeyden. Met allen desen grooten arbeyt/en gaven syse niet genoech t'eten Cacabi/welck is het broot vandē Lande/ghemaeckt van wortelen van seer luttel substantie/alsser gheen vlees oft visch by en is/ daer deden sy by peper van dien lande eñ Ajes/ welck zijn wortelen gelijck rapen/gebraden ende gesoden/ende sommige Spaenjaerts die haer lieten duncken dat sy seer liberael waren/ eñ wel t'eten gaven/ lieten alle weken een vercken afdoen voor vijftich Indianen/ende de Minero (dat is den hencker diese castijde ende regeerde) at de helft/ jae noch meer/ende de reste deylde hy alle daghe elcken eenen so veel vlees/alsmen inde kercken t'sondaechs plach te gevē/ beetkens van het ghesegent broot. Daer warender die soo gierich waren/ dat sy haer niet gaven/maer sondese twee of drie dagen weyen opt velt/eñ versochten de vruchten vande boomen dier waren/ ende met het ghene dat sy inde dermen wederom brochten/ deden syse twee ander daghen wercken/ oft drie/sonder een bete meer t'eten. Uwe Mayesteyt considerere om Gods wille wat voetsel eñ stercktе een lichaē van natueren so delicaet/ eñ door de voorś. verdruckinge so wtgemergelt/ getrenckt eñ getravailleert cost hebben/ ende hoe dat muegelick was/ dat langher cost leven so qualick ghetracteert ende benaut zijnde in allen dien grooten arbeyt/ ende sonder eten. De Gouverneur dede haer voor den cost/arbeydt ende dienst die sy den Spaenjaerden deden drie blancken in twee daghen/ te weten eenen halven castellaen (die doet 225. Marabedis) t'siaers gheven/ dit docht haer genoech te zijn om te coopen dinghen van Castillien/ welcke d'Indianen heetē cacona/dat is/loon/recompense/van welcke 225. marabedis men cost coopen eenen kam/eenen spiegel/ende eene regel groen oft blau leckpenningen/ende het is lange geweest datmen haer dat oot niet en gaf/maer de benautheyt ende hongher was so groot/dat sy daer luttel werck af maeckten/ ende sy en dachten nergens op dan hoe sy sat eten mochten oft sterven/om dat quaet ende desperaet leven te ontgaen. Hy beroofdese t'eenemael van haere libertеyt/ ende ghedoochde dat de Spaenjaerts haer sette inde scherpste dienstbaerheyt eñ gevanckenisse van yemant can begrijpen diet niet gesien en heeft/wesende geen dinck in deser werelt daer sy vry in waren/hoe wel dat de beesten pleghen eenige tijt vrijheyt te hebben/om te weyen alsmense opt velt iaecht/maer de Christenen daer wy af spreken/en gaven den ellendighen Indianen

tÿt noch ruymte/noch yet anders. Hy onderwirpse in geforțseerde / onwillighe/eeuwighe ende absolupte slavernye/ want sy en hadden noyt eenighen vryen wille om van haerselven yet te doen/dan daer de wreetheyt/begeerlickheydt/ende tyrannie vande Spanjaerts haer worpen/ daer moetense heen/niet als ghevanghen menschen/ maer ghelÿck beesten/welcke men ghebonden leyt/om te doen doen al datmen wil. Als zyse somtÿts lieten thuys gaen om te rusten/soo en vondense noch vrouwen noch kinderen/noch yet om t'eten/ soomen haer dat niet en hadde laten bereyden/om soo veel tÿts te verliesen/ daer en was anders gheen remedie dan sterven/sy werden sieck vande langhe ende swaren arbeyt/ welck lichtelick quā / wāt sy seer teer ende delicaet zÿn van complexien/ het was haer eene groote veranderinge so subÿt ende teffens in so grooten ende ongheewoonlicken arbeyt te comen / daer syse sonder bermhertichheyt met voeten ghestooten / ende stocken gheslaghen worden/ende en hoorden anders niet / dan dat zÿt maecten om datse luy rabbauwen waren/ende om dat sy niet wercken en souden/ ende doen sy sagen dat de sieckte wies/ende dat sy daer van ghenen dienst en costen ghehebben/ seyden dat sy t'huys gaen soudē/dertich/veertich ende tachtentich mylen weechs/ende gaven haer / om onderweghen te eten / een half dozÿn wortelen ghelÿck rapen/ende een luttel Cacabi/ ende d'arme menschen en ginghen niet verre sy sturven desperaet / oft d'ander ginghen verder twee of drie/thien of twintich mylen met groote begeerte om t'huys te comen / ende aldaer haer helsch leven te eynden/tot dat sy doodt onder weghen vielen/ende wy vonden menichmael veel die doodt waren/ andere die noch snackede/ende sommighe in doodts noot/ suchtende ende steenende soo sy best costen/hongher/ hongher/ roepende. Als de voors. Gouverneur sach dat de helft of twee deelen ghesturven waren/soo liet hy wederom looten ende d'Indianen wt deylen / ende suppleerde ende vernieude het ghetal bycans alle jaer.

Pedrarias viel int vast landt ghelÿck eenen seer hongherighen Wolf onder seer onnoosel ende tamme schapen ende lammeren/ ende ghelÿck eenen thoorne Gods met alle ghewelt/ende aenrechtede veel fortsen/met al zÿn Spanjaerts die hy bracht/ende verwoesten seer veel plaetsen die swermden van volcke/t'welck noyt ghesien noch ghehoort / noch ghescreven en is gheweest in eenighe Historien / die huydensdaechs ghemaeckt zÿn/hy roofde ende stal meer met zÿn gheselschap uwe Majesteyt ende uwe Vasallen de Indianen / ende de schade die hy dede was grooter dan vier of ses millioenen Gouts/ hy verwoeste meer dan vier hondert mylen lants/te weten van el Darien/daer hy eerst aensette tot de Provintie van Nicaragua / het gheluckichste ende ghepeupleerste sonderlickste lant vander werelt. Van desen onsalighen mensche begost eerst int vast lant de Pestilentie van de Indianen incomende te geven/ ende liep voorts al omme over heel Indien/daer Spanjaerts zÿn/daer

door

door al het volck bedorven wort/inder voeghen dat van hem ende zyne comenden/de warachtighe doot ghecomen is/ welcke uwe Majestept vernielt ende verwoest heeft soo veel groote Rijcken in niet meer tijdts/ dan van het jaer 1504.tot nu toe.

Als wy segghen dat sy uwe Majestept hebben verdestrueert seven Rijcken grooter dan Spanjen/moetmen verstaen/dat wyse soo vol van volck saghen ghelijck eenen bpenkorf vol bpen is/ ende datse nu teenemael sonder volck zijn/om dat de Spanjaerts op de voorf.manieren alle de inwoonderen gedoot hebben/ ende dat de steden/vlecken of plaetsen alleen mette weghen ende mueren blyven/alleleens of heel Spanjen sonder volck waer/ende dat de weghen ende mueren vande steden/ dorpen ende plaetsen uytghestorven zijnde/leech waren.

Uwe Majestept en heeft in heel Indien niet een marabedi seker ende erffelicke ghedurighe rente oft incomen/dan het is al ghelijck oftmen blaren oft stro van de eerde op raepte/welck alsse geraept zijn/niet meer en blyven/ ende alsoo is allen het incomen dat uwe Majestept in Indien heeft/onseecker/ydel ende verganckelick/niet om ander oorsaecke/ dan om dat de Spanjaerts d'Indianen hebben/ ende soo zyse daghelicx dooden ende verminderen/soo volcht dat uwe Majestepts rechten ende incomen oock verloren gaen ende minderen.

Inde twaelfste redene staet.

HEt Coninckrijck van Spaenjen is in groot perijckel van verloren te gaen/verdestrueert ende gherooft te worden/ verdruct eñ verwoest vã ander vreẽde natien. De redene is/dat God/die rechtveerdich/warachtich eñ opperste Coninck vã al/seer vergramt is/om de groote misdaden eñ sonden die de Spanjaerts gedaen hebben alle het Indien door/affligerende/verdruckende/ tyranniserende/roovende ende moordende soo veel ende sulcken volck sonder redene ende recht binnen soo luttel jaren/verwoestende soo veel ende sulcke landen/welck volck al redelicke sielen waren geschapen ende gemaeckt na het beelt Gods ende ghelijckenisse vande alderhoochste drievuldichept/ alle Gods Vassallen/ende verlost door zijn dierbaer bloet/die rekeninghe hout ende niet en vergeet een noch geen van dien/ende die Spanjen vercoos voor een dienersse ende instrument om haer te verlichten ende te brenghen tot zijnder kennisse/ende al oft hy hadde willen recompenseren op dese werelt/sonder den eewighen loon/gaf haer so groote schatten ende natuerlicke rijckdommen/ haer openbarende soo ghelückige/ lustighe ende verre landen/met oock artificiele/ te weten die ongelijckelijcke Mijnen van Goudt/Silver ende ghesteenten/met noch meer ander noyt ghesien noch ghehoorde gaven/ van welcke sy ondanckbaer zijn gheweest/ daer teghens wederom ghevende soo veel quaets/ ende

God houdt desen reghel ende maniere van doen/als hy zijn straffe end justitie executeert/dat hy plach te castyen ende te straffen de sondē ove de sondaren/by contrarie maniere dan sy ghesondicht hebben.

Dese destructien/overlast/fortse/onrechtveerdicheyt/wreetheyt end moorderyen ghedaen ende gheperpetreert teghens d'Indianen/ zijn s groot/so afgrijselick/so openbaer ende notoir/dat de tranen schreeuwē ende t'bloet van soo veel onnosel menschen climt tot boven inde opper ste hemelen/ende en houden niet op/voor ende al eer datse van God ver hoort worden/ende daer na neder vallen ende spreyen haer over de gan sche werelt/ende luyden so grouwelick/onmenschelick/vervaerlick end verschrickelick inde ooren van alle vreemde natien / alsse zijn / ende b consequentie sal volghen inde herten ende ghewissen van allen den ghe nen diet hooren sullen/groote schande/afgrijselickheyt/obminatie/hae ende infamie vande Spaensche natien ende Coninghen van Castilien waer door veel schade mocht comen.

Int eynde vant voors. tractaet/ staet inde pro- testatie vande voors. Bisschop/als volcht.

DE schade ende t'verlies welck de croone van Castilien eñ Leon om dese sake is ghecomen/ ende op heel Spanien sal comen/in deser manieren verwoestende/moordende (soo toch de rest van selfs sal sterven ende vergaen) is so groot/dat de blinde dat sien sullen/de doove hooren/de stomme roepen/ende de wyse oordelen/want ons leven niet langhe en can wesen. Ick roepe voor ghetuyghen alle de hierarchien ende chooren der Enghelen / alle de santen ende heylighen van dat hemelsche hof/alle menschen des werelts / ende bysonder die le- ven sullen corte jaren hier na/ vande ghetuychenisse die ick gheve/ ende ontlastinghe van mijn conscientie die ick doe/ dat soo verre zyne Maje- steyt den Spaniaerts toelaet de voors. Duyvelsche eñ tyrannische dey- linghe/ met wat Wetten ende ordinantien ende penen datter in versien worden/alle d'Indien in corte dagen sullen verwoest ende sonder volck zijn/als nu is het groot eylant Espannola/ ende d'ander eylanden ende vaste landen over drie duysent mylen weechs/ sonder het voors. eylant Espannola ende zynen byvanck/ende dat om de voors. sonden (soo veel als ick inde H. Schriftuere lese) God heel Spaenjen castyen sal met afgrijselicke geesselen/ ende mo- ghelick teenemael verdestrueren.

FINIS.